

Brussel, 4 december 2023
(OR. en)

16345/23

**Interinstitutioneel dossier:
2023/0053(COD)**

**TRANS 572
CODEC 2384**

RESULTAAT BESPREKINGEN

van: het secretariaat-generaal van de Raad
aan: de delegaties

nr. vorig doc.: 15808/23
nr. Comdoc.: 6795/1/23 REV1 + ADD1 REV1

Betreft: Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad
betreffende het rijbewijs, tot wijziging van Richtlijn (EU) 2022/2561 van het
Europees Parlement en de Raad, Verordening (EU) 2018/1724 van het
Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn
2006/126/EG van het Europees Parlement en de Raad en Verordening
(EU) nr. 383/2012 van de Commissie
– Resultaat besprekingen

Voor de delegaties gaat in de bijlage ter informatie de tekst van de algemene oriëntatie over
bovengenoemd voorstel waarover de Raad (Vervoer, Telecommunicatie en Energie) (Vervoer) in
zijn zitting van 4 december 2023 overeenstemming heeft bereikt.

Voorstel voor een

RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

**betreffende het rijbewijs, tot wijziging van Richtlijn (EU) 2022/2561 van het Europees Parlement en de Raad, Verordening (EU) 2018/1724 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2006/126/EG van het Europees Parlement en de Raad en Verordening (EU) nr. 383/2012 van de Commissie
(Voor de EER relevante tekst)**

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 91, lid 1,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité¹,

Gezien het advies van het Comité van de Regio's²,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

[OPMERKINGEN: de overwegingen worden in een later stadium aangepast]

¹ PB C xx van xx, blz. xx.

² PB C xx van xx, blz. xx.

HEBBEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

Artikel 1

Onderwerp en toepassingsgebied

1. Bij deze richtlijn worden gemeenschappelijke regels vastgesteld betreffende:
 - a) de modellen en normen voor en categorieën van rijbewijzen;
 - b) de afgifte, geldigheid, verlenging en wederzijdse erkenning van rijbewijzen;
 - c) bepaalde aspecten van de inwisseling, vervanging, intrekking, beperking, schorsing en nietigverklaring van rijbewijzen;
 - d) bepaalde aspecten die van toepassing zijn op beginnende bestuurders.
2. Deze richtlijn is niet van toepassing op gemotoriseerde voertuigen op wielen of rupsbanden met ten minste twee assen, voornamelijk bestemd voor tractiedoeleinden en specifiek ontworpen voor het trekken, duwen, dragen of in beweging brengen van bepaalde werktuigen, machines of aanhangwagens die voor gebruik in de land- of bosbouw zijn bestemd, en die slechts bijkomstig voor personen- of goederenvervoer over de weg of voor het trekken van voertuigen voor personen- of goederenvervoer over de weg worden gebruikt.

Artikel 2

Definities

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder:

- 1) “rijbewijs”: een document ter bevestiging van de bevoegdheid om gemotoriseerde voertuigen te besturen en waarin de voorwaarden zijn vermeld waaronder de houder bevoegd is om te rijden. Het kan een fysieke of digitale vorm hebben, of beide;

- 2) “fysiek rijbewijs”: een rijbewijs in fysieke vorm, afgegeven overeenkomstig artikel 4;
- 3) “mobiel rijbewijs”: een rijbewijs in digitale vorm, afgegeven overeenkomstig artikel 5;
- 4) “gemotoriseerd voertuig”: elk zichzelf over de weg voortbewegend voertuig, anders dan een voertuig dat op rails wordt voortbewogen;
- 5) “tweewielig voertuig”: een voertuig als bedoeld in artikel 4, lid 2, punt a), van Verordening (EU) nr. 168/2013 van het Europees Parlement en de Raad³;
- 6) “driewielig voertuig”: een voertuig als bedoeld in artikel 4, lid 2, punt b), van Verordening (EU) nr. 168/2013;
- 7) “lichte vierwieler”: een voertuig als bedoeld in artikel 4, lid 2, punt f), van Verordening (EU) nr. 168/2013;
- 8) “motorfiets”: een tweewielig voertuig met of zonder zijspan, als bedoeld in artikel 4, lid 2, punten c) en d), van Verordening (EU) nr. 168/2013;
- 9) “gemotoriseerde driewieler”: een voertuig op drie symmetrisch geplaatste wielen, als bedoeld in artikel 4, lid 2, punt e), van Verordening (EU) nr. 168/2013;
- 10) “motorvoertuig”: elk gemotoriseerd voertuig dat gewoonlijk wordt gebruikt voor het vervoer van personen of goederen over de weg, of om voertuigen voor het vervoer van personen of goederen over de weg voort te trekken. Deze term omvat trolleybussen, dat wil zeggen voertuigen die in verbinding staan met een elektrische leiding en niet op rails rijden;
- 11) “zware vierwieler”: een voertuig als bedoeld in artikel 4, lid 2, punt g), van Verordening (EU) nr. 168/2013;

³ Verordening (EU) nr. 168/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 15 januari 2013 betreffende de goedkeuring van en het markttoezicht op twee- of driewielige voertuigen en vierwielers (PB L 60 van 2.3.2013, blz. 52).

- 12) “ontzegging van de rijbevoegdheid”: elke beslissing die leidt tot de intrekking, nietigverklaring, beperking of schorsing van het rijbewijs of van de rijbevoegdheid van een bestuurder van een gemotoriseerd voertuig en die kracht van gewijsde heeft. De maatregel kan een hoofdstraf, een bijkomende of aanvullende straf of een veiligheidsmaatregel vormen;
- 13) “kampeerwagen”: een voertuig voor speciale doeleinden van categorie M als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 en bijlage I, punt 5.1, daarbij dat voorzien is van een woongedeelte met ten minste de volgende uitrusting:
- tafel en stoelen,
 - slaapgelegenheid, eventueel door de stoelen om te vormen,
 - kookvoorzieningen, en
 - opbergmogelijkheden.
- Deze uitrusting moet vast in het woongedeelte bevestigd zijn. De tafel mag echter zodanig zijn ontworpen dat zij gemakkelijk kan worden verwijderd;
- 14) “ambulance”: een voertuig van categorie M als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 en bijlage I, punt 5.3, daarbij dat bestemd is voor het vervoer van zieken of gewonden en hiertoe een speciale uitrusting heeft.

Artikel 3

Standaardspecificaties van de Unie inzake rijbewijzen en wederzijdse erkenning

1. De lidstaten zorgen ervoor dat hun nationale rijbewijzen worden afgegeven overeenkomstig de bepalingen van deze richtlijn en voldoen aan de standaardspecificaties van de Unie en andere criteria op grond van:
 - a) artikel 4 voor fysieke rijbewijzen;
 - b) artikel 5 voor mobiele rijbewijzen.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat fysieke en mobiele rijbewijzen die aan dezelfde persoon worden afgegeven, onderling volledig gelijkwaardig zijn wat betreft de rechten en voorwaarden inzake de rijbevoegdheid van die persoon, en dezelfde geldigheidsduur hebben.

3. De lidstaten mogen niet als voorwaarde stellen dat de aanvrager in het bezit is van een fysiek of een mobiel rijbewijs bij de afgifte, vervanging, verlenging of inwisseling van een rijbewijs in de andere vorm. Dit laat de behandeling van bestaande rijbewijzen in geval van inwisseling of vervanging overeenkomstig artikel 11, leden 3 en 4, onverlet.
4. Vijf jaar na de vaststelling van uitvoeringshandelingen overeenkomstig artikel 5, lid 7, zorgen de lidstaten ervoor dat standaard uitsluitend mobiele rijbewijzen worden afgegeven. Tot die datum kunnen de lidstaten besluiten al dan niet mobiele rijbewijzen af te geven.
5. In afwijking van lid 4 bieden de lidstaten op verzoek van de aanvrager de mogelijkheid om in plaats van of samen met een mobiel rijbewijs een fysiek rijbewijs af te geven.
6. De door de lidstaten afgegeven rijbewijzen worden wederzijds erkend. De overeenkomstig artikel 5 afgegeven mobiele rijbewijzen worden echter na de in lid 4 genoemde datum wederzijds erkend.

[...]

Artikel 4

Fysieke rijbewijzen

1. De lidstaten geven fysieke rijbewijzen af op basis van de in deel A1 van bijlage I vastgelegde standaardspecificaties van de Unie.
2. De lidstaten nemen alle dienstige maatregelen om vervalsing van rijbewijzen te voorkomen, ook met betrekking tot rijbewijzen die vóór 19 januari 2013 zijn afgegeven. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis.

Het fysieke rijbewijs wordt beveiligd tegen vervalsing door middel van de in deel A2 van bijlage I vastgelegde standaardspecificaties van de Unie. De lidstaten mogen andere beveiligingskenmerken invoeren.

3. Wanneer de houder van een geldig fysiek rijbewijs zonder administratieve geldigheidsduur zijn gewone verblijfplaats verwerft in een andere lidstaat dan die welke het rijbewijs heeft afgegeven, kan het gastland vanaf twee jaar na de datum waarop de houder zijn gewone verblijfplaats op zijn grondgebied heeft verworven, de in artikel 10, lid 2, bedoelde administratieve geldigheidsduur toepassen door het rijbewijs te verlengen.
4. De lidstaten zorgen ervoor dat uiterlijk 19 januari 2033 alle fysieke rijbewijzen die worden afgegeven of die in omloop zijn, aan alle voorschriften van deze richtlijn voldoen.
5. De lidstaten kunnen besluiten een opslagmedium (microchip) in te bouwen in het fysieke rijbewijs. Wanneer een lidstaat besluit een microchip in te bouwen in zijn fysieke rijbewijs, kan hij, indien zijn nationale wetgeving inzake het rijbewijs daarin voorziet, ook besluiten om, naast het bepaalde in deel D van bijlage I, aanvullende gegevens op de microchip op te slaan.

Wanneer de lidstaten voorzien in een microchip in het fysieke rijbewijs, passen zij de in deel B van bijlage I vastgelegde technische voorschriften toe. De lidstaten kunnen aanvullende beveiligingskenmerken invoeren.

De lidstaten stellen de Commissie in kennis van een besluit over het inbouwen van een microchip in hun fysieke rijbewijzen, of van wijzigingen in een dergelijk besluit, binnen drie maanden na de vaststelling ervan. De lidstaten die reeds een microchip in hun fysieke rijbewijzen hebben ingebouwd, stellen de Commissie daarvan in kennis binnen drie maanden na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn.

6. De lidstaten kunnen besluiten om in de voor de microchip bestemde ruimte van de door hen afgegeven fysieke rijbewijzen een QR-code aan te brengen. Zij kunnen ook besluiten te voorzien in zowel een microchip als een QR-code. Aan de hand van de QR-code kan de authenticiteit van de op het fysieke rijbewijs vermelde informatie worden gecontroleerd.

7. De lidstaten zorgen ervoor dat de persoonsgegevens die nodig zijn voor de controle van de op het fysieke rijbewijs vermelde informatie niet door de controleur worden bewaard, tenzij bewaring op grond van het Unierecht of het nationale recht is toegestaan, en dat de autoriteit die het rijbewijs afgeeft niet in kennis wordt gesteld van de controle.

De Commissie stelt uitvoeringshandelingen vast met gedetailleerde bepalingen betreffende de interoperabiliteitskenmerken en de beveiligingsmaatregelen waaraan QR-codes op fysieke rijbewijzen moeten voldoen. Deze uitvoeringshandelingen worden volgens de in artikel 22, lid 2, bedoelde onderzoeksprocedure vastgesteld.

De lidstaten stellen de Commissie in kennis van maatregelen die gericht zijn op de invoering van een QR-code op hun rijbewijzen of van elke wijziging van een dergelijke maatregel, binnen drie maanden na de vaststelling ervan.

8. De Commissie is bevoegd om in voorkomend geval overeenkomstig artikel 21 gedelegeerde handelingen vast te stellen tot wijziging van de delen A, B en D van bijlage I, teneinde rekening te houden met de technische, operationele en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Artikel 5

Mobiele rijbewijzen

1. De lidstaten geven mobiele rijbewijzen af op basis van de in deel C van bijlage I vastgelegde standaardspecificaties van de Unie.
2. Onverminderd de nationale voorschriften betreffende een vergoeding voor de afgifte van een rijbewijs, zorgen de lidstaten ervoor dat de personen die houder zijn van een door hen afgegeven mobiel rijbewijs, dit mobiele rijbewijs kosteloos elektronisch kunnen opvragen.

Mobiele rijbewijzen worden opgenomen in de Europese portemonnees voor digitale identiteit als elektronische attesteringen of attributen overeenkomstig Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad⁴.

3. [...] De lidstaten zorgen ervoor dat de mobiele rijbewijzen niet meer gegevens bevatten dan bedoeld in deel D van bijlage I, en dat geen andere persoonsgegevens worden verwerkt dan die welke nodig zijn voor de controle van de rijbevoegdheid van de houder.
4. [...] De lidstaten zorgen ervoor dat de persoonsgegevens die nodig zijn voor de controle van de rijbevoegdheid van de houder van het mobiele rijbewijs niet door de controleur worden bewaard, tenzij bewaring op grond van het Unierecht of het nationale recht is toegestaan.
5. De lidstaten stellen de Commissie in kennis van een lijst van afgevend instanties van mobiele rijbewijzen en houden deze lijst actueel. De Commissie maakt deze lijsten via een beveiligd kanaal in elektronisch ondertekende of verzegelde en voor automatische verwerking geschikte vorm publiek beschikbaar.
6. De Commissie is bevoegd om in voorkomend geval overeenkomstig artikel 21 gedelegeerde handelingen vast te stellen tot wijziging van deel C van bijlage I, teneinde rekening te houden met de technische, operationele en wetenschappelijke ontwikkelingen.
7. Uiterlijk [datum van inwerkingtreding + 18 maanden] stelt de Commissie uitvoeringshandelingen vast met gedetailleerde bepalingen betreffende het uitzicht, de interoperabiliteit, de normen voor het actualiseren van gegevens en records, de beveiliging en de organisatorische regelingen voor de verwerking en bescherming van persoonsgegevens, het testen en de technische en beveiligingsnormen voor de inwisseling van mobiele rijbewijzen, met inbegrip van controlekenmerken en de interface met nationale systemen. Deze uitvoeringshandelingen worden volgens de in artikel 22, lid 2, bedoelde onderzoeksprocedure vastgesteld.

⁴ Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt (PB L 257 van 28.8.2014, blz. 73).

Artikel 6

Categorieën van rijbewijzen

1. Het rijbewijs verschaft de bevoegdheid om gemotoriseerde voertuigen te besturen van de volgende categorieën:
 - a) bromfietsen:

categorie AM:
 - tweewielige of driewielige voertuigen met een door de constructie bepaalde maximumsnelheid van niet meer dan 45 km per uur (met uitzondering van voertuigen met een door de constructie bepaalde maximumsnelheid van ten hoogste 25 km per uur);
 - lichte vierwielers;
 - b) motorfietsen en gemotoriseerde driewielers:
 - i) categorie A1:
 - motorfietsen met een maximale cilinderinhoud van 125 cm³, een maximumvermogen van 11 kW en een vermogen per gewichtseenheid van minder dan 0,1 kW/kg;
 - gemotoriseerde driewielers met een maximumvermogen van 15 kW;
 - ii) categorie A2:

motorfietsen met een maximumvermogen van 35 kW en een vermogen per gewichtseenheid van minder dan 0,2 kW/kg en niet afgeleid van een voertuig met een vermogen van meer dan 70 kW;
 - iii) categorie A:
 - motorfietsen;
 - gemotoriseerde driewielers met een vermogen van meer dan 15 kW.

Aan motorvoertuigen van de in de punten a) en b) bedoelde categorieën kan een aanhangwagen worden gekoppeld met een toegestane maximummassa van ten hoogste de helft van het gewicht van de ledige massa van het trekkende voertuig. De lidstaten kunnen om redenen van verkeersveiligheid aanvullende voorwaarden stellen voor de door hen afgegeven rijbewijzen;

c) motorvoertuigen:

i) categorie B1:

- zware vierwielers.

Categorie B1 is facultatief; in lidstaten waar deze rijbewijscategorie niet wordt ingevoerd, is voor het besturen van deze voertuigen een rijbewijs van categorie B vereist. Deze lidstaten kunnen de inwisseling van een rijbewijs voor categorie B1 weigeren.

De lidstaten kunnen ook besluiten om, voor gebruik op hun grondgebied, deze categorie uitsluitend in te voeren voor de in artikel 9, lid 4, eerste alinea, punt c), bedoelde voertuigen, onder de in dat lid vastgelegde voorwaarden en onder de aanvullende voorwaarden dat de bestuurder op het tijdstip van afgifte van het rijbewijs voor deze categorie jonger is dan 21 jaar, dat het rijbewijs voor deze categorie een geldigheidsduur heeft die verstrijkt op het moment dat de houder 21 jaar wordt, en dat het rijbewijs voor deze categorie niet kan worden verlengd. Indien een lidstaat daartoe besluit, geeft hij dit op het rijbewijs aan met Uniecode 60.03;

ii) categorie B:

- motorvoertuigen met een toegestane maximummassa van ten hoogste 3 500 kg en ontworpen en gebouwd voor het vervoer van ten hoogste acht personen, de bestuurder niet meegerekend;
- aan de motorvoertuigen van deze categorie kan een aanhangwagen van categorie O1 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 worden gekoppeld.

Onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen kan aan de motorvoertuigen van deze categorie een aanhangwagen van categorie O2 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 worden gekoppeld, of kunnen dergelijke motorvoertuigen een kampeerwagen zijn met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg, mits de toegestane maximummassa van dit samenstel of van de kampeerwagen niet meer dan 4 250 kg bedraagt. Voor zulke samenstellen of kampeerwagens met een massa van meer dan 3 500 kg eisen de lidstaten overeenkomstig de bepalingen van bijlage V dat ze slechts mogen worden bestuurd indien de bestuurder:

- een opleiding heeft voltooid, of
- geslaagd is voor een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag.

De lidstaten kunnen ook eisen dat de bestuurder zowel een opleiding moet hebben voltooid als geslaagd moet zijn voor een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag.

Onder dezelfde voorwaarden en onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, kunnen motorvoertuigen van deze categorie ambulances zijn met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg en ten hoogste 4 250 kg.

De lidstaten vermelden de bevoegdheid om een dergelijk samenstel, dergelijke kampeerwagen of dergelijke ambulance te besturen op het rijbewijs door middel van de in deel E van bijlage I vermelde relevante Uniecode;

iii) categorie BE:

- onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, samenstellen van voertuigen bestaande uit een trekkend voertuig van categorie B en een aanhangwagen van categorie O2 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858;

iv) categorie C1:

- motorvoertuigen niet behorende tot de categorieën D1 of D met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg en ten hoogste 7 500 kg en die zijn ontworpen en gebouwd voor het vervoer van ten hoogste acht personen, de bestuurder niet meegerekend;
- aan de motorvoertuigen van deze categorie kan een aanhangwagen van categorie O1 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 worden gekoppeld;

v) categorie C1E:

- onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, samenstellen van voertuigen bestaande uit een trekkend voertuig van categorie C1 en een aanhangwagen of oplegger met een toegestane maximummassa van meer dan 750 kg, mits de toegestane massa van het samenstel ten hoogste 12 000 kg bedraagt;
- onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, samenstellen van voertuigen bestaande uit een trekkend voertuig van categorie B en een aanhangwagen of oplegger met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg, mits de toegestane massa van het samenstel ten hoogste 12 000 kg bedraagt;

- vi) categorie C:
- motorvoertuigen anders dan die van de categorieën D1 of D met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg en die zijn ontworpen en gebouwd voor het vervoer van ten hoogste acht personen, de bestuurder niet meegerekend;
 - aan de motorvoertuigen van deze categorie kan een aanhangwagen van categorie O1 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 worden gekoppeld;
- vii) categorie CE:
- onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, samenstellen van voertuigen bestaande uit een trekkend voertuig van categorie C en een aanhangwagen of oplegger met een toegestane maximummassa van meer dan 750 kg;
- viii) categorie D1:
- motorvoertuigen ontworpen en gebouwd voor het vervoer van meer dan 8 en ten hoogste 16 personen, de bestuurder niet meegerekend, en met een maximumlengte van 8 m;
 - aan de motorvoertuigen van deze categorie kan een aanhangwagen van categorie O1 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 worden gekoppeld;
- ix) categorie D1E:
- onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, samenstellen van voertuigen bestaande uit een trekkend voertuig van categorie D1 en een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van meer dan 750 kg;
- x) categorie D:
- motorvoertuigen ontworpen en gebouwd voor het vervoer van meer dan acht personen, de bestuurder niet meegerekend. Aan motorvoertuigen die met een rijbewijs van categorie D mogen worden bestuurd, kan een aanhangwagen van categorie O1 als bedoeld in artikel 4 van Verordening (EU) 2018/858 worden gekoppeld;
- xi) categorie DE:
- onverminderd de bepalingen inzake de regels voor typegoedkeuring van de betrokken voertuigen, samenstellen van voertuigen bestaande uit een trekkend voertuig van categorie D en een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van meer dan 750 kg.

2. Met voorafgaande toestemming van de Commissie, die het effect van de voorgestelde maatregel op de verkeersveiligheid beoordeelt, kunnen de lidstaten bepaalde specifieke typen gemotoriseerde voertuigen, waaronder speciale voertuigen voor personen met een handicap, uitsluiten van de toepassing van dit artikel.

De lidstaten kunnen voertuigen die in gebruik zijn bij of onder controle staan van de strijdkrachten of de burgerbescherming, van de toepassing van deze richtlijn uitsluiten. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis.

Artikel 7

Minimumleeftijd

1. De minimumleeftijd voor het verkrijgen van een rijbewijs is:
 - a) 16 jaar voor de categorieën AM, A1 en B1;
 - b) 18 jaar voor de categorieën A2, B, BE, C1 en C1E;
 - c) met betrekking tot categorie A:
 - i) 20 jaar voor motorfietsen. Om motorfietsen van deze categorie te mogen besturen, is echter ten minste twee jaar rijervaring op motorfietsen met rijbewijs A2 vereist. De eis van twee jaar rijervaring hoeft echter niet te worden gesteld aan kandidaten van 24 jaar en ouder;
 - ii) 21 jaar voor gemotoriseerde driewielers van meer dan 15 kW;
 - d) 21 jaar voor de categorieën C, CE, D1 en D1E;
 - e) 24 jaar voor de categorieën D en DE.
2. De lidstaten mogen de minimumleeftijd voor het verkrijgen van een rijbewijs aanpassen:
 - a) voor categorie AM naar beneden tot 14 jaar of naar boven tot 18 jaar;

- b) voor categorie B1 naar boven tot 18 jaar;
 - c) voor categorie A1 naar boven tot 18 jaar, mits aan beide volgende voorwaarden is voldaan:
 - i) indien er een verschil van twee jaar is tussen de minimumleeftijd voor categorie A1 en de minimumleeftijd voor categorie A2;
 - ii) indien een rijervaring van ten minste twee jaar op motorfietsen van categorie A2 is vereist voordat toestemming voor het besturen van motorfietsen van categorie A kan worden verleend, zoals bepaald in lid 1, punt c), i);
 - d) voor de categorieën B en BE naar beneden tot 17 jaar.
3. De lidstaten mogen de minimumleeftijd voor categorie C tot 18 jaar en voor categorie D tot 21 jaar verlagen wat betreft:
- a) voertuigen die worden gebruikt door de brandweer en voertuigen voor de handhaving van de openbare orde;
 - b) voertuigen die op de weg worden getest met het oog op reparatie en onderhoud.
4. Rijbewijzen die overeenkomstig de leden 2 en 3 worden afgegeven, zijn alleen geldig op het grondgebied van de lidstaat van afgifte tot de rijbewijshouder de in lid 1 vermelde leeftijd heeft bereikt.
- De lidstaten kunnen rijbewijzen die zijn afgegeven aan bestuurders die nog niet de in lid 1 vermelde leeftijd hebben bereikt, als op hun grondgebied geldige rijbewijzen erkennen.
5. In afwijking van lid 1, punten d) en e), van dit artikel is, indien de kandidaat in het bezit is van een getuigschrift van vakbekwaamheid als bedoeld in artikel 6 van Richtlijn (EU) 2022/2561, de minimumleeftijd voor de afgifte van een rijbewijs als volgt:
- a) voor de categorieën C en CE, de minimumleeftijd als aangegeven in artikel 5, lid 2, punt a), i), van Richtlijn (EU) 2022/2561;

- b) voor de categorieën D1 en D1E, de minimumleeftijd als aangegeven in artikel 5, lid 3, punt a), i), tweede alinea, van die richtlijn;
- c) voor de categorieën D en DE, de minimumleeftijden als aangegeven in artikel 5, lid 3, punt a), i), eerste alinea, punt a), ii), eerste alinea, en punt b), van die richtlijn.

Indien een lidstaat overeenkomstig artikel 5, lid 3, punt a), i), tweede alinea, of artikel 5, lid 3, punt a), ii), tweede alinea, van Richtlijn (EU) 2022/2561 op zijn grondgebied toestaat dat een voertuig vanaf een lagere leeftijd wordt bestuurd, is de geldigheid van het rijbewijs beperkt tot het grondgebied van de lidstaat van afgifte, totdat de rijbewijshouder de betreffende minimumleeftijd heeft bereikt als genoemd in de eerste alinea van dit lid, en in het bezit is van een getuigschrift van vakbekwaamheid.

Artikel 8

Voorwaarden en beperkingen

1. De lidstaten geven op het rijbewijs aan of er voor de persoon aan wie het rijbewijs is afgegeven, bepaalde voorwaarden gelden om te mogen rijden. Daartoe gebruiken de lidstaten de overeenkomstige Uniecodes van deel E van bijlage I. Zij kunnen ook nationale codes gebruiken voor voorwaarden die niet onder deel E van bijlage I vallen.

Indien iemand wegens lichamelijke ongeschiktheid slechts bepaalde typen voertuigen of aangepaste voertuigen die deze ongeschiktheid compenseren, mag besturen, wordt het in artikel 10, lid 1, bedoelde examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag in een dergelijk voertuig afgenomen.

2. De Commissie is bevoegd om in voorkomend geval overeenkomstig artikel 21 gedelegeerde handelingen vast te stellen tot wijziging van deel E van bijlage I, teneinde rekening te houden met de technische, operationele en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Artikel 9

Fasering en gelijkwaardigheid van categorieën

1. Rijbewijzen voor de categorieën BE, C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D en DE worden slechts afgegeven aan bestuurders die reeds rijbevoegd zijn voor categorie B.
2. De geldigheid van het rijbewijs wordt als volgt vastgesteld:
 - a) rijbewijzen voor de categorieën C1E, CE, D1E of DE zijn ook geldig voor het besturen van samenstellen van categorie BE;
 - b) rijbewijzen voor categorie CE zijn ook geldig voor categorie DE, zolang de houder bevoegd is voor categorie D;
 - c) rijbewijzen voor categorie C1E of CE zijn ook geldig voor categorie D1E, zolang de houder bevoegd is voor categorie D1;
 - c1) rijbewijzen voor de categorieën CE en DE zijn ook geldig voor respectievelijk de categorieën C en C1, en D en D1;
 - d) rijbewijzen voor de categorieën CE en DE zijn ook geldig voor het besturen van samenstellen van respectievelijk de categorieën C1E en D1E;
 - d1) rijbewijzen voor de categorieën C1E en D1E zijn ook geldig voor respectievelijk de categorieën C1 en D1;
 - e) rijbewijzen van alle categorieën zijn geldig voor voertuigen van categorie AM. Voor rijbewijzen die op zijn eigen grondgebied zijn afgegeven, kan een lidstaat echter de gelijkwaardigheid voor categorie AM beperken tot de categorieën A1, A2 en A, indien die lidstaat voor het verkrijgen van een rijbewijs van categorie AM een praktijkexamen verplicht stelt;
 - f) rijbewijzen voor categorie A2 zijn ook geldig voor categorie A1;

- g) rijbewijzen voor de categorieën A, B, C en D zijn geldig voor respectievelijk de categorieën A1 en A2; B1; C1 en D1;
- h) twee jaar nadat een rijbewijs voor categorie B voor de eerste keer is afgegeven, is het geldig voor het besturen van voertuigen op alternatieve brandstoffen als bedoeld in artikel 2 van Richtlijn 96/53/EG van de Raad⁵ met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg maar niet meer dan 4 250 kg zonder aanhangwagen.

3. Voor het verkeer op hun grondgebied kunnen de lidstaten de volgende rijbewijzen gelijkwaardig verklaren:

- a) een rijbewijs van categorie B voor gemotoriseerde driewielers met een vermogen van meer dan 15 kW, mits de houder van het rijbewijs van categorie B ten minste 21 jaar is;
- b) een rijbewijs van categorie B voor motorfietsen van categorie A1.

De in de eerste alinea bedoelde gelijkwaardigheid wordt wederzijds erkend door de lidstaten die de gelijkwaardigheid hebben toegekend.

De lidstaten geven op het rijbewijs niet aan dat een houder bevoegd is om de in de eerste alinea bedoelde voertuigen te besturen, behalve door middel van de in deel E van bijlage I vermelde relevante Uniecodes.

De lidstaten stellen de Commissie onverwijld in kennis van de in de eerste alinea bedoelde gelijkwaardigheid die op hun grondgebied is toegekend, met inbegrip van de nationale codes die eventueel vóór de inwerkingtreding van deze richtlijn werden gebruikt. De Commissie stelt deze informatie ter beschikking van de lidstaten om de toepassing van dit lid te vergemakkelijken.

⁵ Richtlijn 96/53/EG van de Raad van 25 juli 1996 houdende vaststelling, voor bepaalde aan het verkeer binnen de Gemeenschap deelnemende wegvoertuigen, van de in het nationale en het internationale verkeer maximaal toegestane afmetingen, en van de in het internationale verkeer maximaal toegestane gewichten (PB L 235 van 17.9.1996, blz. 59).

4. De lidstaten mogen op hun grondgebied het besturen van de volgende categorieën voertuigen toestaan:
- a) voertuigen van categorie D1 met een toegestane maximummassa van 3 500 kg, uitgezonderd gespecialiseerde inrichtingen voor het vervoer van gehandicapte passagiers, door bestuurders van ten minste 21 jaar die ten minste twee jaar houder zijn van een rijbewijs van categorie B en op voorwaarde dat de betrokken voertuigen voor sociale doeleinden door niet-commerciële organisaties worden gebruikt en dat zij door vrijwilligers worden bestuurd;
 - b) voertuigen met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg door bestuurders van ten minste 21 jaar die ten minste twee jaar houder zijn van een rijbewijs van categorie B, mits aan alle volgende voorwaarden is voldaan:
 - i) de voertuigen zijn bedoeld om stilstaand uitsluitend voor opleidings- of recreatiedoeleinden te worden gebruikt;
 - ii) zij moeten door niet-commerciële organisaties voor sociale doeleinden worden gebruikt;
 - iii) zij zijn zodanig gewijzigd dat zij niet mogen worden gebruikt voor het vervoer van meer dan negen personen of voor het vervoer van andere goederen dan die welke strikt noodzakelijk zijn voor hun doel;
 - c) voertuigen van categorie B met een toegestane maximummassa van ten hoogste 2 500 kg en een maximumsnelheid die technisch beperkt is tot 45 km per uur door bestuurders die houder zijn van een rijbewijs van categorie B1, dat was afgegeven onder de voorwaarden van artikel 6, lid 1, punt c) i), tweede alinea.

De lidstaten vermelden op het rijbewijs niet dat een houder bevoegd is om de in de eerste alinea, punten a) en b), bedoelde voertuigen te besturen, behalve door middel van de desbetreffende nationale codes.

De lidstaten stellen de Commissie in kennis van iedere toestemming die zij overeenkomstig dit lid hebben verleend.

Artikel 10

Afgifte, geldigheid en verlenging

1. Het rijbewijs wordt slechts afgegeven aan aanvragers die aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - a) zij hebben overeenkomstig de bepalingen van de bijlagen II en III met goed gevolg een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag en een theorie-examen afgelegd en voldoen aan de minimumnormen inzake lichamelijke en geestelijke geschiktheid;
 - b) voor categorie AM zijn zij alleen geslaagd voor een theorie-examen. De lidstaten kunnen voor deze categorie eisen dat de aanvrager slaagt voor een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag en kunnen de bepalingen van artikel 10 bis toepassen.

Voor driewielige voertuigen en vierwielers van deze categorie kunnen de lidstaten een apart examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag verplicht stellen. Om een onderscheid te maken tussen de voertuigen van categorie AM kan er op het rijbewijs een nationale code worden aangebracht;
 - c) voor categorie A2 of categorie A, en op voorwaarde dat zij ten minste twee jaar ervaring hebben opgedaan met een motorfiets van categorie A1, respectievelijk categorie A2:
 - i) hebben zij met goed gevolg een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag afgelegd, of
 - ii) hebben zij een opleiding voltooid overeenkomstig bijlage VI;
 - d) zij hebben een opleiding voltooid of zijn geslaagd voor een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag, of hebben een opleiding voltooid en zijn geslaagd voor een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag overeenkomstig bijlage V wat betreft categorie B voor het besturen van een samenstel, een kampeerwagen of een ambulance als bedoeld in artikel 6, lid 1, punt c), ii), derde en vijfde alinea;
 - e) de aanvrager heeft zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van de lidstaat die het rijbewijs afgeeft, of kan, op het moment waarop hij zijn aanvraag indient, het bewijs leveren dat hij sedert ten minste zes maanden in een onderwijsinstelling in de lidstaat is ingeschreven.

2. De administratieve geldigheidsduur van de door de lidstaten afgegeven rijbewijzen is als volgt:

- a) vijftien jaar voor de categorieën AM, A1, A2, A, B, B1 en BE. De lidstaten kunnen de geldigheidsduur beperken tot tien jaar indien op grond van hun nationale wetgeving het rijbewijs ook als persoonlijk identificatiedocument mag worden gebruikt;
- b) vijf jaar voor de categorieën C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 en D1E.

De verlenging van een rijbewijs kan een nieuwe administratieve geldigheidsduur doen ingaan voor een andere categorie of andere categorieën waarvoor de houder van het rijbewijs rijbevoegdheid heeft, voor zover dit in overeenstemming is met de bepalingen van deze richtlijn.

De aanwezigheid van een microchip of QR-code overeenkomstig respectievelijk artikel 4, lid 5, en artikel 4, lid 6, is geen noodzakelijke voorwaarde voor de geldigheid van een rijbewijs. Het verlies of de onleesbaarheid van de microchip of de QR-code, of enige andere beschadiging ervan, heeft geen invloed op de geldigheid van het rijbewijs.

De lidstaten mogen de administratieve geldigheidsduur van rijbewijzen van alle categorieën die aan beginnende bestuurders worden afgegeven, beperken, teneinde specifieke maatregelen op deze bestuurders te kunnen toepassen om de verkeersveiligheid te verhogen.

De lidstaten kunnen de administratieve geldigheidsduur beperken overeenkomstig artikel 6, lid 1, punt c), i), tweede alinea.

De lidstaten mogen de administratieve geldigheidsduur van individuele rijbewijzen van alle categorieën beperken indien dit nodig is om vaker medische controles uit te voeren of andere specifieke maatregelen toe te passen, bijvoorbeeld beperkingen voor verkeersovertreders.

De lidstaten kunnen de in de eerste alinea, punten a) en b), omschreven administratieve geldigheidsduur van rijbewijzen van op hun grondgebied verblijvende houders die de leeftijd van ten minste 65 jaar hebben bereikt, beperken om vaker medische controles uit te voeren, medische zelfbeoordelingen op te leggen of andere specifieke maatregelen toe te passen, waaronder opfriscursussen. De beperkte administratieve geldigheidsduur gaat pas in bij verlenging van het rijbewijs.

De lidstaten kunnen de in dit lid bedoelde administratieve geldigheidsduur van rijbewijzen van personen aan wie een tijdelijke verblijfsvergunning is verleend of die op hun grondgebied tijdelijke bescherming of passende bescherming genieten uit hoofde van het nationale recht, beperken. [...]

3. De verlenging van het rijbewijs op het moment dat de administratieve geldigheidsduur verstrijkt, is onderworpen aan beide volgende voorwaarden:
 - a) er wordt nog steeds voldaan aan de minimumnormen inzake lichamelijke en geestelijke geschiktheid voor het besturen van een motorrijtuig zoals vermeld in bijlage III;
 - b) op het moment van de aanvraag heeft de aanvrager zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van de lidstaat die het rijbewijs afgeeft, of levert hij het bewijs dat hij sedert ten minste zes maanden in een onderwijsinstelling in de lidstaat is ingeschreven.
4. [...]
5. Onverminderd de nationale strafrechtelijke en politieke bepalingen kunnen de lidstaten voor de afgifte van het rijbewijs nationale voorschriften laten gelden die andere dan de in deze richtlijn vervatte voorwaarden behelzen. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis.
6. [...]
7. Geen enkele persoon mag houder zijn van meer dan één rijbewijs. Een mobiel rijbewijs kan op verschillende mobiele apparaten worden weergegeven. [...]

De lidstaten moeten weigeren een rijbewijs af te geven wanneer wordt vastgesteld dat de aanvrager reeds houder is van een door een andere lidstaat afgegeven rijbewijs.

De lidstaten nemen de nodige maatregelen voor de toepassing van de vorige alinea. De nodige maatregelen met betrekking tot de afgifte, vervanging, verlenging of inwisseling van een rijbewijs houden in dat bij de andere lidstaten wordt nagegaan of de aanvrager reeds houder is van een rijbewijs wanneer daaromtrent een redelijk vermoeden bestaat. Daartoe maken de lidstaten gebruik van het in artikel 19 genoemde EU-rijbewijzenetwerk.

Onverminderd artikel 3, lid 6, zien de lidstaten er bij het afgeven van een rijbewijs grondig op toe dat de houders voldoen aan de voorschriften van lid 1 van dit artikel, en passen zij hun nationale bepalingen inzake nietigverklaring of intrekking van het rijbewijs of de rijbevoegdheid toe indien wordt vastgesteld dat een rijbewijs is afgegeven zonder dat aan de eisen daarvoor is voldaan.

8. De Commissie is bevoegd om in voorkomend geval overeenkomstig artikel 21 gedelegeerde handelingen vast te stellen tot wijziging van de bijlagen II, III, V en VI, teneinde rekening te houden met de technische, operationele en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Artikel 10 bis

Naleving van de minimumnormen inzake lichamelijke en geestelijke geschiktheid

1. Aanvragers van een rijbewijs ondergaan, alvorens het rijbewijs voor het eerst aan hen wordt afgegeven, een medisch onderzoek dat betrekking heeft op alle in bijlage III vermelde medische aandoeningen en waarbij wordt gecontroleerd of de aanvragers aan de minimumnormen inzake lichamelijke en geestelijke geschiktheid voldoen. Voor de afgifte van rijbewijzen van categorie AM geldt dit alleen indien de lidstaten daarom verzoeken overeenkomstig artikel 10, lid 1, punt b). Een medisch onderzoek is vereist wanneer een rijbewijs van de categorieën C, CE, C1, C1E, D, D1, DE of D1E wordt aangevraagd, ongeacht of voor een andere categorie een medisch onderzoek werd uitgevoerd.
2. Vóór de verlenging van een rijbewijs ondergaan de houders een medisch onderzoek dat betrekking heeft op alle in bijlage III vermelde medische aandoeningen. Voor de verlenging van rijbewijzen van categorie AM geldt dit alleen indien de lidstaten daarom verzoeken overeenkomstig artikel 10, lid 1, punt b).
3. In afwijking van de leden 1 en 2, en voor zover niet anders bepaald in bijlage III, kunnen de lidstaten voor de categorieën AM, A, A1, A2, B, B1 en BE in plaats van een medisch onderzoek te verlangen:
 - a) de houder of aanvrager verplichten bij de afgifte of verlenging van een rijbewijs een zelfbeoordelingsformulier in te vullen dat alle in bijlage III vermelde medische aandoeningen bestrijkt, of

b) een nationaal mechanisme instellen om ervoor te zorgen dat, na afgifte van het rijbewijs aan de aanvrager die een medisch onderzoek heeft ondergaan of een zelfbeoordelingsformulier heeft ingevuld, op significante veranderingen van de lichamelijke of geestelijke geschiktheid wordt gereageerd, teneinde te voldoen aan de minimumnormen inzake lichamelijke en geestelijke geschiktheid van bijlage III.

Een lidstaat kan één of beide alternatieve maatregelen toepassen.

4. De lidstaten kunnen gevolgen koppelen aan de niet-naleving van de verplichting om een zelfbeoordelingsformulier in te vullen of aan het bewust verstrekken van onjuiste of onvolledige informatie in de zelfbeoordeling.
5. De lidstaten kunnen de in lid 3, punt b), bedoelde alternatieve maatregel zodanig organiseren dat de rijgeschiktheid tijdens de verlengingsperioden kan worden gecontroleerd.
6. Indien uit de in het kader van de verschillende in lid 3 genoemde alternatieve maatregelen verkregen informatie blijkt dat de aanvrager of houder waarschijnlijk een of meer van de in bijlage III vermelde medische aandoeningen heeft, zorgen de lidstaten ervoor dat de aanvrager of houder een medisch onderzoek ondergaat vóór de afgifte of verlenging van een rijbewijs.

Artikel 10 ter

Verlenging van de geldigheid in een crisissituatie

1. In geval van een crisis kunnen de lidstaten de administratieve geldigheidsduur van rijbewijzen die anders zouden verstrijken, met maximaal zes maanden verlengen. De verlenging kan worden herhaald wanneer de crisis aanhoudt.
2. Een dergelijke verlenging wordt naar behoren met redenen omkleed en onmiddellijk ter kennis van de Commissie gebracht. De Commissie maakt deze gegevens onmiddellijk bekend in het *Publicatieblad van de Europese Unie*. De lidstaten erkennen de geldigheid van rijbewijzen waarvan de administratieve geldigheidsduur krachtens dit artikel is verlengd.

3. Wanneer meerdere lidstaten door een crisis worden getroffen, kan de Commissie uitvoeringshandelingen vaststellen om de administratieve geldigheidsduur te verlengen van alle of bepaalde categorieën rijbewijzen die anders zouden verstrijken. Deze verlenging mag niet meer dan zes maanden bedragen en kan worden herhaald wanneer de crisis aanhoudt. Deze uitvoeringshandelingen worden volgens de in artikel 22, lid 3, bedoelde onderzoeksprocedure vastgesteld.
4. Indien een lidstaat geen moeilijkheden ondervindt en naar verwachting niet zal ondervinden die de verlenging van rijbewijzen als gevolg van de in het derde lid bedoelde crisis onmogelijk maken, of passende nationale maatregelen heeft genomen om de gevolgen van de crisis te verzachten, kan die lidstaat besluiten de bij de in het derde lid bedoelde uitvoeringshandeling ingevoerde verlenging niet toe te passen, nadat hij de Commissie daarvan in kennis heeft gesteld. De Commissie stelt de andere lidstaten daarvan in kennis en maakt een kennisgeving in het *Publicatieblad van de Europese Unie* bekend.
5. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder een crisis verstaan een uitzonderlijke, onverwachte en plotselinge, natuurlijke of door de mens veroorzaakte gebeurtenis van buitengewone aard en omvang die plaatsvindt binnen of buiten de Unie, met aanzienlijke directe of indirecte gevolgen voor het wegvervoer en die tevens de mogelijkheid voor houders van rijbewijzen of relevante nationale autoriteiten om de nodige procedures voor de verlenging ervan uit te voeren, verhindert of aanzienlijk beperkt.

Artikel 11

Inwisseling en vervanging van door lidstaten afgegeven rijbewijzen

1. Indien de houder van een door een lidstaat afgegeven geldig rijbewijs zijn gewone verblijfplaats naar een andere lidstaat heeft overgebracht, kan hij of zij om inwisseling van zijn of haar rijbewijs tegen een gelijkwaardig rijbewijs verzoeken. De lidstaat die tot inwisseling overgaat, gaat na voor welke categorie het overgelegde rijbewijs nog geldig is.

2. Onder voorbehoud van de naleving van het territorialiteitsbeginsel van de strafrechtelijke en politieke bepalingen, kan de lidstaat van gewone verblijfplaats op de houder van een door een andere lidstaat afgegeven rijbewijs zijn nationale bepalingen toepassen die betrekking hebben op de beperking, schorsing, intrekking of nietigverklaring van de rijbevoegdheid en daartoe zo nodig overgaan tot inwisseling van dat rijbewijs.
3. De lidstaat die tot inwisseling van een fysiek rijbewijs overgaat, zendt het oude rijbewijs terug naar de autoriteiten van de lidstaat die het heeft afgegeven en vermeldt de redenen van die procedure.

De lidstaat die de inwisseling van een mobiel rijbewijs verricht, stelt de autoriteiten van de lidstaat van afgifte ervan in kennis en vermeldt de redenen van die procedure. Deze laatste ziet erop toe dat het vorige mobiele rijbewijs niet meer kan worden weergegeven door het mobiele apparaat dat de houder daartoe gebruikt. De lidstaten gebruiken het in artikel 19, lid 1, bedoelde EU-rijbewijzenetwerk voor communicatiedoeleinden.

4. Een fysiek rijbewijs dat beschadigd, verloren of gestolen is, of een fysiek of mobiel rijbewijs waarmee gefraudeerd is, kan alleen worden vervangen door de bevoegde autoriteiten van de lidstaat waar de houder zijn of haar gewone verblijfplaats heeft. De autoriteiten vervangen het rijbewijs aan de hand van de gegevens die zij bezitten of, in voorkomend geval, op grond van een verklaring van de bevoegde autoriteiten van de lidstaat die het oorspronkelijke rijbewijs heeft afgegeven. Indien een rijbewijs is vervangen door een andere lidstaat dan de lidstaat van afgifte en het vervangen rijbewijs nog steeds in het bezit is van of kan worden getoond door de houder, zijn de procedures van lid 3 van toepassing.

Artikel 12

Inwisseling van door derde landen afgegeven rijbewijzen

1. Indien een lidstaat voorziet in de inwisseling van een rijbewijs dat door een derde land is afgegeven aan een houder die zijn of haar gewone verblijfplaats op zijn grondgebied heeft verworven, wisselt deze lidstaat het rijbewijs overeenkomstig de bepalingen van dit artikel in.

2. Wanneer een lidstaat een rijbewijs inwisselt dat is afgegeven door een derde land waarvoor geen uitvoeringsbesluit als bedoeld in lid 7 is vastgesteld, wordt van deze inwisseling, evenals van iedere latere verlenging of vervanging, melding gemaakt op het door die lidstaat afgegeven rijbewijs door het aankruisen van de relevante code uit bijlage I, deel E. Indien de houder van dat rijbewijs zijn of haar gewone verblijfplaats naar een andere lidstaat overbrengt, hoeft deze laatste het in artikel 3, lid 6, neergelegde beginsel van wederzijdse erkenning niet toe te passen.

De lidstaten passen bij deze inwisseling de bepalingen van hun nationale wetgeving toe overeenkomstig de in dit lid vastgelegde voorwaarden.

3. Indien het rijbewijs wordt afgegeven voor een categorie en door een derde land waarvoor een uitvoeringsbesluit als bedoeld in lid 7 is vastgesteld, wordt deze inwisseling vermeld op het door de betrokken lidstaat afgegeven rijbewijs met de overeenkomstige code van deel E van bijlage I. In die gevallen wisselen de lidstaten het rijbewijs in overeenkomstig de voorwaarden van het betrokken uitvoeringsbesluit.
4. Indien een door een lidstaat afgegeven rijbewijs is ingewisseld tegen een door een derde land afgegeven rijbewijs, eisen de lidstaten geen andere aanvullende voorwaarden dan die van artikel 10, lid 3, punt a), of registreren zij geen aanvullende informatie voor de inwisseling van dat rijbewijs voor een door hen afgegeven rijbewijs, met betrekking tot de categorieën van het oorspronkelijke rijbewijs.

Wanneer een aanvrager in de in de eerste alinea bedoelde situatie verzoekt om inwisseling van een rijbewijs dat ook geldig is voor categorieën waarvoor hij of zij in een derde land de rijbevoegdheid heeft verworven, gelden de volgende regels:

- a) indien het rijbewijs is afgegeven in een categorie en door een derde land waarvoor een uitvoeringsbesluit als bedoeld in lid 7 is vastgesteld, is lid 3 van toepassing;
- b) bij ontstentenis van een dergelijk uitvoeringsbesluit is lid 2 van toepassing.

5. De in de leden 2, 3 en 4 bedoelde inwisseling is slechts mogelijk indien het door het derde land afgegeven rijbewijs is ingeleverd bij de bevoegde autoriteiten van de lidstaat die de inwisseling verricht.
6. De Commissie kan vaststellen dat een derde land een kader voor wegvervoer heeft dat geheel of gedeeltelijk een niveau van verkeersveiligheid waarborgt dat vergelijkbaar is met dat van de Unie, waardoor de door dit derde land afgegeven rijbewijzen overeenkomstig lid 3 kunnen worden ingewisseld, zo nodig nadat aan bepaalde vooraf vastgestelde voorwaarden is voldaan.

Wanneer de Commissie een dergelijk derde land aanwijst, kan zij het kader voor wegvervoer van het derde land beoordelen in samenwerking met de lidstaten. De lidstaten krijgen van de Commissie minstens zes maanden de tijd om advies uit te brengen over het kader voor wegvervoer in het aangewezen derde land. De Commissie gaat over tot de beoordeling zodra zij een advies van alle lidstaten heeft ontvangen of zodra de termijn voor het toezenden van de adviezen is verstreken, indien dat eerder is.

Bij de beoordeling van het bestaande kader voor wegvervoer in een derde land houdt de Commissie ten minste rekening met de volgende elementen:

- a) de geldende rijbewijsvereisten, zoals de indeling van rijbewijscategorieën, minimumleeftijdvereisten, eisen en voorwaarden voor opleiding en rijexamens, en medische normen voor de afgifte van het rijbewijs;
- b) of het derde land mobiele rijbewijzen afgeeft en zo ja, de toepasselijke technische en structurele bijzonderheden voor de werking van het systeem;
- c) de mate waarin er vervalste rijbewijzen in omloop zijn en welke maatregelen worden genomen om vervalsing van en corruptie in verband met rijbewijzen te voorkomen;
- d) de administratieve geldigheidsduur van de door het derde land afgegeven rijbewijzen;
- e) de verkeersomstandigheden in het derde land en de vraag of deze vergelijkbaar zijn met de verkeersomstandigheden op het wegennet in de Unie;

- f) de verkeersveiligheid in het derde land;
- g) de praktijk van het derde land op het gebied van het inwisselen van EU-rijbewijzen.

7. De Commissie kan, na de in lid 6 bedoelde beoordeling te hebben verricht en door middel van uitvoeringsbesluiten, besluiten dat een derde land een kader voor wegvervoer heeft dat geheel of gedeeltelijk een niveau van verkeersveiligheid waarborgt dat vergelijkbaar is met dat van de Unie, waardoor de door dit derde land afgegeven rijbewijzen overeenkomstig lid 3 kunnen worden ingewisseld.

Het uitvoeringsbesluit bevat ten minste:

- a) de in artikel 6 bedoelde rijbewijscategorieën, ten aanzien waarvan overeenkomstig lid 3 een inwisseling kan plaatsvinden;
- b) de data van afgifte van de rijbewijzen van het derde land ten aanzien waarvan overeenkomstig lid 3 een inwisseling kan plaatsvinden;
- c) alle algemene voorwaarden waaraan moet worden voldaan om de authenticiteit van het officiële document dat moet worden ingewisseld, te verifiëren;
- d) alle algemene voorwaarden waaraan de aanvrager, voorafgaand aan de inwisseling, moet voldoen om aan te tonen dat aan de medische normen van bijlage III is voldaan.

Indien het rijbewijs van de aanvrager niet voldoet aan het bepaalde in de tweede alinea, punt a) of b), van dit lid, kunnen de lidstaten besluiten tot inwisseling van het rijbewijs overeenkomstig lid 2. Indien het rijbewijs van de aanvrager niet voldoet aan het bepaalde in de tweede alinea, punt c) of d), van dit lid, weigeren de lidstaten de inwisseling van het rijbewijs. Elke aanvullende voorwaarde die het uitvoeringsbesluit kan bevatten, voorziet hetzij in de toepasselijkheid van de nationale bepalingen van de lidstaat overeenkomstig lid 2, hetzij in de weigering tot inwisseling van het rijbewijs wanneer de aanvrager niet aan deze voorwaarden voldoet.

De uitvoeringsbesluiten worden volgens de in artikel 22, lid 2, bedoelde onderzoeksprocedure vastgesteld.

8. Het in lid 7 bedoelde uitvoeringsbesluit voorziet in een periodieke toetsing door de Commissie, in samenwerking met de lidstaten, minstens om de vier jaar, van de verkeersveiligheidssituatie en van de andere in lid 6 genoemde elementen in het betrokken derde land. Afhankelijk van de conclusies van de toetsing handhaaft, wijzigt of schorst de Commissie, voor zover nodig, het in lid 7 bedoelde uitvoeringsbesluit of trekt zij deze in.
9. De Commissie maakt in het *Publicatieblad van de Europese Unie* en op haar website een lijst bekend van de derde landen waarvoor overeenkomstig lid 7 een uitvoeringsbesluit is vastgesteld, en maakt dienovereenkomstig alle relevante wijzigingen bekend die overeenkomstig lid 8 zijn aangebracht.
10. De Commissie zet een kennisnetwerk op voor het verzamelen, verwerken en verspreiden van kennis en informatie over beste praktijken voor de integratie van buitenlandse beroepschauffeurs in de interne markt. Het netwerk omvat de relevante autoriteiten van de lidstaten, kenniscentra, universiteiten en onderzoekers, sociale partners en andere relevante actoren uit de sector van het wegvervoer.

Artikel 13

Gevolgen van een beperking, schorsing, intrekking of nietigverklaring van de rijbevoegdheid of van het rijbewijs⁶

1. Een lidstaat weigert een rijbewijs af te geven aan een aanvrager wiens rijbewijs in een andere lidstaat is beperkt, geschorst, ingetrokken of nietig verklaard.
2. Een lidstaat weigert de geldigheid te erkennen van een rijbewijs dat door een andere lidstaat aan een persoon is verstrekt, indien het rijbewijs of de rijbevoegdheid van die persoon op het grondgebied van de eerstgenoemde staat is beperkt, geschorst, ingetrokken of nietig verklaard.

⁶ N.B.: Dit artikel zal opnieuw moeten worden beoordeeld wanneer de werkzaamheden met betrekking tot het voorstel inzake ontzegging van de rijbevoegdheid vorderen.

3. Een rijbewijs of rijbevoegdheid wordt voor de toepassing van dit artikel als beperkt, geschorst, ingetrokken of nietig verklaard beschouwd zolang de betrokkene nog niet voldoet aan de door een lidstaat gestelde voorwaarden waaraan hij of zij moet voldoen om zijn of haar rijbevoegdheid of rijbewijs te kunnen terugkrijgen of een nieuw rijbewijs te kunnen aanvragen.

De lidstaten zorgen ervoor dat alle voorwaarden die zij opleggen opdat de houder zijn of haar rijbevoegdheid of rijbewijs terugkrijgt of een nieuw rijbewijs kan aanvragen, evenredig en niet-discriminerend zijn ten opzichte van houders van een door een andere lidstaat afgegeven rijbewijs en dat zij op zichzelf niet leiden tot een weigering voor onbepaalde tijd om een rijbewijs af te geven of een door een andere lidstaat afgegeven rijbewijs te erkennen.

4. Indien dit op grond van het gedrag of de lichamelijke of geestelijke geschiktheid van een persoon gerechtvaardigd is, kunnen de lidstaten die persoon voor onbepaalde tijd verbieden op hun grondgebied een voertuig te besturen zonder hem of haar de mogelijkheid te bieden zijn of haar rijbevoegdheid of rijbewijs terug te krijgen of een nieuw rijbewijs aan te vragen.

In afwijking van lid 1 kunnen andere lidstaten, na overleg met de lidstaat die het in dit lid bedoelde rijverbod voor onbepaalde tijd oplegt, aan een dergelijke persoon een rijbewijs afgeven. Laatstgenoemde lidstaat kan evenwel weigeren de geldigheid van een door een andere lidstaat afgegeven rijbewijs op zijn respectieve grondgebied voor onbepaalde tijd te erkennen.

Artikel 14

Regeling voor begeleid rijden

1. In afwijking van artikel 7, lid 1, punt b), geven de lidstaten overeenkomstig artikel 10, lid 1, rijbewijzen af voor categorie B waarop de in deel E van bijlage I gespecificeerde Uniecode 98.02 is aangebracht, aan aanvragers die de leeftijd van 17 jaar hebben bereikt.

1 bis. In afwijking van artikel 7, lid 1, respectievelijk de punten b) en d), kunnen de lidstaten voor het verkeer op hun grondgebied overeenkomstig artikel 10, lid 1, rijbewijzen afgeven voor categorie C1 of C waarop de in deel E van bijlage I gespecificeerde Uniecode 98.02 is aangebracht, aan aanvragers die de leeftijd van 17 jaar hebben bereikt, op voorwaarde dat de bestuurder in het bezit is van een getuigschrift van vakbekwaamheid dat is afgegeven overeenkomstig artikel 6 van Richtlijn (EU) 2022/2561.

Rijbewijzen die overeenkomstig de eerste alinea worden afgegeven, worden wederzijds erkend door de lidstaten die dergelijke rijbewijzen afgeven.

2. Houders van een rijbewijs waarop de Uniecode 98.02 is aangebracht en die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt, mogen alleen rijden wanneer zij worden begeleid door een persoon op de voorste passagierszitplaats, die in staat is aanwijzingen te geven tijdens het rijden. De begeleider houdt zich aan de regels inzake rijden onder invloed van alcohol of drugs. De begeleider voldoet aan de volgende voorwaarden:

- a) heeft een minimumleeftijd van 24 jaar;
- b) is in het bezit van een rijbewijs van de relevante categorie dat meer dan vijf jaar geleden is afgegeven;
- c) is in de afgelopen vijf jaar niet aan een ontzegging van de rijbevoegdheid onderworpen in de lidstaat van afgifte⁷. [...]

3. Om de naleving van dit artikel te waarborgen, kunnen de lidstaten de identificatie vereisen van de in lid 2 bedoelde begeleiders. De lidstaten kunnen het aantal mogelijke begeleiders beperken.

De lidstaten kunnen op hun grondgebied aanvullende voorwaarden opleggen waaraan de persoon die de houder van een door hen afgegeven rijbewijs begeleidt, moet voldoen. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis. De Commissie maakt deze informatie toegankelijk voor het publiek.

⁷ N.B.: In punt c) kan een ontzegging van de rijbevoegdheid door een andere lidstaat aan de voorwaarde worden toegevoegd nadat overeenstemming is bereikt over de richtlijn over de gevolgen voor de hele Unie van bepaalde ontzeggingen van de rijbevoegdheid.

4. De lidstaten kunnen aanvullende voorwaarden voor de afgifte van een rijbewijs waarop de Uniecode 98.02 is aangebracht, toepassen op aanvragers die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis. De Commissie maakt deze informatie toegankelijk voor het publiek.

Wijzigingen in overweging 28:

“(28) Om de verkeersveiligheid te verbeteren, moet voor bepaalde rijbewijscategorieën een EU-wijde regeling voor begeleid rijden worden ingevoerd. De regels van een dergelijk systeem moeten aanvragers de mogelijkheid bieden om rijbewijzen in de desbetreffende categorieën te verwerven voordat de vereiste minimumleeftijd wordt bereikt. Het gebruik van deze rijbewijzen moet echter afhankelijk worden gesteld van de begeleiding door een ervaren bestuurder, bijvoorbeeld een gezinslid. In dergelijke situaties moet het de lidstaten om redenen van verkeersveiligheid worden toegestaan om op hun grondgebied strengere voorwaarden en regels vast te stellen met betrekking tot de door hen afgegeven rijbewijzen.”

Nieuwe overweging:

“(29a) De regeling voor begeleid rijden beperkt niet de bestaande mogelijkheden voor lidstaten om de minimumleeftijd voor het besturen van voertuigen van categorie B te verlagen en de bijbehorende voorwaarden op nationaal niveau toe te passen.”

Artikel 15

Proeftijd

1. Voor een rijbewijs dat wordt afgegeven na het met goed gevolg afleggen van een rijexamen als bedoeld in artikel 10, lid 1, punt a), geldt een proeftijd. Indien de houder van het rijbewijs reeds in het bezit is van een geldig rijbewijs van een andere categorie, duurt de proeftijd niet langer dan de resterende duur van de proeftijd voor het bestaande rijbewijs, tenzij het bestaande rijbewijs uitsluitend voor categorie AM is afgegeven.

De duur van de proeftijd wordt vastgesteld door de lidstaat die het rijbewijs afgeeft en bedraagt ten minste twee jaar.

2. De lidstaten stellen voor beginnende bestuurders die onder invloed van alcohol rijden strengere regels of sancties vast dan voor ervaren bestuurders en nemen alle nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat deze worden toegepast.

De lidstaten nemen maatregelen om het rijden onder invloed van drugs bij beginnende bestuurders te beperken.

Wijzigingen in overweging 30:

“(30) Er moet voor worden gezorgd dat bestuurders die voor het eerst een rijbewijs verwerven, de verkeersveiligheid niet in gevaar brengen. Voor deze beginnende bestuurders moet een proeftijd van ten minste twee jaar worden vastgesteld, waarin strengere regels of sancties voor rijden onder invloed van alcohol moeten gelden, onverminderd de bevoegdheid van de lidstaten om het gedrag van bestuurders te reguleren. Dergelijke strengere regels kunnen bestaan uit een specifieke opleiding voor beginnende bestuurders waarin hun meer risicobewustzijn wordt bijgebracht en zij kunnen nadenken over hun gedrag. Er moeten ook speciale maatregelen worden vastgesteld om rijden onder invloed van drugs onder beginnende bestuurders te beperken. Dergelijke maatregelen kunnen bestaan uit strengere regels of sancties, specifieke opleiding voor beginnende bestuurders op het gebied van risicobewustzijn, gerichte handhaving en het voeren van campagnes. De lidstaten moeten op hun grondgebied vrij aanvullende regels voor beginnende bestuurders kunnen invoeren om de verkeersveiligheid te verbeteren.”

3. Om de verkeersveiligheid te verbeteren, kunnen de lidstaten op hun grondgebied aanvullende regels vaststellen voor beginnende bestuurders, waaronder het opleggen van een tweede proeftijd voor een andere categorie. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis.
- 3 bis. Indien een bevoegde autoriteit van de lidstaat van gewone verblijfplaats besluit een proeftijd te verlengen wegens onrechtmatig gedrag, zorgt zij ervoor dat de nieuwe periode op het rijbewijs wordt vermeld.
4. De lidstaten brengen op rijbewijzen die tijdens een proeftijd zijn afgegeven, de in deel E van bijlage I vermelde Uniecode 98.01 aan.

[...]

Artikel 16

Examinatoren

1. Examinatoren voor het rijbewijs moeten voldoen aan de minimumnormen van bijlage IV.
Examinatoren voor het rijbewijs die hun functie vóór 19 januari 2013 uitoefenden, moeten enkel voldoen aan de vereisten van kwaliteitsborging en regelmatige bijscholing.
2. De Commissie is bevoegd om overeenkomstig artikel 21 gedelegeerde handelingen vast te stellen om bijlage IV waar nodig te wijzigen zodat rekening wordt gehouden met de technische, operationele of wetenschappelijke ontwikkelingen.

Artikel 17

Gewone verblijfplaats

1. Voor de toepassing van deze richtlijn wordt onder “gewone verblijfplaats” verstaan de plaats waar iemand gewoonlijk verblijft, dat wil zeggen gedurende ten minste 185 van de voorbije 365 dagen, wegens persoonlijke en beroepsmatige bindingen of, voor iemand zonder beroepsmatige bindingen, wegens persoonlijke bindingen waaruit nauwe banden blijken tussen hemzelf of haarzelf en de plaats waar hij of zij woont.

De gewone verblijfplaats van iemand die zijn of haar beroepsmatige bindingen op een andere plaats dan zijn of haar persoonlijke bindingen heeft en daardoor afwisselend op verschillende plaatsen in twee of meer lidstaten verblijft, wordt evenwel geacht zich op dezelfde plaats als zijn of haar persoonlijke bindingen te bevinden, op voorwaarde dat hij of zij daar op geregelde tijden terugkeert. Deze laatste voorwaarde vervalt, wanneer de betrokkene voor een opdracht van een bepaalde duur in een lidstaat verblijft. Het feit dat een universiteit of een school wordt bezocht, houdt niet in dat de gewone verblijfplaats wordt verplaatst.
2. Voor de toepassing van artikel 10, lid 3, punt b), en artikel 11, lid 4, wordt de gewone verblijfplaats van het personeel van diplomatieke diensten van de Unie of van haar lidstaten, of van hun gezinsleden die deel uitmaken van hun huishouden, die bij derde landen zijn geaccrediteerd, geacht zich te bevinden op het grondgebied van de lidstaten die het rijbewijs dat wordt verlengd of vervangen, hebben afgegeven.

Voor de toepassing van dit artikel wordt onder “diplomatieke diensten van de Unie” verstaan ambtenaren van de bevoegde diensten van het secretariaat-generaal van de Raad en van de Commissie, alsmede door de nationale diplomatieke diensten van de lidstaten gedetacheerd personeel en alle andere personeelsleden of contractanten die voor de instellingen, organen, bureaus en agentschappen van de Unie op het gebied van de externe vertegenwoordiging werkzaam zijn en die om hun contractuele taken te kunnen uitvoeren ten minste 181 van de voorbije 365 dagen buiten de EU hebben verbleven.

3. Indien in uitzonderlijke gevallen de houder van een rijbewijs niet overeenkomstig lid 1 kan aantonen dat hij of zij zijn of haar gewone verblijfplaats in een bepaalde lidstaat heeft gevestigd, kan hij of zij zijn of haar rijbewijs verlengen of vervangen in de lidstaat die het oorspronkelijk heeft afgegeven.
4. In afwijking van artikel 10, lid 1, punt e), en met het oog op de eerste afgifte van een rijbewijs van categorie B, kan een aanvrager wiens lidstaat van gewone verblijfplaats verschilt van de lidstaat van staatsburgerschap, het theorie-examen in deze laatste afleggen, indien de lidstaat van gewone verblijfplaats niet voorziet in de mogelijkheid om het theorie- of praktijkexamen af te leggen in een van de officiële talen van de lidstaat van staatsburgerschap of met een tolk. Op verzoek van de voor het rijbewijs bevoegde autoriteiten van de lidstaat van gewone verblijfplaats stelt de lidstaat van staatsburgerschap waar de aanvrager het theorie-examen heeft afgelegd, de eerstgenoemde lidstaat via het in artikel 19, lid 1, bedoelde EU-rijbewijzenetwerk in kennis van het examen dat met goed gevolg is afgelegd. De ontvangende lidstaat verlangt geen verdere toetsing van de theoretische kennis van de aanvrager.

Artikel 18

Gelijkwaardigheid van rijbewijzen naar een niet-EU-model

1. Lidstaten passen de gelijkwaardigheid toe die vastgesteld is bij Besluit (EU) 2016/1945 van de Commissie⁸ voor bevoegdheden die behaald zijn vóór 19 januari 2013 en de categorieën die zijn vastgelegd in artikel 6 van deze richtlijn.
2. Vóór 19 januari 2013 verleende rijbevoegdheden worden niet ingetrokken of op welke wijze dan ook anders gekwalificeerd door de bepalingen van deze richtlijn.

Artikel 19

Wederzijdse bijstand

1. De lidstaten verlenen elkaar bijstand bij de uitvoering van deze richtlijn. Zij wisselen informatie uit over de rijbewijzen die zij hebben afgegeven, ingewisseld, vervangen, verlengd, beperkt, geschorst, ingetrokken, nietig verklaard of teruggenomen, over de ontzeggingen van de rijbevoegdheid die zij hebben opgelegd [of voornemens zijn op te leggen]⁹, en raadplegen elkaar wanneer redelijkerwijze kan worden aangenomen dat een aanvrager van een rijbewijs in een andere lidstaat aan een ontzegging van de rijbevoegdheid is onderworpen. Zij gebruiken daartoe het daarvoor opgezette EU-rijbewijzenetwerk.
2. De lidstaten kunnen het EU-rijbewijzenetwerk ook gebruiken voor de uitwisseling van informatie voor de volgende doeleinden:
 - a) het mogelijk maken dat hun autoriteiten de geldigheid en authenticiteit van een rijbewijs controleren tijdens controles langs de weg, voor onderzoeken of in het kader van maatregelen om vervalsing tegen te gaan;

⁸ Besluit (EU) 2016/1945 van de Commissie van 14 oktober 2016 inzake de gelijkwaardigheid tussen bepaalde categorieën van rijbewijzen (PB L 302 van 9.11.2016, blz. 62).

⁹ N.B.: Tekst tussen vierkante haken kan later worden toegevoegd, afhankelijk van de voortgang op het gebied van het voorstel inzake ontzegging van de rijbevoegdheid.

- b) het faciliteren van onderzoeken overeenkomstig Richtlijn (EU) 2015/413 van het Europees Parlement en de Raad¹⁰;
- c) het voorkomen, opsporen en onderzoeken van strafbare feiten voor de in artikel 2 van [VERWIJZING NAAR PRÜM II] genoemde doeleinden;
- d) het handhaven van Richtlijn (EU) 2022/2561 en het controleren van de geldigheid en authenticiteit van een rijbewijs bij de handhaving van Verordening (EG) nr. 561/2006 en Verordening (EU) nr. 165/2014;
- [e) het uitvoeren en handhaven van [NIEUWE RICHTLIJN OVER DE UNIEBREDE GEVOLGEN VAN BEPAALDE ONTZECCINGEN VAN DE RIJBEVOEGDHEID]]¹⁰.

3. De toegang tot het netwerk is beveiligd. Het netwerk voorziet zowel in synchrone (realtime) als asynchrone uitwisseling van informatie, alsook in het verzenden en ontvangen van beveiligde berichten, kennisgevingen en bijlagen.

De lidstaten nemen alle nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de via het netwerk uitgewisselde informatie actueel is.

De lidstaten mogen alleen toegang tot het netwerk verlenen aan de instanties die bevoegd zijn voor de in de leden 1 en 2 genoemde doeleinden.

4. De lidstaten verlenen elkaar ook bijstand bij de uitvoering van het mobiele rijbewijs, met name om de naadloze interoperabiliteit tussen de in deel C van bijlage I bedoelde applicaties en verificatiefuncties te waarborgen.

¹⁰ Richtlijn (EU) 2015/413 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2015 ter facilitering van de grensoverschrijdende uitwisseling van informatie over verkeersveiligheidsgerelateerde verkeersovertredingen (PB L 68 van 13.3.2015, blz. 9).

5. Om de interoperabiliteit tussen de nationale systemen die verbonden zijn met het EU-rijbewijzen-netwerk en de bescherming van in dit verband uitgewisselde persoonsgegevens te waarborgen, stelt de Commissie uiterlijk 6 juni 2026 uitvoeringshandelingen vast waarin de gedetailleerde operationele, technische en interfacevereisten van het EU-rijbewijzen-netwerk worden vastgelegd. Deze uitvoeringshandelingen worden volgens de in artikel 22, lid 2, bedoelde onderzoeksprocedure vastgesteld.
6. De lidstaten kunnen samenwerken bij de handhaving van een eventuele gedeeltelijke beperking, schorsing, intrekking of nietigverklaring van de rijbevoegdheid of van een rijbewijs, met name wanneer de respectieve maatregelen beperkt zijn tot bepaalde rijbewijscategorieën of tot het grondgebied van bepaalde lidstaten, met name door middel van vermeldingen op de door hen afgegeven rijbewijzen.

Artikel 20

Evaluatie

De lidstaten stellen de Commissie jaarlijks in kennis van het aantal afgegeven, verlengde, vervangen, ingetrokken en ingewisselde rijbewijzen voor elke categorie. De gegevens worden afzonderlijk verstrekt voor mobiele rijbewijzen en fysieke rijbewijzen.

Uiterlijk [inwerkingtreding + vijf jaar], en vervolgens om de vijf jaar, dient de Commissie bij het Europees Parlement en de Raad een verslag in over de uitvoering van deze richtlijn, met inbegrip van de gevolgen ervan voor de verkeersveiligheid.

Artikel 21

Uitoefening van de bevoegdheidsdelegatie

1. De bevoegdheid om gedelegeerde handelingen vast te stellen, wordt aan de Commissie toegekend onder de in dit artikel neergelegde voorwaarden.
2. De in artikel 4, lid 8, artikel 5, lid 6, artikel 8, lid 2, artikel 10, lid 8, en artikel 16, lid 2, bedoelde bevoegdheid om gedelegeerde handelingen vast te stellen, wordt aan de Commissie toegekend voor een termijn van vijf jaar met ingang van [datum van inwerkingtreding van de richtlijn]. De Commissie stelt uiterlijk negen maanden voor het einde van de termijn van vijf jaar een verslag op over de bevoegdheidsdelegatie. De bevoegdheidsdelegatie wordt stilzwijgend met termijnen van dezelfde duur verlengd, tenzij het Europees Parlement of de Raad zich uiterlijk drie maanden voor het einde van elke termijn tegen deze verlenging verzet.
3. Het Europees Parlement of de Raad kan de in artikel 4, lid 8, artikel 5, lid 6, artikel 8, lid 2, artikel 10, lid 8, en artikel 16, lid 2, bedoelde bevoegdheidsdelegatie te allen tijde intrekken. Het besluit tot intrekking beëindigt de delegatie van de in dat besluit genoemde bevoegdheid. Het wordt van kracht op de dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie* of op een daarin genoemde latere datum. Het laat de geldigheid van de reeds van kracht zijnde gedelegeerde handelingen onverlet.
4. Vóór de vaststelling van een gedelegeerde handeling raadpleegt de Commissie de door elke lidstaat aangewezen deskundigen overeenkomstig de beginselen die zijn neergelegd in het Interinstitutioneel Akkoord van 13 april 2016 over beter wetgeven.
5. Zodra de Commissie een gedelegeerde handeling heeft vastgesteld, doet zij daarvan gelijktijdig kennisgeving aan het Europees Parlement en de Raad.

6. Een overeenkomstig artikel 4, lid 8, artikel 5, lid 6, artikel 8, lid 2, artikel 10, lid 8, en artikel 16, lid 2, vastgestelde gedelegeerde handeling treedt alleen in werking indien noch het Europees Parlement noch de Raad daartegen binnen een termijn van twee maanden na de kennisgeving van de handeling aan het Europees Parlement en de Raad bezwaar heeft gemaakt, of indien zowel het Europees Parlement als de Raad voor het verstrijken van die termijn de Commissie hebben meegedeeld dat zij daartegen geen bezwaar zullen maken. Die termijn wordt op initiatief van het Europees Parlement of de Raad met twee maanden verlengd.

Artikel 22

Comitéprocedure

1. De Commissie wordt bijgestaan door het “comité voor het rijbewijs”. Dat comité is een comité in de zin van Verordening (EU) nr. 182/2011.
2. Wanneer naar dit lid wordt verwezen, is artikel 5 van Verordening (EU) nr. 182/2011 van toepassing.

Wanneer het advies van het comité via een schriftelijke procedure dient te worden verkregen, wordt die procedure zonder gevolg beëindigd indien, binnen de termijn voor het uitbrengen van het advies, door de voorzitter van het comité daartoe wordt besloten of door een eenvoudige meerderheid van de leden van het comité daarom wordt verzocht.

Indien door het comité geen advies wordt uitgebracht, neemt de Commissie de uitvoeringshandeling niet aan en is artikel 5, lid 4, derde alinea, van Verordening (EU) nr. 182/2011 van toepassing.

3. Wanneer naar dit lid wordt verwezen, is artikel 8 van Verordening (EU) nr. 182/2011 van toepassing.

Artikel 23

Wijziging in Richtlijn (EU) 2022/2561

Aan artikel 5, lid 2, van Richtlijn (EU) 2022/2561 wordt het volgende punt toegevoegd:

“c) vanaf de leeftijd van 17 jaar een voertuig van de rijbewijscategorie C1 of C, mits de bestuurder houder is van het in artikel 6, lid 1, bedoelde getuigschrift en uitsluitend onder de voorwaarden die zijn vastgelegd in artikel 14, leden 1 bis en 2, van Richtlijn [VERWIJZING-NAAR-DEZE-RICHTLIJN];”.

Artikel 24

Wijzigingen in Verordening (EU) 2018/1724

Bijlage II bij Verordening (EU) 2018/1724 wordt als volgt gewijzigd:

- a) aan de tweede kolom van de rij “Verhuizing” wordt de volgende cel toegevoegd:
“Verkrijging en verlenging van rijbewijzen”;
- b) aan de derde kolom van de rij “Verhuizing” wordt de volgende cel toegevoegd:
“Afgifte, inwisseling en vervanging van EU-rijbewijzen”.

Artikel 25

Omzetting

1. De lidstaten dienen uiterlijk [inwerkingtredingsdatum + 3 jaar] de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast te stellen en bekend te maken om aan deze richtlijn te voldoen. Zij delen de Commissie de tekst van die bepalingen onmiddellijk mee.

Zij passen die bepalingen toe vanaf [inwerkingtredingsdatum + 4 maanden].

Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking ervan naar deze richtlijn verwezen. De regels voor die verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.

2. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de belangrijkste bepalingen van intern recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

Artikel 26

Intrekking

1. Richtlijn 2006/126/EG wordt met ingang van [inwerkingtredingsdatum + 4 jaar] ingetrokken.

Verwijzingen naar Richtlijn 2006/126/EG gelden als verwijzingen naar de onderhavige richtlijn en worden gelezen volgens de concordantietabel in bijlage VII.

2. Verordening (EU) nr. 383/2012 wordt met ingang van [inwerkingtredingsdatum + 4 jaar] ingetrokken.
3. Verwijzingen naar Verordening (EU) nr. 383/2012 gelden als verwijzingen naar deel B van bijlage I bij de onderhavige richtlijn en worden gelezen volgens de concordantietabel in bijlage VII.

Artikel 27

Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Artikel 28

Adressaten

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

BIJLAGE I

VOORSCHRIFTEN VOOR DE DOOR DE LIDSTATEN AFGEGEVEN RIJBEWIJZEN

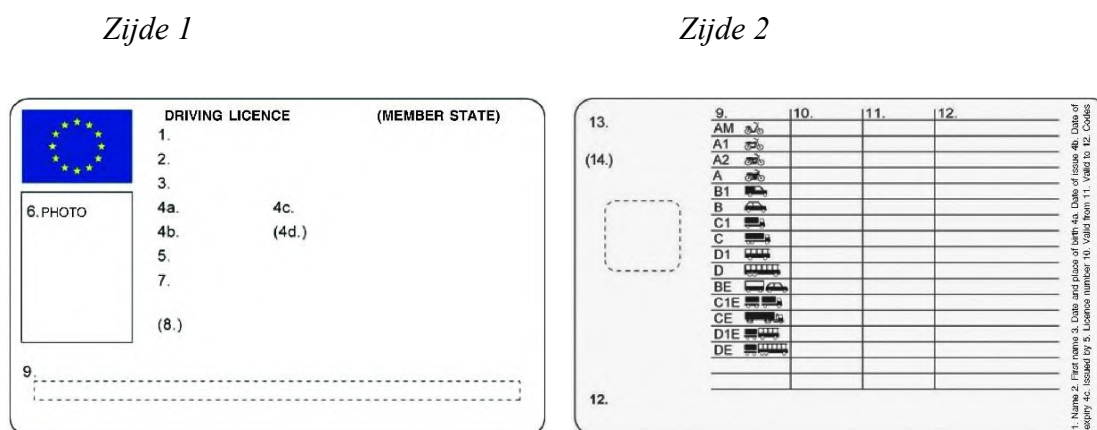
DEEL A1: ALGEMENE SPECIFICATIES VOOR HET FYSIEKE RIJBEWIJS

- 1) De fysieke kenmerken van de kaart van het modelrijbewijs van de Unie zijn in overeenstemming met de ISO-normen 7810 en 7816-1.

De kaart is gemaakt van polycarbonaat.

De methoden voor toetsing van de kenmerken van de rijbewijzen aan de internationale normen zijn in overeenstemming met ISO-norm 10373.

- 2) Het rijbewijs heeft twee zijden en stemt overeen met het model in figuur 1.

Figuur 1: Model van het EU-rijbewijs

- 3) Het rijbewijs bevat de volgende gegevens, zoals vermeld in deel D:

Zijde 1 bevat:

- de vermelding "rijbewijs" in hoofdletters, gedrukt in de taal/talen van de lidstaat die het rijbewijs afgeeft;
- de vermelding van de naam van de lidstaat die het rijbewijs afgeeft (facultatief);
- het onderscheidingsteken van de lidstaat die het rijbewijs afgeeft, negatief afgedrukt in een door twaalf gele sterren omringde blauwe rechthoek zoals bepaald in deel D, punt 1;
- specifieke informatie over het afgegeven rijbewijs (velden 1 tot en met 9), zoals bepaald in deel D, punt 3;

- e) de vermelding “model van de Europese Unie” in de taal/talen van de lidstaat die het rijbewijs afgeeft en de vermelding “rijbewijs” in de overige talen van de Gemeenschap, gedrukt in roze letters en op een zodanige wijze dat deze de achtergrond van het rijbewijs vormen, zoals bepaald in deel D, punt 2.

Zijde 2 bevat:

- f) specifieke informatie over de categorieën van het rijbewijs (velden 9 tot en met 12), zoals bepaald in deel D, punt 4;
- g) specifieke informatie over de administratie van het rijbewijs (velden 13 en 14), zoals bepaald in deel D, punt 5;
- h) een toelichting bij de volgende genummerde velden op de zijden 1 en 2 van het rijbewijs: 1, 2, 3, 4a, 4b, 4c, 5, 10, 11 en 12.

Indien een lidstaat deze vermeldingen in een andere nationale taal dan een van de volgende talen wenst te stellen: Bulgaars, Kroatisch, Tsjechisch, Deens, Nederlands, Engels, Ests, Fins, Frans, Duits, Grieks, Hongaars, Iers, Italiaans, Lets, Litouws, Maltees, Pools, Portugees, Roemeens, Slowaaks, Sloveens, Spaans of Zweeds, moet hij het rijbewijs opstellen in twee talen waaronder één van de bovengenoemde talen, zonder afbreuk te doen aan de andere bepalingen van deze bijlage.

Op het modelrijbewijs van de Unie moet ruimte worden vrijgehouden voor een eventuele microchip of gelijkwaardige geïnformatiseerde voorziening of het afdrukken van een QR-code.

De referentiekleuren zijn als volgt:

- blauw: Pantone reflex blauw;
- geel: Pantone geel.

4) Bijzondere bepalingen

- a) Wanneer de houder van een door een lidstaat overeenkomstig deze bijlage afgegeven rijbewijs zijn gewone verblijfplaats naar een andere lidstaat heeft overgebracht, kan laatstgenoemde lidstaat op het rijbewijs de voor de administratie van het rijbewijs vereiste vermeldingen opnemen, mits hij die vermeldingen ook opneemt op de rijbewijzen die hij zelf afgeeft en daarvoor over de nodige ruimte beschikt.

- b) De lidstaten kunnen kleuren of markeringen, zoals een streepjescode en nationale symbolen, toevoegen, onverminderd de overige bepalingen van deze bijlage. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis.

In het kader van de wederzijdse erkenning van rijbewijzen mag de streepjescode geen andere informatie bevatten dan die welke reeds leesbaar op het rijbewijs voorkomt of die noodzakelijk is voor de afgifte van het rijbewijs.

- c) Informatie op de voor- en achterzijde van de kaart moet met het oog leesbaar zijn, waarbij voor de velden 9 tot en met 12 aan de achterzijde een letterkorps van minimaal 5 punten moet worden gebruikt.

DEEL A2: SPECIFICATIES OM VERVALSING VAN HET FYSIEKE RIJBEWIJS TEGEN TE GAAN

- 1) De fysieke beveiliging van rijbewijzen kan als volgt worden bedreigd:
 - a) vervaardiging van valse kaarten: creatie van een nieuw document dat sterke gelijkenis vertoont met het origineel, hetzij door volledig nieuwe vervaardiging hetzij door kopiëring van het origineel;
 - b) materiële ingreep: een kenmerk van een origineel document veranderen, bijvoorbeeld door bepaalde op het document gedrukte gegevens te wijzigen.
- 2) De algehele beveiliging is gestoeld op het volledige systeem van indiening van de aanvraag, verstrekking van gegevens, materiaal van de kaart, druktechniek, een minimumaantal verschillende beveiligingskenmerken en personalisering.
- 3) Het voor rijbewijzen gebruikte materiaal wordt door middel van de volgende technieken tegen vervalsing beveiligd (verplichte beveiligingskenmerken):
 - a) de bestanddelen van de kaart zijn optisch dood;
 - b) beveiligingsondergrond in de vorm van een patroon dat zodanig is ontworpen dat het niet kan worden vervalst door scannen, drukken of kopiëren, door middel van irisdruk met meerkleurige veiligheidsinkt en positieve en negatieve guillochedruk. Het patroon bestaat niet uit de primaire kleuren (cyaan/magenta/geel/zwart) en bevat zowel complexe patroonvormen in ten minste twee speciale kleuren als micro-opschriften;
 - c) optisch variabele elementen die adequate bescherming bieden tegen kopiëren of vervalsen van de foto;
 - d) lasergravure;
 - e) in de zone voor de foto moeten het patroon van de beveiligingsondergrond en de foto zelf ten minste aan de zijkant van de foto samenvallen (verflauwend patroon).

- 4) Het voor rijbewijzen gebruikte materiaal moet voorts tegen vervalsing worden beveiligd door ten minste drie van de volgende technieken (aanvullende beveiligingskenmerken):
- a) inkt met kleuromslag*;
 - b) thermochrome inkt*;
 - c) aangepaste hologrammen*;
 - d) variabele laserbeelden*;
 - e) ultraviolette fluorescerende inkt, zichtbaar en transparant;
 - f) iriserende druk;
 - g) digitaal watermerk op de ondergrond;
 - h) infrarode of fosforescerende pigmenten;
 - i) voelbare karakters, symbolen of patronen*.
- 5) De lidstaten mogen andere beveiligingskenmerken invoeren. Als basis verdienen de met een asterisk gemerkte technieken de voorkeur, omdat zij de functionarissen van de wetshandhavinginstanties in staat stellen zonder bijzondere hulpmiddelen na te gaan of de kaart geldig is.

DEEL B: SPECIFICATIES VOOR DE MICROCHIP DIE WORDT INGEVOERD ALS ONDERDEEL VAN HET FYSIEKE RIJBEDIJJS

- 1) De microchip en de daarop opgeslagen gegevens, met inbegrip van aanvullende informatie waarin de nationale wetgeving met betrekking tot rijbewijzen voorziet, moet voldoen aan de bepalingen van deel B1.
- 2) De lijst van de geldende normen voor rijbewijzen met een microchip is opgenomen in deel B2.
- 3) Rijbewijzen met een microchip worden aan een EU-typegoedkeuringsprocedure onderworpen overeenkomstig de bepalingen van deel B3.
- 4) Wanneer overeenkomstig de leden 1 tot en met 3 aan alle toepasselijke bepalingen van de EU-typegoedkeuring voor een rijbewijs met een microchip is voldaan, verlenen de lidstaten een EU-typegoedkeuringscertificaat aan de fabrikant of zijn vertegenwoordiger.
- 5) Indien nodig, met name om te waarborgen dat de bepalingen van dit deel worden nageleefd, kan een lidstaat een door hem verleende EU-typegoedkeuring intrekken.

- 6) De EU-typegoedkeuringscertificaten en de kennisgeving van de intrekking daarvan moeten in overeenstemming zijn met het in deel B4 vastgelegde model.
- 7) De lidstaten stellen de Commissie in kennis van elk EU-typegoedkeuringscertificaat dat zij afgeven of intrekken. Bij een intrekking wordt een omstandige motivering toegevoegd.

De Commissie stelt de lidstaten in kennis van elke intrekking van een EU-typegoedkeuring.

- 8) De door de lidstaten afgegeven EU-typegoedkeuringscertificaten worden onderling erkend.
- 9) Wanneer een lidstaat constateert dat een aanzienlijk aantal rijbewijzen met microchip bij herhaling niet in overeenstemming is met dit deel van bijlage I, deelt hij dit mee aan de Commissie. Daarbij wordt het nummer van het EU-typegoedkeuringscertificaat van die rijbewijzen vermeld en wordt meegedeeld op welke punten de rijbewijzen van deze verordening afwijken. De Commissie stelt alle andere lidstaten onverwijld in kennis van de haar krachtens dit lid meegedeelde feiten.
- 10) De lidstaat die deze rijbewijzen heeft afgegeven, moet het probleem onmiddellijk onderzoeken en moet passende maatregelen nemen, met inbegrip van de eventuele intrekking van het EU-typegoedkeuringscertificaat.

DEEL B1: Algemene eisen voor rijbewijzen met een microchip

De in deze bijlage uiteengezette algemene eisen voor rijbewijzen met een microchip zijn gebaseerd op internationale normen en met name de ISO/IEC 18013-normen. Die eisen hebben betrekking op:

- a) specificaties betreffende de microchip en de logische datastructuur op de microchip;
- b) specificaties betreffende de geharmoniseerde en aanvullende gegevens die moeten worden opgeslagen;
- c) specificaties betreffende mechanismen voor de bescherming van de digitaal op de microchip opgeslagen gegevens.

1. AFKORTINGEN

Afkorting	Betekenis
AID	Applicatie-identificatie
BAP	Basistoegangbescherming
DG	Datagroep
EAL 4 +	Evaluation Assurance Level 4 Augmented (versterkt betrouwbaarheidsniveau 4)

EF	Hoofdbestand
EFID	Identificatiehoofdbestanden
eMRTD	Machine Readable Travel Document (machineleesbaar reisdocument)
ICC	Chipkaart
ISO	Internationale Organisatie voor Normalisatie
LDS	Logische datastructuur
PICC	Contactloze chipkaart
PIX	Proprietary Application Identifier Extension (identificatie-extensie inzake de eigendom van de applicatie)
RID	Registered Application Identifier (geregistreerde applicatie-identificatie)
SOD	Document Security Object

2. OP DE MICROCHIP OPGESLAGEN GEGEVENS

1) Gestandaardiseerde en facultatieve rijbewijsgegevens

De microchip slaat de in deel D gespecificeerde geharmoniseerde rijbewijsgegevens op. Indien een lidstaat besluit in de in deel D als facultatief gemarkeerde rijbewijsgegevens gegevens op te nemen, worden die gegevens in de microchip opgeslagen.

2) Aanvullende gegevens

De lidstaten mogen aanvullende gegevens op de microchip opslaan waarin hun nationale wetgeving inzake rijbewijzen voorziet. Zij stellen de Commissie daarvan in kennis.

3. MICROCHIP

1) Type opslagmedium

Het opslagmedium voor rijbewijsgegevens is een microchip met een contact-, contactloze of gecombineerde (dubbele) interface, als gespecificeerd in deel B2, punt 1.

2) Applicaties

Alle gegevens worden op de microchip opgeslagen in elektronische applicaties. Aan alle applicaties op de microchip wordt een unieke applicatie-identificatiecode (AID) toegekend als gespecificeerd in deel B2, punt 2.

a) EU-rijbewijsapplicatie

Verplichte en facultatieve gegevens voor het rijbewijs, zoals vermeld in bijlage I, deel D, worden opgeslagen in de specifieke EU-rijbewijsapplicatie. De AID voor de EU-rijbewijsapplicatie is:

“A0 00 00 04 56 45 44 4C 2D 30 31”,

bestaande uit:

- de geregistreerde applicatie-identificatie (RID) voor de Europese Commissie: “A0 00 00 04 56”;
- de identificatie-extensie inzake de eigendom van de applicatie (PIX) voor de applicatie van het EU-rijbewijs: “45 44 4C 2D 30 31” (EDL-01).

De gegevens worden gegroepeerd in datagroepen (DG's) als onderdeel van logische datastructuren (LDS).

De DG's worden in de EU-rijbewijsapplicatie opgeslagen in hoofdbestanden (EF) en beveiligd overeenkomstig deel B2, punt 3.

b) Andere applicaties

Andere aanvullende gegevens worden opgeslagen in één of meer specifieke applicaties die losstaan van de EU-rijbewijsapplicatie. Aan elke afzonderlijke applicatie wordt een uniek AID toegekend.

4. LOGISCHE DATASTRUCTUUR VAN DE EU-RIJBEWIJSAPPLICATIE

1) Logische datastructuur

Rijbewijsgegevens worden op de microchip opgeslagen in een logische datastructuur (LDS) als gespecificeerd in deel B2, punt 4. In dit punt zijn aanvullende eisen gespecificeerd voor de verplichte en aanvullende datagroepen.

Elke datagroep wordt opgeslagen in één hoofdbestand (EF). De voor de EU-rijbewijsapplicatie te gebruiken EF's worden aangeduid met de identificatiehoofdbestanden (EFID's) en korte EF-identificaties als gespecificeerd in deel B2, punt 5.

2) Verplichte datagroepen

De verplichte en facultatieve datacomponenten worden in de volgende datagroepen opgeslagen:

- a) DG 1: alle verplichte en facultatieve gegevens die op het document worden gedrukt, behalve de afbeelding van het gezicht en de afbeelding van de handtekening;
- b) DG 5: afbeelding van de handtekening van de rijbewijshouder;
- c) DG 6: afbeelding van het gezicht van de rijbewijshouder.

De gegevens van DG 1 worden gestructureerd overeenkomstig punt 6 en overeenkomstig de bepalingen van deel B2, punt 6. De gegevens in DG 5 en DG 6 moeten worden opgeslagen overeenkomstig de specificaties van deel B2, punt 7.

3) Aanvullende datagroepen

De aanvullende datacomponenten, voor zover de nationale wetgeving van de lidstaten daarin voorziet, worden in de volgende datagroepen opgeslagen:

- a) DG 2: gegevens over de rijbewijshouder, behalve biometrische gegevens;
- b) DG 3: gegevens over de instantie van afgifte;
- c) DG 4: portretfoto;
- d) DG 7: biometrische gegevens betreffende de vingerafdruk van de rijbewijshouder;
- e) DG 8: biometrische gegevens betreffende de iris van de rijbewijshouder;
- f) DG 11: andere gegevens, zoals de volledige naam van de houder in nationale lettertekens.

De gegevens in deze datagroepen moeten worden opgeslagen overeenkomstig de specificaties van deel B2, punt 8.

5. **MECHANISMEN VOOR GEGEVENSBECHERMING**

Er worden passende mechanismen gebruikt om de authenticiteit en integriteit van de microchip en de daarop opgeslagen gegevens te valideren en om de toegang tot de rijbewijsgegevens te beperken.

Gegevens op de microchip worden beschermd overeenkomstig de specificaties van deel B2, punt 3. In dit punt zijn de aanvullende eisen vermeld waaraan moet worden voldaan.

1) Controle van de authenticiteit

a) Verplichte passieve authenticatie

Alle in de EU-rijbewijsapplicatie opgeslagen datagroepen worden beschermd door middel van een passieve authenticatie.

Gegevens in verband met de passieve authenticatie moeten voldoen aan de eisen van deel B2, punt 9.

b) Facultatieve actieve authenticatie

Facultatieve actieve-authenticatiemechanismen worden gebruikt om te waarborgen dat de originele chip niet is vervangen.

2) Toegangsbeperking

a) Verplichte basistoegangsbescherming

Het basistoegangsbeschermingsmechanisme (BAP) is van toepassing op alle gegevens in de EU-rijbewijsapplicatie. Om de interoperabiliteit met de bestaande systemen, zoals het systeem dat machineleesbare reisdocumenten (eMRTD) gebruikt, te verzekeren, moet de online machineleesbare zone (MRZ) worden gebruikt als gespecificeerd in deel B2, punt 10.

De Kdoc-documentsleutel om toegang tot de chip te krijgen, wordt gegenereerd door de online MRZ, die manueel of door middel van een optische lezer (OCR) kan worden ingevoerd. Voor een online MRZ wordt de in deel B2, punt 10, gedefinieerde BAP-1-configuratie toegepast.

b) Voorwaardelijke uitgebreide toegangscontrole

Wanneer persoonsgegevens als bedoeld in artikel 9, lid 1, van Verordening (EU) 2016/679 op de microchip worden opgeslagen, worden aanvullende maatregelen genomen om de toegang tot die gegevens te beperken.

Het uitgebreide toegangscontrolemechanisme moet voldoen aan de specificaties van deel B2, punt 11.

c) Public Key Infrastructure (PKI) voor rijbewijzen met een microchip

De lidstaten stellen overeenkomstig bijlage A bij ISO-norm 18013_3 de nodige nationale voorschriften vast voor het public key management.

6. **WEERGAVE VAN DE GEGEVENS**

1) Formaat van de gegevens in DG 1

Code	L	Waarde				Codering	V/F
61	V	DG1 datacomponenten (genest)					
		Code	L	Waarde			
		5F 01	V	Typegoedkeuringsnummer		ans	V
		5F 02	V	Uit demografische datacomponenten opgebouwd dataobject			V
				Code	L	Waarde	
				5F 03	3	Lidstaat van afgifte	
				5F 04	V	Naam/namen van de houder	
				5F 05	V	Voornaam/voornamen van de houder	
				5F 06	4	Geboortedatum (ddmmjjjj)	
				5F 07	V	Geboorteplaats	
				5F 08	3	Nationaliteit	
				5F 09	1	Geslacht	
				5F 0A	4	Afgiftedatum van het rijbewijs (ddmmjjjj)	
				5F 0B	4	Vervaldatum van het rijbewijs (ddmmjjjj)	
				5F 0C	V	Autoriteit van afgifte	
				5F 0D	V	Administratief nummer (verschillend van documentnummer)	
				5F 0E	V	Documentnummer	
				5F 0F	V	Permanente woonplaats of postadres	
		7F 63	V	Uit categorieën van voertuigen/beperkingen/voorwaarden opgebouwd dataobject			V
				Code	L	Waarde (code of hieronder gedefinieerd)	

			02	1	Aantal categorieën/beperkingen/voorwaarden	N	V
			87	V	Categorie/beperking/voorwaarde	ans	V
			87	V	Categorie/beperking/voorwaarde	ans	F
		
			87	V	Categorie/beperking/voorwaarde	ans	F

2) Logisch recordformaat

De categorieën inzake voertuigen, beperkingen of voorwaarden worden gebundeld in een dataobject overeenkomstig de in de volgende tabel geschetste structuur:

Voertuigcategoriecode	Datum van afgifte	Vervaldatum	Code	Symbool	Waarde
-----------------------	-------------------	-------------	------	---------	--------

waarbij:

- a) voertuigcategoriecodes worden weergegeven als gedefinieerd in artikel 6 (zoals AM, A1, A2, A, B1, B enz.);
- b) de afgiftedatum wordt weergegeven in het formaat DDMMJJJJ (twee cijfers voor de dag, gevolgd door twee cijfers voor de maand en vier cijfers voor het jaartal) voor de voertuigcategorie;
- c) de vervaldatum wordt weergegeven in het formaat DDMMJJJJ (twee cijfers voor de dag, gevolgd door twee cijfers voor de maand en vier cijfers voor het jaartal) voor de voertuigcategorie;
- d) de code, het symbool en de waarde betrekking hebben op aanvullende informatie of beperkingen in verband met de voertuigcategorie of de bestuurder.

DEEL B2: Lijst van toepasselijke normen voor rijbewijzen met een opslagmedium

Punt	Onderwerp	Vereiste	Van toepassing op
1	Interface, organisatie en bediening opslagmedium	ISO/IEC 7816-reeks (contact), ISO/IEC 14443-reeks (contactloos) als bedoeld in ISO/IEC 18013-2:2008, bijlage C	Deel B1, punt 3.1
2	Applicatie-identificatie	ISO/IEC 7816-5:2004	Deel B1, punt 3.2
3	Mechanismen voor gegevensbescherming	ISO/IEC 18013-3:2009	Deel B1, punt 3.2, punt a) Deel B1, punt 5
4	Logische datastructuur	ISO/IEC 18013-2:2008	Deel B1, punt 4.1
5	Identificatiehoofdbestanden	ISO/IEC 18013-2:2008 tabel C.2	Deel B1, punt 4.1
6.	Gegevensweergave voor DG 1	ISO 18013-2:2008, bijlage C.3.8	Deel B1, punt 4.2 Deel B1, punt 6.1
7	Verplichte weergave gegevens voor DG 5 en DG 6	ISO/IEC 18013-2:2008, bijlage C.6.6 en bijlage C.6.7, afbeelding gezicht en handtekening opslaan in jpeg of jpeg2000-formaat	Deel B1, punt 4.2
8.	Weergave facultatieve en aanvullende gegevens	ISO/IEC 18013-2:2008, bijlage C	Deel B1, punt 4.3
9.	Passieve authenticatie	ISO/IEC 18013-3:2009, punt 8.1, gegevens worden opgeslagen in EF.SOd (Document Security Object) in de LDS	Deel B1, punt 5.1, punt a)

10	Basistoegangsbeperking	ISO/IEC 18013-3:2009 en wijziging 1 daarvan	Deel B1, punt 5.2, punt a)
	Configuratie basistoegangsbeperking	ISO/IEC 18013-3:2009, bijlage B.8	
11	Uitgebreide toegangsbeperking	Technisch voorschrift TR-03110, “Advanced Security Mechanisms for Machine Readable Travel Documents — Extended Access Control” (EAC), versie 1.11.	Deel B1, punt 5.2, punt b)
12	Testmethoden	ISO 18013-4:2011	Deel B3, punt 1.
13	Veiligheidscertificaat	Versterkt betrouwbaarheidsniveau 4 (EAL 4+) of gelijkwaardig	Deel B3, punt 2.
14	Functioneel certificaat	Testen smartcard overeenkomstig ISO 10373-reeks	Deel B3, punt 3.

DEEL B3: Procedure voor de EU-typegoedkeuring van rijbewijzen met een microchip

1. ALGEMENE BEPALINGEN

Fabrikanten die een EU-typegoedkeuring aanvragen voor een rijbewijs met een microchip, moeten een veiligheidscertificaat en een functioneel certificaat overleggen.

Elke geplande wijziging van het productieproces, met inbegrip van de software, moet vooraf worden gemeld aan de instantie die de typegoedkeuring heeft verleend. Deze instantie kan vragen extra informatie te verstrekken en testen uit te voeren voor zij met de wijziging instemt.

De testen moeten gebeuren overeenkomstig de methoden als vastgelegd in punt 12 van deel B2.

2. VEILIGHEIDSCERTIFICAAT

Voor de veiligheidsevaluatie worden de microchips van rijbewijzen beoordeeld aan de hand van de in deel B2, punt 13, gespecificeerde criteria.

Een veiligheidscertificaat wordt slechts toegekend nadat is aangetoond dat de microchip bestand is tegen pogingen tot manipulatie of verandering van de gegevens.

3. FUNCTIONEEL CERTIFICAAT

Een functionele evaluatie van rijbewijzen met een microchip wordt uitgevoerd via laboratoriumtests overeenkomstig de in deel B2, punt 14, genoemde criteria.

De lidstaten die een microchip opnemen in het rijbewijs, moeten ervoor zorgen dat de toepasselijke functionele normen en eisen van deel B1 worden nageleefd.

De fabrikant krijgt een functioneel certificaat zodra aan alle hierna volgende voorwaarden is voldaan:

- er is een geldig veiligheidscertificaat voor de microchip beschikbaar;
- hij heeft aangetoond dat hij aan de eisen van deel B2 voldoet;
- de resultaten van de functionele testen waren positief.

Het functioneel certificaat wordt afgegeven door de bevoegde instantie van de lidstaat. In het functioneel certificaat worden de benaming van de instantie van afgifte, de naam van de aanvrager, de identificatie van de microchip en een gedetailleerd overzicht van de tests en de resultaten daarvan vermeld.

4. EU-TYPEGOEDKEURINGSCERTIFICAAT

1) Modelcertificaat

De lidstaten verlenen het EU-typegoedkeuringscertificaat na overlegging van het in deze bijlage bedoelde functioneel en veiligheidscertificaat. EU-typegoedkeuringscertificaten moeten in overeenstemming zijn met het model in deel B4.

2) Nummeringssysteem

Het EU-typegoedkeuringsnummeringssysteem bestaat uit:

- a) de kleine letter “e” gevolgd door het kengetal van de lidstaat die de EU-typegoedkeuring heeft verleend:
- 1 voor Duitsland;
 - 2 voor Frankrijk;
 - 3 voor Italië;
 - 4 voor Nederland;
 - 5 voor Zweden;
 - 6 voor België;
 - 7 voor Hongarije;
 - 8 voor Tsjechië;
 - 9 voor Spanje;
 - 12 voor Oostenrijk;
 - 13 voor Luxemburg;
 - 17 voor Finland;
 - 18 voor Denemarken;
 - 19 voor Roemenië;
 - 20 voor Polen;
 - 21 voor Portugal;
 - 23 voor Griekenland;
 - 24 voor Ierland;

25 voor Kroatië;

26 voor Slovenië;

27 voor Slowakije;

29 voor Estland;

32 voor Letland;

34 voor Bulgarije;

36 voor Litouwen;

49 voor Cyprus;

50 voor Malta;

- b) de letters DL, voorafgegaan door een streepje en gevolgd door de twee cijfers van het volgnummer van deze bijlage of de jongste belangrijke technische wijziging van deze bijlage. Voor deze bijlage is het volgnummer 00;
- c) een uniek identificatienummer van de door de lidstaat van afgifte verleende EU-typegoedkeuring.

Voorbeeld van het EU-typegoedkeuringsnummeringssysteem: e50-DL00 12345.

Het goedkeuringsnummer wordt opgeslagen op de microchip in DG 1 van elk rijbewijs met een dergelijke microchip.

DEEL B4: Model voor het EU-typegoedkeuringscertificaat voor rijbewijzen met een microchip

Naam van de bevoegde instantie: ...

Mededeling betreffende (*):

— goedkeuring

— intrekking van de goedkeuring

van een EU-rijbewijs met een microchip

Goedkeuring nr.: ...

1. Fabrieks- of handelsmerk: ...

2. Benaming van het model: ...

3. Naam van de fabrikant of zijn eventuele vertegenwoordiger: ...

...

4. Adres van de fabrikant of zijn eventuele vertegenwoordiger: ...

...

5. Verslagen van de laboratoriumtests:

5.1 Veiligheidscertificaat nr.: ... Datum: ...

Afgegeven door: ...

5.2 Functioneel certificaat nr.: ... Datum: ...

Afgegeven door: ...

6. Datum van de goedkeuring: ...

7. Datum van de intrekking van de goedkeuring: ...

8. Plaats: ...

9. Datum: ...

10. Bijgevoegde beschrijvende documenten: ...

11. Handtekening: ...

(*) Kruis het relevante vakje aan.

DEEL C: SPECIFICATIES VOOR HET MOBIELE RIJBEWIJS

- 1) Overeenkomstig Verordening (EU) nr. 910/2014 bieden Europese portemonnees voor digitale identiteit aan gemachtigde personen ten minste de volgende functies:
 - a) het opvragen en opslaan van gegevens waarmee de rijbevoegdheid van een persoon kan worden aangetoond;
 - b) het weergeven en overdragen van deze gegevens.
- 2) Mobiele rijbewijzen en andere relevante systemen moeten voldoen aan de ISO/IEC 18013-5-norm inzake mobiele rijbewijzen en Verordening (EU) nr. 910/2014.
- 3) Voor de toepassing van deze bijlage wordt de houder van een overeenkomstig deze richtlijn afgegeven mobiel rijbewijs alleen als gemachtigde gebruiker ervan beschouwd wanneer hij of zij als zodanig is geïdentificeerd. [...]
- 4) [...]
- 5) De lidstaten staan houders van een rijbewijs toe een mobiel rijbewijs op te vragen in hun Europese portemonnee voor digitale identiteit. [...]

De Europese portemonnee voor digitale identiteit die het mobiele rijbewijs bevat, biedt automatisch of op verzoek de mogelijkheid om het mobiele rijbewijs bij te werken of opnieuw af te geven.

De Europese portemonnee voor digitale identiteit stelt de houder van het rijbewijs in staat de in het mobiele rijbewijs opgenomen gegevens geheel of gedeeltelijk aan een derde te tonen of te verzenden. De bevoegde autoriteiten van de lidstaten zijn gemachtigd in de Europese portemonnee voor digitale identiteit de in het mobiele rijbewijs opgenomen gegevens op te vragen om de rijbevoegdheid van de houder van het rijbewijs te kunnen controleren (verificatie).

[...]

De informatie die rechtstreeks vanuit de elektronische attestering van het in de Europese portemonnee voor digitale identiteit opgeslagen mobiele rijbewijs wordt verzonden, moet de bevoegde autoriteiten in staat stellen de rijbevoegdheid van de houder van het mobiele rijbewijs te verifiëren, met inbegrip van eventuele beperkingen die in de Unie of op het grondgebied van een lidstaat gelden. De lidstaten beschouwen een mobiel rijbewijs dat verstrekt of ingetrokken is als ongeldig. Wanneer een lidstaat besluit een mobiel rijbewijs in te trekken, neemt hij de informatie over dit besluit op in een door die lidstaat beheerde intrekkingslijst, of maakt hij deze met het oog op verificatie op een andere manier toegankelijk voor andere lidstaten; dat gebeurt kosteloos en op interoperabele wijze. Als een andere lidstaat dan de lidstaat van afgifte van een rijbewijs een ontzegging van de rijbevoegdheid oplegt, stelt hij de lidstaat van afgifte van dat rijbewijs daar onmiddellijk van in kennis.

- 6) [...]
- 7) [...]
- 8) [...]

DEEL D: GEGEVENS DIE IN HET EU-RIJBEWIJS MOETEN WORDEN INGEVOERD

1) De onderscheidingstekens van de lidstaten die het rijbewijs afgeven, zijn de volgende:

B: België

BG: Bulgarije

CZ: Tsjechië

DK: Denemarken

D: Duitsland

EST: Estland

GR: Griekenland

E: Spanje

F: Frankrijk

HR: Kroatië

IRL: Ierland

I: Italië

CY: Cyprus

LV: Letland

LT: Litouwen

L: Luxemburg

H: Hongarije

M: Malta

NL: Nederland

A: Oostenrijk

PL: Polen

P: Portugal

RO: Roemenië

SLO: Slovenië

SK: Slowakije

FIN: Finland

S: Zweden

- 2) Het woord “rijbewijs” moet als volgt in de taal/talen van de lidstaten op de rijbewijzen worden afgedrukt:

Свидетелство за управление на МПС

Permiso de Conducción

Řidičský průkaz

Kørekort

Führerschein

Juhiluba

Άδεια Οδήγησης

Driving Licence

Permis de conduire

Ceadúas Tiomána

Vozačka dozvola

Patente di guida

Vadītāja apliecība

Vairuotojo pažymėjimas

Vezetői engedély

Ličenzja tas-Sewqan

Rijbewijs

Prawo Jazdy

Carta de Condução

Permis de conduire

Vodičský preukaz

Vozniško dovoljenje

Ajokortti

Körkort;

3) De gegevens die specifiek zijn voor het afgegeven rijbewijs, zijn de volgende:

Veld	Gegevens
1	Naam van de houder
2	Voornaam/voornamen van de houder
3	Geboorteplaats en -datum
4a	Datum van afgifte van het rijbewijs
4b	Vervaldatum [...] van het rijbewijs [...]
4c	Naam van de autoriteit die het rijbewijs afgeeft
4d	Ander nummer dan dat in veld 5, dat nuttig is voor de administratie van de kaart (facultatief)
5	Nummer van het rijbewijs
6	Foto van de houder
7	Handtekening van de houder
8	Verblijfplaats, woonplaats of postadres (facultatief)
9	De voertuigcategorie die de houder gerechtigd is te besturen (de nationale categorieën worden in een ander lettertype gedrukt dan de geharmoniseerde categorieën)

4) De gegevens die specifiek zijn voor de categorieën van het afgegeven rijbewijs zijn de volgende:

Veld	Gegevens
9	De voertuigcategorie(ën) die de houder gerechtigd is te besturen (de nationale categorieën worden in een ander lettertype gedrukt (of weergegeven, in het geval van mobiele rijbewijzen) dan de geharmoniseerde categorieën)

10	De datum van eerste afgifte per categorie, indien bekend (deze datum moet bij iedere latere vervanging of inwisseling op het nieuwe rijbewijs worden vermeld); in elk datumveld moeten twee cijfers worden ingevuld en wel in de volgende volgorde: dag.maand.jaar (DD.MM.JJ).
11	De datum waarop de administratieve geldigheidsduur afloopt voor elke categorie; in elk datumveld moeten twee cijfers worden ingevuld en wel in de volgende volgorde: dag.maand.jaar (DD.MM.JJ).
12	De eventuele aanvullende of beperkende gegevens in code naast elke desbetreffende categorie, zoals gespecificeerd in deel E

Indien een code gespecificeerd in deel E geldt voor alle categorieën waarvoor het rijbewijs is afgegeven, kan hij worden afgedrukt onder de velden 9, 10 en 11.

- 5) De gegevens die specifiek zijn voor de administratie van het afgegeven rijbewijs zijn de volgende:

Veld	Gegevens
13	Een eventuele vermelding door de lidstaat van ontvangst, in het kader van de toepassing van lid 4, punt a), van deel A1, van de voor de administratie van het rijbewijs noodzakelijke gegevens
14.	<p>Een eventuele vermelding door de lidstaat die het rijbewijs afgeeft, van de gegevens die noodzakelijk zijn voor de administratie of met betrekking tot de verkeersveiligheid (facultatief); deze informatie kan met name betrekking hebben op een gedeeltelijke beperking, schorsing, intrekking of nietigverklaring van de rijbevoegdheid of het rijbewijs, zoals een rijbewijs dat slechts voor bepaalde categorieën of voor het grondgebied van bepaalde lidstaten geldt.</p> <p>Indien de vermelding onder een van de in deze bijlage omschreven rubrieken valt, wordt zij voorafgegaan door het nummer van het overeenkomstige veld.</p> <p>Met uitdrukkelijke schriftelijke instemming van de houder kunnen gegevens die geen verband houden met de administratie van het rijbewijs of de verkeersveiligheid eveneens in dit veld worden opgenomen; de toevoeging van deze vermeldingen heeft geen gevolgen voor het gebruik van het model als rijbewijs.</p>

DEEL E: UNIECODES EN NATIONALE CODES

De codes 01 tot en met 99 zijn geharmoniseerde codes van de Europese Unie.

BESTUURDER (medische redenen)

01.	.	Correctie en/of bescherming van het gezichtsvermogen
	01.01.	Bril
	01.02.	Contactlenzen
	01.05.	Ooglap
	01.06.	Bril of contactlenzen
	01.07.	Specifiek gezichtshulpmiddel
02		Gehoorprothese/communicatiehulp
03		Prothese/orthese van de ledematen
	03.01.	Prothese/orthese arm
	03.02.	Prothese/orthese been

AANPASSINGEN VOERTUIG

10		Aangepaste versnellingsbak
	10.02.	Automatische keuze van de versnelling
	10.04.	Aangepaste bediening van de versnellingsbak
15		Aangepaste koppeling
	15.01.	Aangepast koppelingspedaal

	15.02.	Handmatig bediende koppeling
	15.03.	Automatische koppeling
	15.04.	Maatregel om blokkering of activering van het koppelingspedaal te voorkomen
20		Aangepaste remsystemen
	20.01.	Aangepast rempedaal
	20.03.	Rempedaal geschikt voor bediening met linkervoet
	20.04.	Schuifrempedaal
	20.05.	Kantelbaar rempedaal
	20.06.	Handbediende rem
	20.07.	Remmen met een maximale bedieningskracht van ... N ¹¹ (bijvoorbeeld: "20.07(300N)")
	20.09.	Aangepaste parkeerrem
	20.12.	Maatregel om blokkering of activering van het rempedaal te voorkomen
	20.13.	Knierem
	20.14.	Rembediening ondersteund door externe kracht
25		Aangepast acceleratiesysteem
	25.01.	Aangepast gaspedaal
	25.03.	Kantelbaar gaspedaal
	25.04.	Handmatig gas geven

¹¹ Kracht waarmee de bestuurder het systeem kan bedienen.

	25.05.	Gas geven met knie
	25.06.	Gas geven ondersteund door externe kracht
	25.08.	Gaspedaal aan linkerkant
	25.09.	Maatregel om blokkering of activering van gaspedaal te voorkomen
31		Aangepaste pedalen en pedaalbescherming
	31.01.	Extra parallelpedalen
	31.02.	Pedalen op (nagenoeg) gelijke hoogte
	31.03.	Maatregel om blokkering of bediening van gas- en rempedalen te voorkomen als de pedalen niet met de voet worden bediend
	31.04.	Vloerverhoging
32		Gecombineerde bedrijfsrem- en acceleratiesystemen
	32.01.	Gecombineerd, met één hand bediend bedrijfsrem- en acceleratiesysteem

	32.02.	Gecombineerd, met externe kracht bediend bedrijfsrem- en acceleratiesysteem
33		Gecombineerde bedrijfsrem-, acceleratie- en besturingssystemen
	33.01.	Gecombineerd acceleratie-, bedrijfsrem- en besturingssysteem bediend door externe kracht met één hand
	33.02.	Gecombineerd acceleratie-, bedrijfsrem- en besturingssysteem bediend door externe kracht met twee handen
35		Aangepaste bedieningsorganen (verlichting, ruitenswisser, ruitensproeier, claxon, richtingaanwijzers enz.)
	35.02.	Bedieningsorganen bedienbaar zonder het stuur los te laten
	35.03.	Bedieningsorganen bedienbaar zonder het stuur met de linkerhand los te laten
	35.04.	Bedieningsorganen bedienbaar zonder het stuur met de rechterhand los te laten
	35.05.	Bedieningsorganen bedienbaar zonder het stuur en de acceleratie- en remmechanismen los te laten
40		Aangepaste stuurinrichting
	40.01.	Stuurinrichting met een maximale bedieningskracht van ... N ¹² (bijvoorbeeld “40.01(140N)”)
	40.05.	Aangepast stuurwiel (groter en/of dikker stuurwiel, kleinere diameter stuurwiel enz.)
	40.06.	Aangepaste stand van het stuurwiel

¹² Kracht waarmee de bestuurder het systeem kan bedienen.

	40.09.	Voetbediend stuur
	40.11.	Hulpmiddel op stuurwiel
	40.14.	Aangepaste alternatieve stuurinrichting voor bediening met één hand/arm
	40.15.	Aangepaste alternatieve stuurinrichting voor bediening met twee handen/armen
42		Aangepaste hulpmiddelen voor zicht naar achteren/opzij
	42.01.	Aangepast hulpmiddel voor zicht naar achteren
	42.03.	Extra hulpmiddel in het voertuig voor zijdelings zicht
	42.05.	Hulpmiddel tegen dode hoek
43		Bestuurdersstoel
	43.01.	Bestuurdersstoel op normale kijkhoogte en op normale afstand van het stuurwiel en de pedalen
	43.02.	Bestuurdersstoel aangepast aan lichaamsvorm
	43.03.	Bestuurdersstoel met zijsteun voor goede stabiliteit
	43.04.	Bestuurdersstoel met armluning
	43.06.	Aangepaste veiligheidsgordel
	43.07.	Veiligheidsgordel met steun voor goede stabiliteit
44		Aanpassingen van de motorfiets (vermelding subcode verplicht)
	44.01.	Eén remelement voor alle remhandelingen
	44.02.	Aangepaste voorrem
	44.03.	Aangepaste achterrem
	44.04.	Aangepaste gashendel

	44.08.	Zithoogte waarbij de bestuurder in zittende positie beide voeten tegelijk op de grond kan plaatsen en de motorfiets in evenwicht kan houden tijdens stoppen en stilstaan
	44.09.	Maximale bedieningskracht van de voorrem ... N ¹³ (bijvoorbeeld "44.09(140N)")
	44.10.	Maximale bedieningskracht van de achterrem ... N ¹⁴ (bijvoorbeeld "44.10(240N)")
	44.11.	Aangepaste voetsteun
	44.12.	Aangepaste handgreep
45		Motorfiets uitsluitend met zijspan
46		Alleen driewielers
47		Alleen voertuigen met meer dan twee wielen die tijdens het starten, stoppen en stilstaan niet door de bestuurder in evenwicht moeten worden gehouden

¹³ Kracht waarmee de bestuurder het systeem kan bedienen.

¹⁴ Kracht waarmee de bestuurder het systeem kan bedienen.

50		Alleen het voertuig met chassisnummer (voertuigidentificatienummer, VIN)
Letters gebruikt in combinatie met codes 01 tot en met 44 voor nadere specificatie:		
a	links	
b	rechts	
c	hand	
d	voet	
e	midden	
f	arm	
g	duim	

CODES VOOR BEPERKT GEBRUIK

60		Facultatieve gelijkwaardigheid (vermelding subcode verplicht)
	60.01.	De houder van een rijbewijs B die ten minste 21 jaar is, mag gemotoriseerde driewielers van meer dan 15 kW besturen.
	60.02.	De houder van een rijbewijs B mag motorfietsen van categorie A1 besturen.
	60.03.	De houder van een rijbewijs B1 mag alleen voertuigen besturen met een maximummassa van ten hoogste 2 500 kg en een maximumsnelheid die technisch beperkt is tot 45 km per uur.
61		Alleen rijden bij daglicht (bijvoorbeeld: één uur na zonsopgang tot één uur voor zonsondergang)
62		Alleen rijden binnen een straal van ... km vanaf de woonplaats van de rijbewijshouder of alleen binnen de stad/regio

63		Alleen rijden zonder passagiers
64		Rijden met maximale snelheid van ... km per uur
65		Rijden alleen toegestaan in gezelschap van een andere houder van een rijbewijs van op zijn minst dezelfde categorie, tenzij de voorwaarde onder code 98.02 valt
66		Rijden zonder aanhangwagen
67		Rijden op snelweg niet toegestaan
68		Alcohol niet toegestaan
69		Alleen rijden met voertuigen die zijn uitgerust met een alcoholslot overeenkomstig EN 50436. Opgave van een einddatum is facultatief (bijvoorbeeld “69” of “69(01.01.2016)”))

ADMINISTRATIEVE VERMELDINGEN

70		Inwisseling van rijbewijs nr. ... afgegeven door ... (voor een derde land: EU/VN-symbool, bijvoorbeeld “70.0123456789.NL”)
71		Duplicaat van rijbewijs nr. ... (voor een derde land: EU/VN-symbool, bijvoorbeeld “71.987654321.HR”)
72		Inwisseling van rijbewijs nr. ... afgegeven door ... (VN-symbool van het derde land, onder voorbehoud van een uitvoeringsbesluit uit hoofde van artikel 12, lid 7; bijvoorbeeld “72.0123456789.USA”)
73		Alleen vierwielige motorvoertuigen van categorie B (B1)
78		Alleen voertuigen met automatische schakeling

79		Alleen de in artikel 18 van deze richtlijn genoemde voertuigen (vermelding subcode verplicht)
	79.01.	Alleen tweewielige voertuigen met of zonder zijspan
	79.02.	Alleen driewielige voertuigen of lichte vierwielers van de categorie AM
	79.03.	Alleen driewielers
	79.04.	Alleen driewielers gecombineerd met een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van ten hoogste 750 kg
	79.05.	Motorfietsen van categorie A1 met een vermogen per gewichtseenheid van meer dan 0,1 kW/kg
	79.06.	Voertuigen van categorie BE met een aanhangwagen waarvan de toegestane maximummassa groter is dan 3 500 kg
80		Alleen voor houders van een rijbewijs voor gemotoriseerde driewielers van categorie A die jonger zijn dan 24 jaar
81		Alleen voor houders van een rijbewijs voor tweewielige motorfietsen van categorie A die jonger zijn dan 21 jaar
95		Bestuurder, houder van het getuigschrift van vakbekwaamheid, die voldoet aan de vakbekwaamheidsvereisten van Richtlijn (EU) 2022/2561 tot ... (bijvoorbeeld “95(01.01.2028)”))
96		Voertuigen van categorie B met een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van meer dan 750 kg, waarbij de toegestane maximummassa van het samenstel groter is dan 3 500 kg, maar ten hoogste 4 250 kg bedraagt
97		Geen toestemming voor het besturen van een voertuig van

		categorie C1 dat onder het toepassingsgebied van Verordening (EU) nr. 165/2014 van het Europees Parlement en de Raad ¹⁵ valt.
98		Voor de toepassing van de artikelen 14 en 15 gebruikte codes (vermelding subcode verplicht)
	98.01	De bestuurder wordt beschouwd als beginnend bestuurder en is onderworpen aan de voorwaarden voor de proeftijd. In geval van inwisseling, verlenging of vervanging van het rijbewijs wordt de code aangevuld met de einddatum van de op het oorspronkelijke rijbewijs vermelde proeftijd (bijvoorbeeld 98.01.13.04.2028)
	98.02	De houder moet voldoen aan de voorwaarden voor de regeling voor begeleid rijden totdat hij of zij de leeftijd van 18 jaar bereikt
99		Code voor het besturen met een rijbewijs B van een kampeerwagen of zware ambulance met een toegestane maximummassa van meer dan 3 500 kg maar niet meer dan 4 250 kg

Code 100 en hoger zijn nationale codes die alleen gelden voor het verkeer op het grondgebied van de lidstaat die het rijbewijs heeft afgegeven.

¹⁵ Verordening (EU) nr. 165/2014 van het Europees Parlement en van de Raad van 4 februari 2014 betreffende tachografen in het wegvervoer, tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 3821/85 van de Raad betreffende het controleapparaat in het wegvervoer en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 561/2006 van het Europees Parlement en de Raad tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer (PB L 60 van 28.2.2014, blz. 1).

BIJLAGE II

MINIMUMEISEN VOOR RIJEXAMENS EN KENNIS, RIJVAARDIGHEID EN RIJGEDRAG VOOR HET BESTUREN VAN EEN GEMOTORISEERD VOERTUIG

I. MINIMUMEISEN VOOR RIJEXAMENS

De lidstaten nemen de nodige maatregelen om zich ervan te vergewissen dat de toekomstige bestuurders voldoen aan de eisen inzake kennis, rijvaardigheid en rijgedrag voor het besturen van een gemotoriseerd voertuig. Het daartoe ingestelde examen behelst:

- een theorie-examen;
- na succesvolle deelname aan het theorie-examen, een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag.

Hieronder volgt de examenprocedure.

A. THEORIE-EXAMEN

1. **Vorm**

Er moet een zodanige vorm worden gekozen dat kan worden nagegaan of de kandidaat de vereiste kennis bezit met betrekking tot de in de punten 2, 3 en 4 van deze bijlage genoemde onderwerpen.

Indien de kandidaat houder is van een rijbewijs voor een andere categorie waarvoor met goed gevolg een theorie-examen is afgelegd, kan vrijstelling worden verleend van de bepalingen in de punten 2, 3 en 4 van deze bijlage die deze rijbewijzen gemeen hebben.

2. **Inhoud van het theorie-examen voor alle categorieën voertuigen**

Het examen moet betrekking hebben op elk van de onderstaande punten, waarbij het aan de lidstaten wordt overgelaten om de inhoud en de vorm van de vragen vast te stellen:

- a) verkeersregels:
 - in het bijzonder inzake verkeerstekens, wegmarkeringen, signalen, voorrangregels en snelheidsbeperkingen;
- b) bestuurder:
 - het belang van oplettendheid en van de houding ten opzichte van medeweggebruikers, onder wie gebruikers van micromobiliteit;
 - algemene waarneming, waaronder waarneming van risico's, beoordeling en reactie, met name reactietijd, en gedragsveranderingen bij de bestuurder ten gevolge van alcohol, drugs en geneesmiddelen, gemoedsgesteldheid en vermoeidheid;

- c) weg:
 - de belangrijkste richtlijnen voor het bewaren van afstand, remweg en wegligging van het voertuig in uiteenlopende weg- en weersomstandigheden;
 - verkeersrisico's in verband met de wegomstandigheden, waaronder de waarneming en anticipatie van gevaren, in het bijzonder veranderingen ten gevolge van de weerstoestand en het tijdstip van de dag of de nacht;
 - kenmerken van de verschillende soorten wegen en daarop betrekking hebbende wettelijke voorschriften;
 - veilig rijden in tunnels;
- d) medeweggebruikers:
 - specifieke risicofactoren in verband met het gebrek aan ervaring van andere weggebruikers, met name kwetsbare weggebruikers die minder beschermd zijn in het verkeer dan gebruikers van motorvoertuigen zoals auto's, bussen en vrachtwagens en die rechtstreeks aan de impact van een botsing zijn blootgesteld. Deze categorie omvat voetgangers, fietsers, gebruikers van aangedreven tweewielers, gebruikers van persoonlijke mobiliteitsmiddelen en personen met een beperking of beperkte mobiliteit en oriëntatie;
 - risico's in verband met de deelneming aan het verkeer en het besturen van diverse typen voertuigen en in verband met het verschillende gezichtsveld van de bestuurders van deze voertuigen, met inbegrip van voertuigen met geavanceerde rijkhulpsystemen en andere geautomatiseerde systemen;
- e) algemene voorschriften en diversen:
 - voorschriften voor administratieve documenten in verband met het gebruik van het voertuig;
 - algemene regels voor de door de bestuurder te volgen gedragslijn bij ongevallen (plaatsen van de gevarendriehoek, waarschuwen enz.) en maatregelen die hij/zij in voorkomend geval kan nemen om hulp te verlenen aan verkeersslachtoffers;
 - veiligheidseisen met betrekking tot het voertuig, de lading en de passagiers;
 - kennis van veiligheidsaspecten in verband met voertuigen die op alternatieve brandstoffen rijden;
- f) voorzorgsmaatregelen bij het verlaten van het voertuig;
- g) de mechanische onderdelen die voor de verkeersveiligheid van belang zijn; de kandidaten moeten in staat zijn de meest voorkomende defecten te ontdekken, in het bijzonder aan de stuurinrichting, wielophanging, remmen, banden, verlichting en richtingaanwijzers, reflectoren, achteruitkijkspiegels, voorruit en ruitenwissers, uitlaatsysteem, veiligheidsgordels en claxon;

- h) veiligheidsinrichtingen van de voertuigen, met name het gebruik van veiligheidsgordels, hoofdsteunen en veiligheidsvoorzieningen voor kinderen;
- (h bis) laden van elektrische voertuigen;
- i) regels en aspecten betreffende het gebruik van voertuigen in verband met het milieu, ook wat elektrische voertuigen betreft: passend gebruik van geluidssignalen, matig brandstof-/energieverbruik, beperking van emissies (broeikasgasemissies, luchtverontreinigende stoffen, lawaai en microplastics van banden en wegslijtage enz.);
- j) voordelen, beperkingen en risico's in verband met geavanceerde rijhulpsystemen en geautomatiseerde rijsystemen. Het belang van hun verschillen en veilig gebruik, alsook de interactie met de bestuurder, de verplichtingen van de bestuurder en de wijze waarop de systemen het bewustzijn en het gedrag van de bestuurder kunnen beïnvloeden. Dit omvat het toepassingsgebied van de systemen, de door die systemen gegenereerde overnameverzoeken en de resterende verplichtingen van de bestuurder tijdens de activering van de systemen.

Nieuwe overweging 18a:

“(18a) Gezien de toenemende beschikbaarheid en het toenemende gebruik van geavanceerde rijhulpsystemen en geautomatiseerde rijsystemen, moeten in het theoretisch examen eisen met betrekking tot deze systemen worden opgenomen om ervoor te zorgen dat de bestuurder over een algemene kennis beschikt van de voordelen, beperkingen en risico's van geautomatiseerde systemen. Deze kennisvereiste heeft met name betrekking op het toepassingsgebied van geautomatiseerde rijsystemen, overnameverzoeken door geautomatiseerde rijsystemen en de resterende verplichtingen van de bestuurder als de systemen voor geautomatiseerd rijden geactiveerd zijn.”

3. Specifieke voorschriften voor de categorieën A1, A2 en A

Verplichte toetsing van de algemene kennis van:

- a) het gebruik van beschermende uitrusting, zoals handschoenen, schoeisel, kleding en helm;
- b) zichtbaarheid van motorrijders voor medeweggebruikers;
- c) specifieke risico's in verband met uiteenlopende wegomstandigheden zoals hierboven genoemd, met bijzondere aandacht voor gladde delen als putdeksels, wegmarkeringen zoals strepen en pijlen, tramrails enz.;
- d) mechanische onderdelen die voor de verkeersveiligheid van belang zijn zoals hierboven genoemd, met bijzondere aandacht voor de noodstopshakelaar, het oliepeil en de ketting.

4. Specifieke voorschriften voor de categorieën C, CE, C1, C1E, D, DE, D1, D1E

1) Verplichte toetsing van de algemene kennis van:

- a) voorschriften inzake rij- en rusttijden zoals omschreven in verordening (EG) nr. 561/2006 van het Europees Parlement en de Raad¹⁶; gebruik van het controleapparaat zoals omschreven in Verordening (EU) nr. 165/2014;
- b) voorschriften inzake het type vervoer: goederen of personen;
- c) voertuig- en vervoersdocumenten die zijn vereist voor nationaal en internationaal vervoer van goederen en personen;
- d) maatregelen bij ongevallen; kennis van de maatregelen die moeten worden genomen na een ongeval of vergelijkbare gebeurtenis, met inbegrip van noodmaatregelen zoals de evacuatie van passagiers en de grondbeginselen van eerste hulp;
- e) de voorzorgsmaatregelen die moeten worden genomen bij het verwisselen van wielen;
- f) voorschriften inzake gewichten en afmetingen; voorschriften inzake snelheidsbegrenzers;
- g) beperking van het gezichtsveld die door de kenmerken van het voertuig wordt veroorzaakt;
- h) lezen van een wegenkaart, routeplanner, inclusief het gebruik van elektronische navigatiesystemen (facultatief);
- i) veiligheidseisen bij het laden van het voertuig: controleren van de lading (laden en vastzetten), problemen met verschillende soorten lading (bijvoorbeeld vloeistoffen, hangende lading enz.), het laden en lossen van goederen en het gebruik van laadapparatuur (alleen categorieën C, CE, C1, C1E);
- j) de verantwoordelijkheid van de bestuurder met betrekking tot het vervoer van passagiers; het comfort en de veiligheid van passagiers; het vervoeren van kinderen; de nodige controles vóór het wegrijden; in het theorie-examen moeten verschillende bussen aan de orde komen (bussen voor openbaar vervoer, touringcars, bussen met speciale afmetingen enz.) (alleen categorieën D, DE, D1, D1E);
- k) De lidstaten kunnen aanvragers van een rijbewijs voor een voertuig van categorie C1 of C1E dat niet onder Verordening (EU) nr. 165/2014 valt, vrijstellen van de verplichting hun kennis te bewijzen van de in punt 4.1, punten a), b) en c), genoemde onderwerpen.

¹⁶ Verordening (EG) nr. 561/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2006 tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer, tot wijziging van Verordeningen (EEG) nr. 3821/85 en (EG) nr. 2135/98 van de Raad en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 3820/85 van de Raad (PB L 102 van 11.4.2006, blz. 1).

- 2) Verplichte toetsing van de algemene kennis van de volgende aanvullende voorschriften die betrekking hebben op de categorieën C, CE, D en DE en de volgende zaken betreffen:
- a) de principes van de constructie en werking van: verbrandingsmotoren, vloeistoffen (bijvoorbeeld motorolie, koelvloeistof, ruitensproeiervloeistof), het brandstofsysteem, het elektrische systeem, de ontsteking, het transmissiesysteem (koppeling, versnellingsbak enz.);
 - b) smering en antivriesbescherming;
 - c) de principes van de constructie, montage, correct gebruik en onderhoud van banden;
 - d) de principes van de typen, werking, belangrijkste onderdelen, montage, gebruik en dagelijks onderhoud van reminrichtingen en snelheidsbegrenzers;
 - e) de principes van de typen, werking, belangrijkste onderdelen, montage, gebruik en dagelijks onderhoud van het koppelmechanisme (alleen categorieën CE, DE);
 - f) methoden voor het opsporen van oorzaken van defecten;
 - g) preventief onderhoud van voertuigen en noodzakelijke lopende reparaties;
 - h) de verantwoordelijkheid van de bestuurder voor de ontvangst, het vervoer en de aflevering van goederen volgens afspraak (alleen categorieën C, CE).

B. EXAMEN INZAKE RIJVAARDIGHEID EN RIJGEDRAG

5. Voertuig en uitrusting

1) Voertuigschakeling

- a) Om een voertuig met handschakeling te mogen besturen, moet de kandidaat een examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag afleggen met een voertuig met handschakeling.

Onder “voertuig met handschakeling” wordt een voertuig verstaan met een koppelingspedaal (of manueel bediende hendel voor de categorieën A, A2 en A1) die door de bestuurder moet worden ingedrukt om te starten, te stoppen of te schakelen.

- b) Voertuigen die niet aan de in punt 5.1, punt a), vastgelegde criteria voldoen, worden als voertuigen met automatische schakeling beschouwd.

Onverminderd punt 5.1, punt c), moet, indien een kandidaat het examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag aflegt in een voertuig met automatische schakeling, dit op elk rijbewijs dat op basis van een dergelijk examen wordt afgegeven, worden vermeld met de desbetreffende code van de Unie als bedoeld in bijlage I, deel E. Rijbewijzen met die vermelding worden uitsluitend gebruikt voor het besturen van voertuigen met een automatische schakeling.

De in het eerste alinea beschreven EU-code wordt niet op een rijbewijs van de categorieën A1, A2, A, B1 of B aangebracht of wordt daarvan verwijderd indien de kandidaat of de houder slaagt voor een specifiek examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag of een specifieke opleiding volgt, hetgeen kan gebeuren voor- of nadat het examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag in een voertuig met automatische schakeling is afgelegd.

De lidstaten nemen de nodige maatregelen met het oog op:

- i) de goedkeuring van en het toezicht op de specifieke opleiding; of,
- ii) de organisatie van het specifieke examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag.

De voertuigen die voor deze opleiding of dit examen worden gebruikt, moeten een handgeschakelde versnellingsbak hebben en behoren tot de rijbewijscategorie waarvoor de deelnemers een aanvraag hebben ingediend.

De duur van het examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag en de afgelegde afstand moeten toereikend zijn om de rijvaardigheid en het rijgedrag als omschreven in de punten 6 en 7 van deze bijlage te beoordelen, met bijzondere aandacht voor de schakeling van het voertuig.

De opleiding moet alle aspecten bevatten zoals omschreven in de punten 6 en 7 van deze bijlage, met bijzondere aandacht voor de schakeling van het voertuig. Elke deelnemer moet het praktijkgedeelte van de opleiding afleggen en zijn of haar rijvaardigheid en rijgedrag op de openbare weg aantonen. De opleiding duurt ten minste zeven uur.

- c) Specifieke bepalingen voor voertuigen van de categorieën BE, C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 en D1E

De lidstaten kunnen besluiten geen beperking tot voertuigen met automatische schakeling op te nemen in een rijbewijs voor een voertuig van de categorieën BE, C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 of D1E als bedoeld in punt 5.1, punt b), wanneer de kandidaat reeds een rijbewijs bezit zonder de beperking op grond van punt b) in minstens één van de volgende categorieën: B, BE, C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 of D1E, en hij of zij de in punt 8.4 beschreven handelingen heeft uitgevoerd tijdens het examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag.

2) De voertuigen waarmee examens inzake de rijvaardigheid en het rijgedrag worden afgelegd, moeten voldoen aan de volgende minimumnormen. De lidstaten kunnen daaraan strengere eisen stellen of andere normen toevoegen. De lidstaten kunnen voor voertuigen van de categorieën A1, A2 en A waarmee examens inzake de rijvaardigheid en het rijgedrag worden afgelegd, een marge van 5 cm³ beneden de vereiste minimum cilinderinhoud hanteren.

a) categorie A1:

motorfiets van categorie A1 zonder zijspan, met een maximumvermogen van 11 kW, en een vermogen per gewichtseenheid van minder dan 0,1 kW per kg, die een snelheid van ten minste 80 km per uur kan bereiken.

Indien de motorfiets door een verbrandingsmotor wordt aangedreven, moet de cilinderinhoud daarvan minstens 120 cm³ bedragen.

Indien de motorfiets door een elektrische motor wordt aangedreven, moet het vermogen per gewichtseenheid minstens 0,08 kW/kg bedragen;

b) categorie A2:

motorfiets zonder zijspan, met een vermogen van ten minste 20 kW en ten hoogste 35 kW en een vermogen per gewichtseenheid van hoogstens 0,2 kW/kg.

Indien de motorfiets door een verbrandingsmotor wordt aangedreven, moet de cilinderinhoud daarvan minstens 250 cm³ bedragen.

Indien de motorfiets door een elektrische motor wordt aangedreven, moet het vermogen per gewichtseenheid minstens 0,15 kW/kg bedragen;

c) categorie A:

motorfiets zonder zijspan met een ledige massa van meer dan 180 kg en een vermogen van minstens 50 kW. De lidstaat mag een marge van 5 kg beneden de vereiste minimummassa toestaan.

Indien de motorfiets door een verbrandingsmotor wordt aangedreven, moet de cilinderinhoud daarvan minstens 600 cm³ bedragen.

Indien de motorfiets door een elektrische motor wordt aangedreven, moet het vermogen per gewichtseenheid minstens 0,25 kW/kg bedragen;

d) categorie B:

vierwielig voertuig van categorie B waarmee een snelheid van ten minste 100 km per uur kan worden bereikt;

e) categorie BE:

samenstel van een examenvoertuig van categorie B en een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van ten minste 1 000 kg, met welk samenstel, dat niet onder categorie B valt, een snelheid van ten minste 100 km per uur kan worden bereikt; de laadruimte van de aanhangwagen moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste even breed en hoog is als het motorvoertuig; de gesloten opbouw mag ook nagenoeg even breed zijn als het motorvoertuig zolang het zicht naar achteren alleen door middel van de buitenspiegels van het motorvoertuig mogelijk is; de feitelijke totale massa van de aanhangwagen moet minimaal 800 kg bedragen;

f) categorie B1:

i) gemotoriseerde vierwieler waarmee een snelheid van ten minste 60 km per uur kan worden bereikt; of

ii) indien het rijbewijs het besturen van de in artikel 9, lid 4, eerste alinea, punt c), bedoelde voertuigen toestaat, moet het voertuig waarmee het examen inzake rijvaardigheid en rijgedrag wordt afgelegd voldoen aan de in dat lid genoemde voorwaarden;

g) categorie C:

voertuig van categorie C met een toegestane maximummassa van ten minste 12 000 kg, een lengte van ten minste 8 m en een breedte van ten minste 2,40 m, waarmee een snelheid van ten minste 80 km per uur kan worden bereikt; uitgerust met ABS en controleapparatuur als bedoeld in Verordening (EU) nr. 165/2014; de laadruimte moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste even breed en hoog is als de cabine; de feitelijke totale massa van het voertuig moet minimaal 10 000 kg bedragen;

h) categorie CE:

geleed voertuig of een samenstel bestaande uit een examenvoertuig van categorie C en een aanhangwagen van ten minste 7,5 m lang; dit voertuig of samenstel moet een toegestane maximummassa van ten minste 20 000 kg hebben, een lengte van ten minste 14 m en een breedte van ten minste 2,40 m; met dit gelede voertuig of samenstel moet een snelheid van ten minste 80 km per uur kunnen worden bereikt en het moet zijn uitgerust met ABS en controleapparatuur als bedoeld in Verordening (EU) nr. 165/2014; de laadruimte moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste even breed en hoog is als de cabine; de feitelijke totale massa van het gelede voertuig of het samenstel moet minimaal 15 000 kg bedragen;

i) categorie C1:

voertuig van subcategorie C1 met een toegestane maximummassa van ten minste 4 000 kg, en een lengte van ten minste 5 m, waarmee een snelheid van ten minste 80 km per uur kan worden bereikt; uitgerust met ABS en met controleapparatuur als bedoeld in Verordening (EU) nr. 165/2014; de laadruimte moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste even breed en hoog is als de cabine;

Indien de persoon niet zal worden getest op zijn of haar vermogen om controleapparatuur te gebruiken, hoeft het voertuig niet met een controleapparaat te zijn uitgerust;

j) categorie C1E:

samenstel bestaande uit een examenvoertuig van subcategorie C1 en een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van ten minste 1 250 kg; het samenstel moet een lengte hebben van ten minste 8 m en met dit samenstel moet een snelheid van ten minste 80 km per uur kunnen worden bereikt; de laadruimte van de aanhangwagen moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste even breed en hoog is als de cabine van het motorvoertuig; de gesloten opbouw mag ook nagenoeg even breed zijn als het motorvoertuig zolang het zicht naar achteren alleen door middel van de buitenspiegels van het motorvoertuig mogelijk is; de feitelijke totale massa van de aanhangwagen moet minimaal 800 kg bedragen;

k) categorie D:

voertuig van categorie D met een lengte van ten minste 10 m en een breedte van ten minste 2,40 m, waarmee een snelheid van ten minste 80 km per uur kan worden bereikt; uitgerust met ABS en met controleapparatuur als bedoeld in Verordening (EU) nr. 165/2014;

l) categorie DE:

samenstel bestaande uit een examenvoertuig van categorie D en een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van ten minste 1 250 kg en een breedte van ten minste 2,40 m, waarmee een snelheid van ten minste 80 km per uur kan worden bereikt; de laadruimte van de aanhangwagen moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste 2 m breed en 2 m hoog is; de feitelijke totale massa van de aanhangwagen moet minimaal 800 kg bedragen;

m) categorie D1:

voertuig van subcategorie D1 met een toegestane maximummassa van ten minste 4 000 kg, en een lengte van ten minste 5 m, waarmee een snelheid van ten minste 80 km per uur kan worden bereikt; uitgerust met ABS en met controleapparatuur als bedoeld in Verordening (EU) nr. 165/2014;

n) categorie D1E:

samenstel bestaande uit een examenvoertuig van subcategorie D1 en een aanhangwagen met een toegestane maximummassa van ten minste 1 250 kg, met welk samenstel een snelheid van ten minste 80 km per uur kan worden bereikt; de laadruimte van de aanhangwagen moet bestaan uit een gesloten opbouw die ten minste 2 m breed en 2 m hoog is; de feitelijke totale massa van de aanhangwagen moet minimaal 800 kg bedragen;

6. Testen van de rijvaardigheid en het rijgedrag met betrekking tot de categorieën A1, A2 en A

1) Rijklaar maken en technische controle van het voertuig in verband met de verkeersveiligheid

De kandidaten moeten door middel van de onderstaande handelingen aantonen dat zij in staat zijn zich voor te bereiden op veilig rijden:

- a) correct dragen van beschermende uitrusting, zoals handschoenen, schoeisel, kleding en helm;
- b) steekproefsgewijze controles van banden, remmen, stuurinrichting, noodstopshakelaar (indien aanwezig), ketting, oliepeil, verlichting, reflectoren, richtingaanwijzers en claxon.

2) Bijzondere verrichtingen in verband met de verkeersveiligheid:

- a) motorfiets op de standaard plaatsen, er vanaf halen en zonder hulp van de motor het rijwiel verplaatsen door ernaast te lopen;
- b) motorfiets op de standaard plaatsen;

- c) ten minste twee verrichtingen bij een lage snelheid, waaronder een slalom; dit ter beoordeling van de bediening van de gashendel, de rem, balans, kijkrichting en houding op de motorfiets, en de positie van de voeten op de voetsteunen; Indien de test wordt uitgevoerd op een motorfiets met manuele transmissie, moet ook de bediening van de koppeling worden getest;
- d) ten minste twee verrichtingen bij een hogere snelheid, waaronder één verrichting bij een snelheid van minimaal 30 km per uur, en één verrichting voor het ontwijken van obstakels bij een snelheid van minimaal 50 km per uur; dit ter beoordeling van de houding op de motorfiets, kijkrichting, balans en stuurtechniek. Indien de test wordt uitgevoerd op een motorfiets met manuele transmissie, moet één verrichting in tweede of derde versnelling worden getest; dit ter beoordeling van de schakeltechniek;
- e) remmen: er moeten minimaal twee remoefeningen worden uitgevoerd, waaronder een noodstop bij een snelheid van minimaal 50 km per uur; dit ter beoordeling van de bediening van de voor- en achterrem, kijkrichting en houding op de motorfiets.

3) Rijgedrag

De kandidaten voeren in normale verkeerssituaties veilig en met inachtneming van alle nodige voorzorgen de volgende handelingen uit:

- a) wegrijden: na het parkeren of na een stop in het verkeer; verlaten van een oprit;
- b) rijden op rechte wegen; tegenliggers passeren, ook bij wegversmallingen;
- c) rijden door bochten;
- d) kruispunten: naderen en oversteken van kruispunten en overwegen;
- e) veranderen van richting: naar links en rechts; veranderen van rijstrook;
- f) oprijden/verlaten van snelwegen of vergelijkbare wegen (indien aanwezig): invoegen vanaf de invoegstrook; uitvoegen op de uitvoegstrook;
- g) inhalen/passeren: inhalen van ander verkeer (indien mogelijk); obstakels voorbijrijden, bijvoorbeeld geparkeerde auto's; ingehaald worden (indien mogelijk);
- h) speciale verkeerselementen (indien aanwezig): rotondes; spoorwegovergangen; tram-/bushaltes; voetgangersoversteekplaatsen; stijgende/dalende weg over een lange afstand; tunnels;

- i) reageren en anticiperen op gevaarlijke situaties; in afwijking van de verplichting om de handelingen in normale verkeerssituaties uit te voeren, worden de handelingen alleen uitgevoerd als de gevaarlijke situatie zich per ongeluk voordoet; bij wijze van alternatief kunnen simulatoren worden gebruikt voor het testen van deze vaardigheden;
- j) de nodige voorzorgsmaatregelen nemen bij het afstappen van het voertuig.

7. Testen van de rijvaardigheid en het rijgedrag met betrekking tot de categorieën B, B1 en BE

- 1) Rijklaar maken en technische controle van het voertuig in verband met de verkeersveiligheid

De kandidaten moeten door middel van de onderstaande handelingen aantonen dat zij in staat zijn zich voor te bereiden op veilig rijden:

- a) verstellen van de zitplaats van de bestuurder voor een juiste zithouding;
- b) afstellen van de achteruitkijkspiegels, veiligheidsgordel en hoofdsteun (indien aanwezig);
- c) controleren of de portieren goed gesloten zijn;
- d) steekproefsgewijze controles van banden, stuurinrichting, remmen, vloeistoffen (bijvoorbeeld motorolie, koelvloeistof, ruitensproeiervloeistof), verlichting, reflectoren, richtingaanwijzers en claxon;
- e) controle van de veiligheid met betrekking tot de lading van het voertuig: carrosserie, plaatwerk, laaddeuren, cabineslot, manier van laden, vastzetten lading (alleen categorie BE);
- f) controle van het koppelmechanisme en de elektrische en remverbindingen (alleen categorie BE).

- 2) Categorieën B en B1: bijzondere verrichtingen in verband met de verkeersveiligheid

Een aantal van de onderstaande verrichtingen moet worden getest (ten minste twee van de vier punten, waarvan één achteruitrijdend):

- a) in rechte lijn achteruitrijden of achteruitrijdend rechts of links een bocht omgaan en daarbij op de juiste rijstrook blijven;
- b) keren met voor- en achteruitschakeling;
- c) parkeren op en verlaten van een parkeerruimte (evenwijdig aan of schuin of loodrecht ten opzichte van de weg gelegen, vooruit en achteruit, zowel op een vlakke weg als op een stijgende of dalende weg);
- d) remmen tot stilstand; een noodstop is facultatief.

- 3) Categorie BE - bijzondere verrichtingen in verband met de verkeersveiligheid:
- a) koppelen en loskoppelen van een aanhangwagen aan/van een motorvoertuig; aan het begin van deze verrichting moeten het trekkend voertuig en de aanhangwagen naast elkaar staan (niet in elkaars verlengde);
 - b) achteruitrijdend een bocht maken met een door de lidstaten zelf vast te stellen loop;
 - c) veilig parkeren voor laden/lossen.

4) Rijgedrag

De kandidaten voeren in normale verkeerssituaties veilig en met inachtneming van alle nodige voorzorgen de volgende handelingen uit:

- a) wegrijden na het parkeren of na een stop in het verkeer; verlaten van een oprit;
- b) rijden op rechte wegen; tegenliggers passeren, ook bij wegversmallingen;
- c) rijden door bochten;
- d) kruispunten: naderen en oversteken van kruispunten en overwegen;
- e) veranderen van richting: naar links en rechts; veranderen van rijstrook;
- f) oprijden/verlaten van snelwegen of vergelijkbare wegen (indien aanwezig): invoegen vanaf de invoegstrook; uitvoegen op de uitvoegstrook;
- g) inhalen/passeren: inhalen van ander verkeer (indien mogelijk); obstakels voorbijrijden, bijvoorbeeld geparkeerde auto's; ingehaald worden (indien mogelijk);
- h) speciale verkeers-elementen (indien aanwezig): rotondes; spoorwegovergangen; tram-/bushaltes; voetgangersoversteekplaatsen; stijgende/dalende weg over een lange afstand; tunnels;
- i) de nodige voorzorgsmaatregelen nemen bij het verlaten van het voertuig;
- j) reageren en anticiperen op gevaarlijke situaties; in afwijking van de verplichting om de handelingen in normale verkeerssituaties uit te voeren, worden de handelingen alleen uitgevoerd als de gevaarlijke situatie zich per ongeluk voordoet; bij wijze van alternatief kunnen simulatoren worden gebruikt voor het testen van deze vaardigheden.

8. **Testen van de rijvaardigheid en het rijgedrag met betrekking tot de categorieën C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 en D1E.**

1) Rijklaar maken en technische controle van het voertuig in verband met de verkeersveiligheid

De kandidaten moeten door middel van de onderstaande handelingen aantonen dat zij in staat zijn zich voor te bereiden op veilig rijden:

- a) verstellen van de zitplaats van de bestuurder voor een juiste zithouding;
 - b) afstellen van de achteruitkijkspiegels, veiligheidsgordel en hoofdsteun (indien aanwezig);
 - c) steekproefsgewijze controle van banden, stuurinrichting, remmen, verlichting, reflectoren, richtingaanwijzers en claxon;
 - d) controle van de rembekrachtigings- en de stuurbekrachtigingsinrichting; controle van de wielen, wielmoeren, spatborden, voorruit, ruiten en ruitenwissers, vloeistoffen (bijvoorbeeld motorolie, koelvloeistof en ruitensproeiervloeistof); controle en gebruik van alle onderdelen op het dashboard, inclusief de controleapparatuur als bedoeld in Verordening (EU) nr. 165/2014. De laatstgenoemde eis geldt niet voor aanvragers van een rijbewijs voor een voertuig van categorie C1 of C1E dat niet onder deze verordening valt;
 - e) controle van de luchtdruk, lucht tanks en de wielophanging;
 - f) controle van de veiligheid met betrekking tot de lading van het voertuig: carrosserie, plaatwerk, laaddeuren, laadmechanisme (indien aanwezig), cabineslot (indien aanwezig), manier van laden, vastzetten lading (alleen categorieën C, CE, C1, C1E);
 - g) controle van het koppelmechanisme en de elektrische en remverbindingen (alleen categorieën CE, C1E, DE, D1E);
 - h) in staat zijn bijzondere maatregelen te treffen voor de veiligheid van het voertuig; controle van carrosserie, bedrijfsdeuren, nooduitgangen, EHBO-benodigdheden, brandblussers en andere veiligheidsvoorzieningen (alleen categorieën D, DE, D1, D1E);
 - i) lezen van een wegenkaart, routeplanner, inclusief het gebruik van elektronische navigatiesystemen (facultatief).
- 1 bis) Het trekkend voertuig besturen zonder aanhangwagen (alleen C1E, CE, D1E en DE)

Indien de bestuurder nog niet bevoegd is om voertuigen van respectievelijk de categorieën C1, C, D1 en D te besturen, moet de bekwaamheid om het trekkend voertuig te besturen gewaarborgd zijn voordat hij of zij met een gekoppelde aanhangwagen in het verkeer rijdt.

2) Bijzondere verrichtingen in verband met de verkeersveiligheid:

- a) koppelen en loskoppelen van een aanhangwagen aan/van een motorvoertuig; aan het begin van deze verrichting moeten het trekkend voertuig en de aanhangwagen naast elkaar staan (niet in elkaars verlengde) (alleen categorieën CE, C1E, DE, D1E);
- b) achteruitrijdend een bocht maken met een door de lidstaten zelf vast te stellen loop;
- c) veilig parkeren voor laden/lossen bij een laadvloer/laadhelling of soortgelijke inrichting (alleen categorieën C, CE, C1, C1E);
- d) parkeren om passagiers veilig in of uit de bus te laten stappen (alleen categorieën D, DE, D1, D1E).

3) Rijgedrag

De kandidaten voeren in normale verkeerssituaties veilig en met inachtneming van alle nodige voorzorgen de volgende handelingen uit:

- a) wegrijden na het parkeren of na een stop in het verkeer; verlaten van een oprit;
- b) rijden op rechte wegen; tegenliggers passeren, ook bij wegversmallingen;
- c) rijden door bochten;
- d) kruispunten: naderen en oversteken van kruispunten en overwegen;
- e) veranderen van richting: naar links en rechts; veranderen van rijstrook;
- f) oprijden/verlaten van snelwegen of vergelijkbare wegen (indien aanwezig): invoegen vanaf de invoegstrook; uitvoegen op de uitvoegstrook;
- g) inhalen/passeren: inhalen van ander verkeer (indien mogelijk); obstakels voorbijrijden, bijvoorbeeld geparkeerde auto's; ingehaald worden (indien mogelijk);
- h) speciale verkeerselementen (indien aanwezig): rotondes; spoorwegovergangen; tram-/bushaltes; voetgangersoversteekplaatsen; stijgende/dalende weg over een lange afstand; tunnels;
- i) de nodige voorzorgsmaatregelen nemen bij het verlaten van het voertuig;
- j) reageren en anticiperen op gevaarlijke situaties; in afwijking van de verplichting om de handelingen in normale verkeerssituaties uit te voeren, worden de handelingen alleen uitgevoerd als de gevaarlijke situatie zich per ongeluk voordoet; bij wijze van alternatief kunnen simulatoren worden gebruikt voor het testen van deze vaardigheden.

4) Veilig en energie-efficiënt rijden:

tijdens het rijden de veiligheid waarborgen en het brandstof-/energieverbruik en de uitstoot verminderen tijdens het optrekken, afremmen of op stijgende en dalende hellingen. [...]

9. Beoordeling tijdens het praktische examen

- 1) Tijdens elke rijssituatie vermeld in de punten 6, 7 en 8 wordt beoordeeld in hoeverre de kandidaat in staat is het voertuig te bedienen en of hij of zij in staat is volkomen veilig aan het verkeer deel te nemen. De examinator moet zich tijdens het gehele examen veilig voelen. Rijfouten of gevaarlijk rijgedrag die de veiligheid van het examenvoertuig, de passagiers of de medeweggebruikers direct in gevaar brengen, hebben ongeacht of de examinator of begeleider al dan niet heeft moeten ingrijpen, tot gevolg dat de kandidaat wordt afgewezen. Het staat de examinator in dat geval vrij het praktische examen voortijdig te beëindigen.

De examinatoren moeten worden opgeleid om de vaardigheid van de kandidaten om in alle opzichten veilig te rijden, correct te beoordelen. Op de werkzaamheden van de examinatoren moet door een door de lidstaat erkend lichaam controle en toezicht worden uitgeoefend met het oog op een correcte en consequente foutenbeoordeling, overeenkomstig de in deze bijlage vastgelegde normen.

- 2) Tijdens de beoordeling moet de examinator in het bijzonder aandacht schenken aan het feit of de kandidaat defensief en sociaal rijgedrag vertoont. Dit gedrag moet overeenkomen met de algehele rijstijl en de examinator moet hiermee rekening houden bij de beeldvorming van de kandidaat. Hiertoe behoren het aanpassend en zelfverzekerd (veilig) rijden. Daarbij moet echter rekening worden gehouden met de weg- en weersomstandigheden, medeweggebruikers, de veiligheid van de overige weggebruikers (met name de kwetsbare weggebruikers) en het anticipatievermogen.
- 3) De examinator moet tevens beoordelen of de kandidaat op de onderstaande punten voldoende presteert:
 - a) beheersing van het voertuig; rekening houdend met: correct gebruik van de veiligheidsgordels, achteruitkijkspiegels, hoofdsteunen; zitplaats; correct gebruik van verlichting en andere voorzieningen; correct gebruik van koppeling, versnellingsbak, gaspedaal, reminrichting (inclusief de derde reminrichting, indien aanwezig), stuurinrichting; beheersing van het voertuig onder uiteenlopende omstandigheden, bij verschillende snelheden; evenwichtig rijgedrag; gewicht, afmetingen en eigenschappen van het voertuig; gewicht en type lading (alleen categorieën BE, C, CE, C1, C1E, DE, D1E); het comfort van de passagiers (alleen categorieën D, DE, D1, D1E) (niet te snel optrekken, soepel rijgedrag en gelijkmatig remmen);
 - b) zuinig en energie-efficiënt rijden, waarbij moet worden gelet op het aantal omwentelingen per minuut en het schakelen, remmen en versnellen (alleen categorieën B, BE, C, CE, C1, C1E, D, DE, D1, D1E);
 - c) voldoen aan de regels inzake waarneming: rondom kijken; spiegels goed gebruiken; dichtbij, verder weg, ver kijken;
 - d) voorrang verlenen: op kruispunten en aansluitingen; voorrang verlenen op andere punten (bijvoorbeeld bij het veranderen van richting of rijstrook en bij bijzondere verrichtingen);

- e) de juiste positie kiezen op de weg: juiste positie op de weg, de rijstrook, de rotonde en door bochten, die past bij het type en de eigenschappen van het voertuig; voorsorteren;
- f) afstand houden: voldoende afstand bewaren voor en naast het voertuig; voldoende afstand bewaren van andere medeweggebruikers, met name zwakke weggebruikers;
- g) snelheidsbeperkingen en -aanbevelingen respecteren: de toegestane maximum-snelheid niet overschrijden; snelheid aanpassen aan de weers- en verkeersomstandigheden en indien nodig aan de nationale snelheidslimiet; rijden met een snelheid waarbij het tot stilstand komen vóór een zichtbare en vrije weg mogelijk is; snelheid aanpassen aan die welke wordt aangehouden door andere, soortgelijke weggebruikers;
- h) verkeerslichten, verkeerstekens en andere voorzieningen respecteren: correct handelen bij verkeerslichten; opvolgen van de instructies van verkeersregelaars; correct gedrag bij verkeerstekens (verbods- of gebodsborden); correct gedrag bij wegmarkeringen;
- i) signalen respecteren: signalen geven op de juiste momenten; correct richting aangeven; correct reageren op signalen van andere weggebruikers;
- j) controle over remmen en stoppen: tijdig gas minderen, afremmen of stoppen, rekening houdend met de omstandigheden; anticipatievermogen; gebruik van de verschillende reminrichtingen (alleen categorieën C, CE, D, DE); gebruik van andere snelheidsbegrenzers dan remmen (alleen categorieën C, CE, D, DE).

10. Duur van het examen

De duur van het examen en de af te leggen afstand moeten voldoende zijn voor de in deel B van deze bijlage genoemde beoordeling van de rijvaardigheid en het rijgedrag. Het examen met betrekking tot het rijgedrag mag voor de categorieën A, A1, A2, B, B1 en BE nooit minder dan 25 minuten en voor de overige categorieën nooit minder dan 45 minuten duren. Niet inbegrepen zijn de kennismaking met de kandidaat, het rijklaar maken van het voertuig, de technische controle van het voertuig in verband met de verkeersveiligheid, het waarborgen van de bekwaamheid overeenkomstig punt 8, 1 bis, de bijzondere verrichtingen, en de bekendmaking van de uitslag van het praktische examen.

11. Plaats van het examen

Het examenonderdeel voor de beoordeling van de bijzondere verrichtingen kan op een speciaal terrein plaatsvinden. Het examenonderdeel voor de beoordeling van het rijgedrag wordt zo mogelijk afgenomen op wegen buiten de bebouwde kom, autowegen en autosnelwegen (of gelijkwaardig), alsmede straten in de stad van uiteenlopende aard (zoals woonwijken, gebieden waar niet harder dan 30 of 50 km per uur mag worden gereden en auto-/snelwegen binnen de stad), waar zich de verschillende moeilijkheden voordoen waarmee een bestuurder kan worden geconfronteerd. Het is wenselijk dat het examen in verschillende situaties van verkeersdrukte plaatsvindt. De examinerator moet de tijd die op de weg wordt doorgebracht optimaal gebruiken door uiteenlopende verkeerssituaties op te zoeken, zodat het rijgedrag van de kandidaat in de verschillende situaties goed kan worden beoordeeld. Daarbij moet met name worden gelet op de overgang tussen de verschillende situaties.

II. KENNIS, RIJVAARDIGHEID EN RIJGEDRAG VOOR HET BESTUREN VAN EEN GEMOTORISEERD VOERTUIG

Bestuurders van alle gemotoriseerde voertuigen moeten op elk willekeurig moment voldoen aan eisen inzake kennis, rijvaardigheid en rijgedrag zoals beschreven in de punten 1 tot en met 9, zodat zij in staat zijn:

- verkeersrisico's en gevaren te onderkennen en te anticiperen en de ernst ervan te beoordelen;
- controle over hun voertuig te hebben om geen gevaarlijke situaties te scheppen, en adequaat te reageren wanneer dergelijke situaties zich voordoen;
- de verkeersregels in acht te nemen, met name die welke gericht zijn op het voorkomen van verkeersongevallen en het verzekeren van een vlotte doorstroming van het verkeer;
- de voornaamste technische defecten van hun voertuig te ontdekken, met name die welke de veiligheid in gevaar brengen, en die adequaat te laten verhelpen;
- rekening te houden met alle factoren die het rijgedrag nadelig beïnvloeden (alcohol, vermoeidheid, verminderd gezichtsvermogen enz.), teneinde volledig in staat te blijven tot veilig rijgedrag;
- bij te dragen tot de veiligheid van alle weggebruikers, in het bijzonder de kwetsbare weggebruikers, door naar behoren rekening te houden met de medeweggebruikers;
- voldoende kennis te hebben van risicofactoren in verband met middelen voor micromobiliteit;
- voldoende kennis te hebben van de veiligheid in verband met het gebruik van voertuigen die op alternatieve brandstoffen rijden;
- voldoende kennis te hebben over het gebruik van geavanceerde rijhulpsystemen en andere geautomatiseerde systemen.

De lidstaten kunnen de nodige maatregelen nemen om te waarborgen dat bestuurders die niet meer voldoen aan de eisen inzake kennis, rijvaardigheid en rijgedrag zoals beschreven in de punten 1 tot en met 9, die kennis en vaardigheden terugkrijgen en het vereiste rijgedrag voor het besturen van een gemotoriseerd voertuig kunnen voortzetten.

BIJLAGE III

MINIMUMNORMEN INZAKE LICHAMELIJKE EN GEESTELIJKE GESCHIKTHEID VOOR HET BESTUREN VAN EEN GEMOTORISEERD VOERTUIG

DEFINITIES

1. Voor de toepassing van deze bijlage worden de bestuurders in twee groepen ingedeeld:
 - 1) Groep 1: bestuurders van voertuigen van de categorieën A, A1, A2, AM, B, B1 en BE;
 - 2) Groep 2: bestuurders van voertuigen van de categorieën C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 en D1E.

In de nationale wetgeving kunnen bepalingen worden opgenomen om de voor de bestuurders van groep 2 bestemde bepalingen van deze bijlage toe te passen op de bestuurders van voertuigen van categorie B die hun rijbewijs voor de uitoefening van hun beroep gebruiken (taxi's, ambulances enz.).

2. Naar analogie hiervan worden de aanvragers van een eerste rijbewijs of verlenging van een rijbewijs ingedeeld in de groep waartoe zij behoren, nadat het rijbewijs is afgegeven of verlengd.

[...]

3. [...]

4. [...]

5. [...]

GEZICHTSVERMOGEN

6. Iedere aanvrager van een rijbewijs moet de nodige onderzoeken ondergaan om vast te stellen of hij/zij beschikt over voldoende gezichtsscherpte en gezichtsveld voor het besturen van gemotoriseerde voertuigen, alsmede een indicatief onderzoek om na te gaan of verder onderzoek van het gezichtsveld nodig is. Indien daarover twijfel bestaat, moet hij/zij door een bevoegde medische instantie worden onderzocht. Bij dat onderzoek moet vooral gelet worden op: de gezichtsscherpte, het gezichtsveld, het gezichtsvermogen in het schemerdonker, de licht- en contrastgevoeligheid, diplopie en andere visuele functies die essentieel zijn voor de veilige besturing van een motorvoertuig.

Aan bestuurders van groep 1 die niet aan de norm voor het gezichtsveld of de gezichtscherpte voldoen, kan een rijbewijs worden toegekend in “uitzonderlijke, individuele gevallen”, indien er redenen zijn om aan te nemen dat de afgifte van een rijbewijs aan de kandidaat de verkeersveiligheid niet in het gedrang zou brengen; in die gevallen moet de bestuurder door een bevoegde medische instantie worden onderzocht om aan te tonen dat er geen sprake is van andere beschadigingen van de visuele functies, zoals lichtschitteringen (glare), contrastgevoeligheid of een te beperkt gezichtsvermogen bij schemerlicht. De bestuurder of aanvrager moet tevens met goed gevolg een door een bevoegde instantie georganiseerde praktijktest afleggen.

Groep 1:

- 1) Iedere aanvrager van een rijbewijs of van verlenging van een rijbewijs moet, zo nodig met optische correctie, een binoculaire gezichtsscherpte hebben van ten minste 0,5.

Voorts moet het horizontale gezichtsveld minstens 120° bedragen, het gezichtsbereik moet minstens 50° links en rechts en 20° naar boven en beneden reiken. Binnen een straal van 20 graden vanuit het centrum van het gezichtsveld mogen zich geen gebreken voordoen.

Indien een progressieve oogziekte wordt ontdekt of gemeld, kan het rijbewijs worden afgegeven of verlengd mits de aanvrager zich periodiek door een bevoegde medische instantie laat onderzoeken.

- 2) Iedere aanvrager van een rijbewijs of van een verlenging van een rijbewijs die het gezichtsvermogen van één oog volledig is kwijtgeraakt of die, bijvoorbeeld in geval van diplopie, slechts één oog gebruikt, moet een gezichtsscherpte, zo nodig met optische correctie, van ten minste 0,5 hebben. De bevoegde medische instantie moet daarbij verklaren dat dit monoculaire zien al zo lang bestaat dat de betrokkene zich daaraan heeft aangepast, en dat het gezichtsveld van het oog voldoet aan de in punt 6.1 vastgelegde normen.
- 3) Na een recent geval van diplopie of verlies van het gezichtsvermogen van één oog moet een passende aanpassingsperiode (bijvoorbeeld zes maanden) in acht worden genomen tijdens welke geen motorvoertuig mag worden bestuurd. Na die periode mag hij of zij pas opnieuw een motorvoertuig besturen na gunstig advies van gezichts- en rijdeskundigen.

Groep 2:

- 4) Iedere aanvrager van een rijbewijs of verlenging van een rijbewijs moet, zo nodig met optische correctie, beschikken over een gezichtsscherpte van minstens 0,8 voor het beste oog en 0,1 voor het minder goede oog. Indien de waarden 0,8 en 0,1 met een optische correctie worden bereikt, moet de correctie van de minimale gezichtscherpte (0,8 en 0,1) zijn verkregen door brilglazen die niet sterker mogen zijn dan 8 dioptrieën, of door contactlenzen. De correctie moet goed worden verdragen.

Voorts moet het horizontale gezichtsveld voor beide ogen minstens 160° bedragen, het gezichtsbereik moet minstens 70° links en rechts en 30° naar boven en beneden reiken. Binnen een straal van 30 graden vanuit het centrum van het gezichtsveld mogen zich geen gebreken voordoen.

Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder lijdt aan een verminderde contrastgevoeligheid of diplopie.

Na een substantiële terugval van het gezichtsvermogen van één oog moet een passende aanpassingsperiode (bijvoorbeeld zes maanden) in acht worden genomen tijdens welke geen motorvoertuig mag worden bestuurd. Na die periode mag hij of zij pas opnieuw een motorvoertuig besturen na gunstig advies van gezichts- en rijdeskundigen.

GEHOOR

7. Onder voorbehoud van het advies van de bevoegde medische instanties kan het rijbewijs voor iedere aanvrager of bestuurder van groep 2 worden afgegeven of verlengd; bij het medisch onderzoek wordt met name rekening gehouden met de mogelijkheden van compensatie.

PERSONEN MET EEN FYSIEKE BEPERKING

8. Het rijbewijs mag niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder aan motorische aandoeningen of beperkingen lijdt waardoor het besturen van een gemotoriseerd voertuig gevaar oplevert.

Groep 1:

- 1) Een rijbewijs met eventueel beperkende voorwaarden mag, nadat daarover door een bevoegde medische instantie advies is uitgebracht, worden afgegeven aan aanvragers of bestuurders met een fysieke beperking. Dat advies moet gebaseerd zijn op een medische beoordeling van de betreffende aandoening of beperking en zo nodig op een praktische test. Daarin moet ook worden aangegeven hoe het voertuig moet worden aangepast en of de bestuurder orthopedische apparatuur nodig heeft. Uit het onderzoek naar de rijvaardigheid en het rijgedrag moet echter blijken dat die apparatuur geen gevaar voor het rijden oplevert.

- 2) Het rijbewijs mag worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder aan een progressieve aandoening lijdt, mits aan de hand van periodieke controles wordt geverifieerd of de betrokkene nog in staat is zijn voertuig volkomen veilig te besturen.

Een rijbewijs mag zonder geregelde medische controle worden afgegeven of verlengd zodra de lichamelijke beperking zich heeft gestabiliseerd.

Groep 2:

- 3) De bevoegde medische instantie houdt naar behoren rekening met de extra risico's en gevaren in verband met het besturen van voertuigen die aan de definitie van deze groep beantwoorden.

HART- EN VAATZIEKTEN

9. Hart- en vaataandoeningen of -ziekten kunnen leiden tot een acute beschadiging van de hersenfunctie die een gevaar vormt voor de verkeersveiligheid. Dergelijke aandoeningen vormen een gegronde reden om tijdelijke of permanente rijbeperkingen op te leggen.

- 1) Voor de volgende hart- en vaataandoeningen mogen de rijbewijzen van aanvragers of bestuurders in de vermelde groepen alleen worden afgegeven of verlengd als de aandoening effectief is behandeld en op voorwaarde dat een medische toestemming is afgegeven en, in voorkomend geval, een periodieke medische keuring wordt uitgevoerd:
 - a) brady-aritmie (sinus-knooppuntziekte en verstoring van de doorstroming) en tachy-aritmie (supraventriculaire en ventriculaire aritmieën) met een geschiedenis van syncope of syncopale episoden ten gevolge van aritmogene aandoeningen (voor groep 1 en 2);
 - b) brady-aritmie: sinus-knooppuntziekte en verstoring van de doorstroming met tweedegraads AV-blok (Mobitz II), derdegraads AV-blok of wisselende bundeltakblok (uitsluitend voor groep 2);
 - c) tachy-aritmie (supraventriculaire en ventriculaire aritmie) met:
 - structurele hartziekte en in het bijzonder aanhoudende ventriculaire tachycardie (VT) (voor groep 1 en 2), of
 - niet-aanhoudende polymorfe VT of met een indicatie voor een defibrillator (uitsluitend voor groep 2);
 - d) symptomatisch voor angina (voor groep 1 en 2);
 - e) implantatie of vervanging van een permanente pacemaker (uitsluitend voor groep 2);

- f) implantatie of vervanging van een defibrillator of passende of niet-passende defibrillatorschok (uitsluitend voor groep 1);
- g) syncope (tijdelijk verlies van bewustzijn en evenwicht, gekenmerkt door snel begin, korte duur en spontaan herstel, ten gevolge van algemene cerebrale hypoperfusie, vermoedelijk ten gevolge van reflexsyncope, met onbekende oorzaak, zonder aanwijzingen van onderliggende hartziekte) (voor groep 1 en 2);
- h) acuut coronair syndroom (voor groep 1 en 2);
- i) stabiele angina wanneer de symptomen zich niet voordoen bij milde inspanningen (voor groep 1 en 2);
- j) percutane coronaire ingreep (PCI) (voor groep 1 en 2);
- k) coronaire bypass-operatie (CABG — Coronary Artery Bypass Graft) (voor groep 1 en 2);
- l) beroerte/transiënte ischemische aanval (TIA) (voor groep 1 en 2);
- m) significante stenose van de carotis (uitsluitend voor groep 2);
- n) maximale aortadiameter van meer dan 5,5 cm (uitsluitend voor groep 2);
- o) hartfalen:
 - New York Heart Association (NYHA) I, II, III (uitsluitend voor groep 1);
 - volgens NYHA I en II moet de linker ventriculaire ejectiefractie minstens 35 % bedragen (uitsluitend voor groep 2);
- p) harttransplantatie (voor groep 1 en 2);
- q) hulpmiddel voor ondersteuning hartslag (uitsluitend voor groep 1);
- r) hartklepoperatie (voor groep 1 en 2);
- s) maligne hypertensie (hoogte systolische bloeddruk \geq 180 mmHg of diastolische bloeddruk \geq 110 mmHg, geassocieerd met naderende of geleidelijke orgaanschade) (voor groep 1 en 2);
- t) klasse III bloeddruk (diastolische bloeddruk \geq 110 mmHg en/of systolische bloeddruk \geq 180 mmHg) (alleen voor groep 2);
- u) congenitale hartaandoening (voor groep 1 en 2);
- v) hypertrofische cardiomyopathie zonder syncope (uitsluitend voor groep 1);
- w) lang QT-syndroom met syncope, Torsade des Pointes of QTc > 500 ms (uitsluitend voor groep 1).

- 2) Voor de volgende cardiovasculaire aandoeningen worden geen rijbewijzen afgegeven of verlengd voor aanvragers of bestuurders in de vermelde groepen:
- a) implantatie van een defibrillator (uitsluitend groep 2);
 - b) perifere vaatlijden — Aneurysma aortae abdominalis en aneurysma aortae thoracalis, als de maximumdiameter van de aorta een aanzienlijk risico inhoudt op plotselinge breuk en plotselinge invaliderende gebeurtenis (voor groepen 1 en 2);
 - c) hartfalen:
 - NYHA IV (uitsluitend voor groep 1),
 - NYHA III en IV (uitsluitend voor groep 2);
 - d) hulpmiddel voor ondersteuning hartslag (uitsluitend voor groep 2);
 - e) valvulaire hartziekte met aorta-insufficiëntie, aortastenose, mitralisinsufficiëntie of mitralisstenose als het functioneel vermogen wordt geschat op NYHA IV of als er syncopale episodes zijn geweest (uitsluitend voor groep 1);
 - f) valvulaire hartziekten in NYHA III of IV of met een ejectiefractie (EF) van minder dan 35 %, mitralisstenose en ernstige pulmonale hypertensie of met ernstige echocardiografische aortastenose of aortastenose die syncope veroorzaakt; met uitzondering van asymptomatische ernstige aortastenose indien voldaan is aan de testvoorschriften inzake bestandheid tegen inspanningen (uitsluitend voor groep 2);
 - g) structurele en elektrische cardiomyopathie — hypertrofe cardiomyopathie met geschiedenis van syncope of wanneer twee of meer van de volgende aandoeningen aanwezig zijn: wanddikte linkerventrikel (LV) > 3 cm, niet-aanhoudende ventriculaire tachycardie, familieanamnese van plotse dood (bij een bloedverwant in eerste graad), geen verhoging van de bloeddruk bij inspanning (uitsluitend voor groep 2);
 - h) lang QT-syndroom met syncope, Torsade des Pointes en $QTc > 500$ ms (uitsluitend voor groep 2).
 - i) Brugada-syndroom met syncope of plotse hartdood (voor groep 1 en 2).

Rijbewijzen mogen worden afgegeven of verlengd in uitzonderlijke gevallen, op voorwaarde dat dit naar behoren wordt gerechtvaardigd door bevoegd medisch advies en onder voorbehoud van een periodieke medische keuring, teneinde ervoor te zorgen dat de betrokkene nog in staat is om het voertuig veilig te besturen, rekening houdend met het effect van de medische aandoening.

3) Andere cardiomyopathieën

Het risico van plotselinge gebeurtenissen die tot een handicap kunnen leiden, wordt beoordeeld bij aanvragers of bestuurders met duidelijk omschreven cardiomyopathieën (bijvoorbeeld aritmogene cardiomyopathie van de rechterhartkamer, non-compaction cardiomyopathie, catecholaminerge polymorfe ventriculaire tachycardie en kort-QT syndroom) of met nog niet vastgestelde nieuwe cardiomyopathieën. Een zorgvuldige evaluatie door een specialist is vereist. De prognose van de specifieke cardiomyopathie wordt in aanmerking genomen.

4) De lidstaten mogen de afgifte of verlenging van een rijbewijs voor aanvragers of bestuurders met andere hart- en vaatziekten beperken.

DIABETES MELLITUS

10. Voor de volgende punten gelden de volgende definities:

“ernstige hypoglycemie” een persoon heeft behoefte aan bijstand van een andere persoon;

“recurrente hypoglycemie”: een tweede geval van ernstige hypoglycemie in een periode van twaalf maanden.

Groep 1:

- 1) Een rijbewijs mag worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder lijdt aan diabetes mellitus. Personen die worden behandeld met geneesmiddelen met een laag risico op hypoglycemie, moeten periodieke medische onderzoeken ondergaan die aangepast zijn aan het specifieke geval. Personen die worden behandeld met geneesmiddelen met een hoog risico op hypoglycemie, waarbij hun rijgeschiktheid kan worden beïnvloed, moeten een officieel medisch advies inwinnen en minstens om de vijf jaar geregelde specifieke medische controles ondergaan.
- 2) Een aanvrager of bestuurder met diabetes die wordt behandeld met medicatie die een risico op hypoglycemie oplevert, moet aantonen dat hij het risico op hypoglycemie begrijpt en de aandoening voldoende onder controle heeft.

Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder zich onvoldoende bewust is van het risico op hypoglycemie.

Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder recurrente ernstige hypoglycemie heeft, tenzij dit gebaseerd is op bevoegd medisch advies en geregeld medisch onderzoek. Voor recurrente ernstige hypoglycemie in wakkere toestand mag een rijbewijs niet worden afgegeven of verlengd tot drie maanden na de meest recente aanval.

Rijbewijzen mogen worden afgegeven of verlengd in uitzonderlijke gevallen, op voorwaarde dat dit naar behoren wordt gerechtvaardigd door bevoegd medisch advies en onder voorbehoud van een periodieke medische keuring, teneinde ervoor te zorgen dat de betrokkene nog in staat is om het voertuig veilig te besturen, rekening houdend met het effect van de medische aandoening.

Groep 2:

- 3) In bepaalde gevallen kan een rijbewijs van groep 2 worden afgegeven aan een bestuurder die aan diabetes mellitus lijdt. Wanneer een bestuurder of aanvrager medicatie gebruikt die hypoglycemie kan veroorzaken (met insuline en bepaalde tabletten), zijn de volgende criteria van toepassing:
 - a) er heeft zich geen ernstige hypoglycemie voorgedaan tijdens de afgelopen twaalf maanden;
 - b) de bestuurder heeft de hypoglycemie volledig onder controle;
 - c) de bestuurder moet zijn of haar bloedglucosespiegel op passende wijze onder controle kunnen houden door minstens tweemaal per dag en op voor het rijden relevante tijdstippen met technische hulpmiddelen een test uit te voeren;
 - d) de bestuurder moet aantonen dat hij op de hoogte is van de risico's van hypoglycemie;
 - e) de diabetes veroorzaakt geen andere hinderlijke gevolgen.In deze gevallen moet bovendien het advies worden ingewonnen van een bevoegde medische instantie en moet de bestuurder of de aanvrager, minstens om de drie jaar, periodieke medische onderzoeken ondergaan.
- 4) Een ernstige hypoglycemie in wakkere toestand, zelfs wanneer er geen verband is met het besturen van een voertuig, moet worden gemeld en moet aanleiding geven tot een nieuwe beoordeling van de rijgeschiktheid.

NEUROLOGISCHE ZIEKTEN EN OBSTRUCTIEF SLAAPAPNEUSYNDROOM

11. Voor aanvragers met neurologische aandoeningen en obstructief slaapapneusyndroom gelden de volgende regels.

NEUROLOGISCHE ZIEKTEN

- 1) Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder lijdt aan een ernstige neurologische aandoening, tenzij de aanvraag door een officieel medisch advies wordt ondersteund.

Daartoe worden neurologische stoornissen ten gevolge van aandoeningen of operaties van het centrale of perifere zenuwstelsel die tot cognitieve, sensorische of motorische beperkingen en evenwichts- en coördinatioestoornissen leiden, beoordeeld op grond van het effect op het rijden en de kans op achteruitgang. Aan de afgifte of verlenging van het rijbewijs kan in die gevallen de voorwaarde worden verbonden dat er periodiek onderzoek moet plaatsvinden, indien er kans op achteruitgang bestaat.

OBSTRUCTIEF SLAAPAPNEUSYNDROOM

- 2) Voor de volgende punten gelden de volgende definities:

15 tot 29 perioden van apneu of hypoapneu per uur (apneu-hypoapneu-index);
“ernstig obstructief slaapapneusyndroom”;

apneu-hypoapneu-index van 30 of meer; beide worden in verband gebracht met buitensporige slaperigheid overdag.

- 3) Als bij aanvragers of bestuurders een matig of ernstig obstructief slaapapneusyndroom wordt vermoed, moeten zij verder medisch advies vragen alvorens een rijbewijs wordt afgegeven of verlengd. Zij kunnen de raad krijgen niet te rijden tot de diagnose is bevestigd.
- 4) Een rijbewijs mag worden afgegeven aan aanvragers of bestuurders met een matig of ernstig obstructief slaapapneusyndroom als zij kunnen aantonen dat zij hun aandoening voldoende onder controle hebben, een passende behandeling volgen en als gevolg daarvan minder slaperig zijn; zij moeten dit kunnen staven met een officiële medische opinie.
- 5) Aanvragers of bestuurders met een matig of ernstig obstructief slaapapneusyndroom die in behandeling zijn, moeten een periodiek medisch onderzoek ondergaan met tussenpozen van niet meer dan drie jaar voor bestuurders van groep 1 en één jaar voor bestuurders van groep 2, teneinde na te gaan in welke mate zij de behandeling volgen, de behandeling moeten voortzetten en verdere waakzaamheid geboden is.

Nieuwe overweging:

“(xx) In het licht van de lopende studies betreffende diverse pathologieën die gepaard gaan met een risico op buitensporige slaperigheid/sufheid, moet de Commissie het hoofdstuk van bijlage III over het obstructief slaapapneusyndroom herzien zodra een passend aantal studies is afgerond en beschikbaar is voor de wetenschappelijke gemeenschap.”

EPILEPSIE

12. Epileptische aanvallen en andere acute bewustzijnsstoornissen vormen een ernstig gevaar voor de verkeersveiligheid wanneer zij zich tijdens het besturen van een gemotoriseerd voertuig voordoen.

Voor de volgende punten gelden de volgende definities:

“epilepsie”: een medische aandoening waarbij een persoon in een periode van minder dan vijf jaar twee of meer epileptische aanvallen heeft gehad;

“opgewekte epileptische aanval”: een aanval met een aanwijsbaar oorzakelijk verband, dat kan worden vermeden.

Aan een persoon die een beginnende of geïsoleerde epileptische aanval doormaakt of die het bewustzijn verliest, moet een rijverbod worden opgelegd. Een gespecialiseerde arts moet een verslag opstellen waarin de duur van het rijverbod en de noodzakelijke follow-up worden vastgesteld.

Om een goede beoordeling van de rijgeschiktheid van een persoon te kunnen maken (met inbegrip van het risico op toekomstige aanvallen), is het uiterst belangrijk om het precieze epilepsiesyndroom en de aard van de aanvallen van een persoon te bepalen alsmede de passende behandeling daarvoor. Dit moet door een neuroloog gebeuren.

Groep 1:

- 1) Aan een bestuurder van groep 1 die aan epilepsie lijdt, wordt een voorwaardelijk rijbewijs toegekend tot hij gedurende een periode van minstens vijf jaar geen aanval meer heeft gehad.

Indien de persoon aan epilepsie lijdt, zijn de voorwaarden voor de toekenning van een onvoorwaardelijk rijbewijs niet vervuld totdat hij of zij gedurende minstens vijf jaar geen aanval meer heeft gehad. [...]

- 2) Opgewekte epileptische aanval: een aanvrager die een opgewekte epileptische aanval heeft gehad met een aanwijsbaar oorzakelijk verband, waarvan het weinig waarschijnlijk is dat het zich opnieuw zal voordoen achter het stuur, kan na een neurologisch onderzoek op individuele basis rijgeschikt worden verklaard (het onderzoek moet desgevallend gebeuren in overeenstemming met andere toepasselijke bepalingen van bijlage III, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van alcohol of andere comorbiditeit).
- 3) Eerste of eenmalige niet-opgewekte aanval: een aanvrager die een eenmalige niet-opgewekte epileptische aanval heeft gehad, kan rijgeschikt worden verklaard na een periode van zes maanden zonder aanvallen en na een passend medisch onderzoek. Nationale autoriteiten kunnen aan bestuurders met een erkende gunstige prognose toestemming verlenen om sneller opnieuw een voertuig te besturen.
- 4) Andere gevallen van bewustzijnsverlies: bij bewustzijnsverlies moet worden onderzocht hoe groot het risico is op herhaling tijdens het rijden.
- 5) Epilepsie: bestuurders of aanvragers kunnen na één jaar zonder nieuwe aanvallen rijgeschikt worden verklaard.
- 6) Uitsluitend aanvallen tijdens de slaap: een bestuurder of aanvrager die uitsluitend tijdens de slaap epileptische aanvallen heeft gehad, kan rijgeschikt worden verklaard wanneer de stabiliteit van dit aanvalspatroon is vastgesteld gedurende een periode die minstens even lang is als de voor epilepsie vereiste aanvalsvrije periode. Na een aanval of crisis in wakkere toestand kan pas een rijbewijs worden afgegeven na een periode van één jaar zonder nieuwe aanval (zie “epilepsie” in punt 12.5).
- 7) Aanvallen zonder invloed op het bewustzijn of het functioneren: de aanvrager die nooit andere aanvallen heeft gehad dan opgewekte aanvallen waarbij noch het bewustzijn, noch het functioneren worden aangetast, kan rijgeschikt worden verklaard wanneer de stabiliteit van dit aanvalspatroon is vastgesteld gedurende een periode die minstens even lang is als de voor epilepsie vereiste aanvalsvrije periode. Er kan pas een rijbewijs worden afgegeven na een periode van één jaar zonder nieuwe aanvallen (zie “epilepsie” in punt 12.5).
- 8) Aanvallen door een verandering of vermindering van de anti-epileptische behandeling op vraag van de arts: de patiënt kan worden verzocht niet te rijden vanaf het begin van de reductie van de behandeling en gedurende zes maanden na de stopzetting van de behandeling. Na aanvallen gedurende een verandering of stopzetting van medicatie op doktersadvies mag drie maanden niet worden gereden indien de voormalige behandeling wordt hervat.
- 9) Na een chirurgische ingreep ter behandeling van epilepsie: zie “Epilepsie” in punt 12 (5).

Groep 2:

- 10) De aanvrager mag gedurende de vereiste aanvalsvrije periode geen anti-epileptische medicatie gebruiken. De aanvrager heeft passende periodieke medische onderzoeken ondergaan. Na uitvoerig neurologisch onderzoek zijn geen relevante cerebrale pathologieën vastgesteld en op het elektro-encefalogram (EEG) is geen epileptische activiteit waargenomen. Na een acute crisis moet een EEG worden gemaakt en een neurologisch onderzoek worden uitgevoerd.
- 11) In het geval van een opgewekte epileptische aanval als gevolg van een identificeerbare causale factor moet een gunstig neurologisch rapport worden verstrekt, dat certificeert dat de betrokkene gedurende ten minste één jaar geen aanval heeft gehad en waarbij een elektro-encefalografische spectraalanalyse wordt gevoegd. Andere delen van deze bijlage moeten in aanmerking worden genomen. In geval van structureel hersenletsel met een verhoogd risico op epileptische aanvallen wordt de omvang daarvan beoordeeld middels een neurologisch rapport.
- 12) Eerste of eenmalige niet-opgewekte aanval: na een eerste niet-opgewekte epileptische aanval kan een aanvrager, indien een passend neurologisch onderzoek heeft plaatsgehad, rijgeschikt worden verklaard na een periode van vijf jaar zonder andere aanvallen en tijdens welke hij geen anti-epileptische medicatie heeft gebruikt. Nationale autoriteiten kunnen aan bestuurders met een erkende gunstige prognose toestemming verlenen om sneller opnieuw een voertuig te besturen.
- 13) Andere gevallen van bewustzijnsverlies: bij bewustzijnsverlies moet worden onderzocht hoe groot het risico is op herhaling tijdens het rijden. [...]
- 14) Epilepsie: gedurende een periode van tien jaar, tijdens welke geen anti-epileptische medicatie werd gebruikt, mogen zich geen nieuwe aanvallen voordoen. Nationale autoriteiten kunnen aan bestuurders met een erkende gunstige prognose toestemming verlenen om sneller opnieuw een voertuig te besturen. Dit geldt ook voor zogenaamde “kinderepilepsie”.

Bepaalde aandoeningen (bijvoorbeeld een arterioveneuze malformatie of intracerebrale bloedingen) brengen een verhoogd risico op aanvallen mee, zelfs wanneer zich nog geen aanvallen hebben voorgedaan. In dergelijke gevallen moet een onderzoek worden uitgevoerd door een bevoegde medische instantie. [...]

MENTALE BEPERKINGEN

13. De volgende regels zijn van toepassing op aanvragers of bestuurders met een mentale of intellectuele beperking.

Groep 1:

- 1) Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd voor aanvragers of bestuurders met:
 - a) congenitale of door ziekten, trauma's of neurochirurgische ingrepen ontstane ernstige mentale beperkingen;

- b) ernstige verstandelijke beperkingen;
- c) ernstige gedragsproblemen, uit het verouderingsproces voortvloeiende gedragsproblemen; ernstige met de individuele psychische gesteldheid verband houdende beperkingen van het oordeels- en aanpassingsvermogen of gedragsstoornissen,

tenzij de aanvraag door een officieel medisch advies wordt ondersteund en de betrokkene zo nodig geregeld medisch wordt gecontroleerd. Er moet een voorafgaande remissieperiode in acht worden genomen.

Groep 2:

- 2) De bevoegde medische instantie houdt naar behoren rekening met de extra risico's en gevaren in verband met het besturen van voertuigen die aan de definitie van deze groep beantwoorden.

ALCOHOL

- 14. Alcoholgebruik vormt een groot gevaar voor de verkeersveiligheid. Gezien de ernst van het probleem moeten artsen grote waakzaamheid aan de dag leggen.

Groep 1:

- 1) Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder aan alcohol verslaafd is of niet kan afzien van alcoholgebruik wanneer hij aan het verkeer deelneemt.

Rijbewijzen mogen worden afgegeven of verlengd na een periode van bewezen onthouding van de aanvrager of bestuurder en onder voorbehoud van een officieel medisch advies en geregelde medische controle.

- 1 bis) Een rijbewijs mag worden afgegeven of verlengd als de aanvrager of bestuurder aan alcohol is verslaafd of niet van alcoholgebruik kan afzien, mits gebruik wordt gemaakt van technologieën die de afhankelijkheid kunnen compenseren (bijvoorbeeld het verplicht gebruik van een alcoholslot) en mits de bestuurder periodiek wordt onderworpen aan evaluaties van de verdere behandeling van zijn of haar verslaving of gebrek aan dissociatie tussen rijden en drinken. Als de periode van onthouding bewezen is, mag, onder voorbehoud van een officieel medisch advies en geregelde medische controle, een rijbewijs worden afgegeven of verlengd zonder gebruik te maken van dergelijke technologieën. De regelmatige medische controles mogen worden uitgevoerd tijdens of na het gebruik van dergelijke technologieën, of beide.

Groep 2:

- 2) De bevoegde medische instantie houdt naar behoren rekening met de extra risico's en gevaren in verband met het besturen van voertuigen die aan de definitie van deze groep beantwoorden.

VERDOVENDE MIDDELEN EN GENEESMIDDELEN

15. Voor geneesmiddelen en medische producten gelden de volgende regels.

Misbruik:

- 1) Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder verslaafd is aan psychotrope stoffen, of niet bereid of in staat is aan het gebruik van die stoffen te verzaken om te kunnen rijden, ongeacht de categorie van het aangevraagde rijbewijs.

Regelmatig gebruik:

Groep 1:

- 2) Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder regelmatig, in welke vorm dan ook, psychotrope stoffen gebruikt die van nadelige invloed op de rijvaardigheid kunnen zijn, indien dusdanige hoeveelheden worden gebruikt dat het rijgedrag daardoor ongunstig wordt beïnvloed. Hetzelfde geldt voor alle andere geneesmiddelen of geneesmiddelencombinaties die de mentale of fysieke rijvaardigheid beïnvloeden.

Groep 2:

- 3) De bevoegde medische instantie houdt naar behoren rekening met de extra risico's en gevaren in verband met het besturen van voertuigen die aan de definitie van deze groep beantwoorden.

NIERAANDOENINGEN

16. Voor aanvragers met nieraandoeningen gelden de volgende regels.

Groep 1:

- 1) Rijbewijzen mogen worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder leidt aan ernstige nierinsufficiëntie waardoor zijn of haar lichamelijke geschiktheid ernstig wordt aangetast, op voorwaarde dat een officieel medisch advies wordt verstrekt en de betrokkene geregeld medisch wordt onderzocht.

Groep 2:

- 2) Rijbewijzen mogen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder aan ernstige irreversibele nierinsufficiëntie lijdt, tenzij in uitzonderingsgevallen op grond van een officieel medisch advies en geregelde medische controle.

DIVERSE BEPALINGEN

17. De volgende bepalingen worden als diverse bepalingen beschouwd.

Groep 1:

- 1) Rijbewijzen mogen worden afgegeven of verlengd indien het een aanvrager of bestuurder betreft met getransplanteerde organen of artificiële implantaten die de rijvaardigheid kunnen beïnvloeden, onder voorbehoud van een officieel medisch advies en zo nodig een geregeld medisch onderzoek.

Groep 2:

- 2) De bevoegde medische instantie houdt naar behoren rekening met de extra risico's en gevaren in verband met het besturen van voertuigen die aan de definitie van deze groep beantwoorden.

In het algemeen mogen rijbewijzen niet worden afgegeven of verlengd indien de aanvrager of bestuurder een niet in de voorgaande punten van deze bijlage vermelde aandoening heeft die aanleiding kan vormen tot lichamelijke klachten, waardoor bij het besturen van een motorvoertuig de verkeersveiligheid in gevaar komt, tenzij de aanvraag door een officieel medisch advies wordt ondersteund en de betrokkene, zo nodig, geregeld medisch wordt onderzocht.

BIJLAGE IV

MINIMUMNORMEN VOOR PERSONEN DIE PRAKTIJKRIJEXAMENS AFNEMEN

1. Vereiste vaardigheden voor een rijexaminator

- 1) Een persoon die bevoegd is tot het afnemen van een praktisch rijexamen van een kandidaat in een gemotoriseerd voertuig moet beschikken over de kennis, de vaardigheden en het inzicht die verband houden met de aspecten vermeld in de punten 1.2 tot en met 1.6.
- 2) De vaardigheden van een examinerator moeten zijn afgestemd op het examineren van een kandidaat die de bevoegdheid wil verkrijgen voor de rijbewijscategorie waarvoor het rijexamen wordt afgelegd.
- 3) Kennis en begrip van besturen en examineren:
 - a) theorie van het rijgedrag;
 - b) risico-inschatting en ongevalvermijding;
 - c) het handboek van rijexamennormen;
 - d) de eisen van het rijexamen;
 - e) het toepasselijke wegen- en verkeersreglement, inclusief de toepasselijke Uniewetgeving en nationale wetgeving en de richtsnoeren voor de uitlegging daarvan;
 - f) examinerings-theorie en -technieken;
 - g) defensief rijden.
- 4) Examineringsvaardigheden:
 - a) accuraat kunnen observeren, monitoren en beoordelen van de algemene prestaties van de kandidaat, met name:
 - b) correcte en volledige inschatting van gevaarlijke situaties,
 - c) accurate vaststelling van de oorzaak en de waarschijnlijke gevolgen van dergelijke situaties,
 - d) vorderingen en fouten opmerken,
 - e) uniformiteit en consistentie bij het examineren;
 - f) snel informatie verwerken en hoofdpunten bepalen;
 - g) anticiperen, mogelijke problemen opmerken en strategieën uitwerken om deze aan te pakken;
 - h) tijdig opbouwend commentaar geven.

- 5) Persoonlijke rijvaardigheid:
- Een persoon die bevoegd is tot het afnemen van een praktisch rijexamen voor een bepaalde rijbewijscategorie, moet zelf in staat zijn dat type motorvoertuig te besturen naar consistent strenge normen.
- 6) Kwaliteit van de dienstverlening:
- a) er moet worden bepaald en meegedeeld wat de kandidaat kan verwachten tijdens het examen;
 - b) er moet duidelijk worden gecommuniceerd en de inhoud, de vorm en de taal moeten zijn afgestemd op de toehoorders en de context, en de kandidaten moeten antwoord krijgen op hun vragen;
 - c) de uitslag van het examen moet duidelijk worden toegelicht;
 - d) alle kandidaten worden met respect en gelijk behandeld.
- 7) Kennis van voertuigtechniek en fysica:
- a) kennis van voertuigtechniek, zoals besturing, banden, remmen, lichten, met name voor motorfietsen en zware voertuigen;
 - b) veilig beladen;
 - c) kennis van de fysische aspecten van het voertuig, zoals snelheid, wrijving, dynamica, energie.
- 8) Een zuinige/energie-efficiënte en milieuvriendelijke rijstijl.

2. Algemene voorwaarden

- 1) Een examiner voor het rijbewijs van categorie B:
- a) moet sedert ten minste drie jaar houder zijn van een rijbewijs van categorie B;
 - b) moet ten minste 23 jaar oud zijn;
 - c) moet over de basisvaardigheden beschikken waarin punt 3 van deze bijlage voorziet en vervolgens de kwaliteitswaarborgings- en periodieke opleidingsactiviteiten hebben gevolgd waarin punt 4 van deze bijlage voorziet;
 - d) moet een beroepsopleiding hebben gevolgd waarmee ten minste niveau 3 is afgesloten zoals bepaald in de Internationale Standaardclassificatie van het Onderwijs (ISCED)¹⁷;
 - e) mag niet tegelijkertijd werkzaam zijn als commerciële rijinstructeur bij een rij school.

¹⁷ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_\(ISCED\)#Implementation_of_ISCED_2011_.28levels_of_education.29](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Implementation_of_ISCED_2011_.28levels_of_education.29)

- 2) Een examinerator voor het rijbewijs van de overige categorieën:
- a) moet houder zijn van een rijbewijs van de betrokken categorie of middels een adequate beroepskwalificatie beschikken over gelijkwaardige kennis;
 - b) moet over de basisvaardigheden beschikken waarin punt 3 van deze bijlage voorziet en vervolgens de kwaliteitswaarborgings- en periodieke opleidingsactiviteiten hebben gevolgd waarin punt 4 van deze bijlage voorziet;
 - c) moet een gekwalificeerd examinerator voor het rijbewijs van categorie B zijn geweest en die taak gedurende ten minste drie jaar hebben uitgeoefend; deze laatste vereiste kan vervallen indien de examinerator kan aantonen dat hij:
 - i) beschikt over ten minste vijf jaar rijervaring in de betrokken categorie, of
 - ii) een hoger theoretisch en praktisch rijvaardigheidsexamen heeft afgelegd dan nodig is voor het behalen van een rijbewijs, waardoor dat vereiste overbodig is;
 - d) moet een beroepsopleiding hebben gevolgd waarmee ten minste niveau 3 is afgesloten zoals bepaald in de Internationale Standaardclassificatie van het Onderwijs (ISCED);
 - e) mag niet tegelijkertijd werkzaam zijn als commerciële rijinstructeur bij een rij school.
- 3) Gelijkwaardigheid
- a) De lidstaten mogen een examinerator toestaan rijexamens af te nemen voor de categorieën AM, A1, A2 en A als hij voor een van deze categorieën beschikt over de in punt 3 voorgeschreven basisvaardigheden.
 - b) De lidstaten mogen een examinerator toestaan rijexamens af te nemen voor de categorieën C1, C, D1 en D als hij voor een van deze categorieën beschikt over de in punt 3 voorgeschreven basisvaardigheden.
 - c) De lidstaten mogen een examinerator toestaan rijexamens af te nemen voor de categorieën BE, C1E, CE, D1E en DE als hij voor een van deze categorieën beschikt over de in punt 3 voorgeschreven basisvaardigheden.

3. **Basiskwalificatie**

1) Basisopleiding

- a) Alvorens een persoon bevoegd is om rijexamens af te nemen, moet die persoon met goed gevolg een door de lidstaat vast te stellen opleidingsprogramma voltooien om de in punt 1 genoemde vaardigheden op te doen.
- b) De lidstaten moeten bepalen of de inhoud van een bepaald opleidingsprogramma specifiek de bevoegdheid geeft om rijexamens af te nemen van slechts één rijbewijscategorie, of van meerdere.

2) Examens

- a) Alvorens een persoon bevoegd wordt verklaard rijexamens af te nemen, moet die persoon aantonen over voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en geschiktheid te beschikken met betrekking tot de aspecten die vermeld zijn in punt 1.
- b) De lidstaten hanteren een examineringssysteem om op pedagogisch verantwoorde wijze de in punt 1 en met name in punt 1.4 omschreven vaardigheden van de persoon te toetsen. De examinering is toegankelijk¹⁸ en omvat zowel een theoretisch als een praktisch gedeelte. Indien passend mag gebruik worden gemaakt van computer-toetsen. Bijzonderheden over de aard en duur van de proeven en de beoordelingen in het kader van de examinering worden door de individuele lidstaten vastgesteld.
- c) De lidstaten moeten bepalen of de inhoud van een bepaald opleidingsprogramma de bevoegdheid geeft om rijexamens af te nemen van slechts één rijbewijscategorie, of van meerdere.

4. **Kwaliteitsborging en periodieke bijscholing**

1) Kwaliteitsborging

- a) De lidstaten hanteren kwaliteitsborgingssystemen om ervoor te zorgen dat de normen voor rijexaminatoren op peil blijven.
- b) In het kader van kwaliteitsborgingssystemen moeten onder meer controles plaatsvinden van examinatoren tijdens het werk, van bijscholing, verlenging van vergunningen en het op peil houden van beroepsvaardigheden, en van de resultaten van de examens die zij hebben afgenomen.

¹⁸ Overeenkomstig Richtlijn (EU) 2019/882 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 betreffende de toegankelijkheidsvoorschriften voor producten en diensten.

- c) De lidstaten moeten ervoor zorgen dat elke examiner in het kader van de kwaliteitsborging jaarlijks de controles ondergaat die vermeld zijn in punt 4.1, punt b). Voorts moeten de lidstaten ervoor zorgen dat elke examiner om de vijf jaar gecontroleerd wordt tijdens het afnemen van examens, gedurende in totaal minimaal een halve dag, zodat de controle meerdere examens beslaat. Wanneer er problemen worden vastgesteld, moet er corrigerend worden opgetreden. De persoon die de controles uitvoert, moet daartoe door de lidstaat bevoegd zijn verklaard.
- d) De lidstaten kunnen bepalen dat wanneer een examiner bevoegd is om in meerdere categorieën examens af te nemen, het voldoen aan de eisen inzake controles in een categorie gelijk staat met het voldoen aan de eisen voor meerdere categorieën.
- e) Op de werkzaamheden van de examinatoren moet door een door de lidstaat erkend lichaam controle en toezicht worden uitgeoefend met het oog op een correcte en consequente foutenbeoordeling, overeenkomstig de in deze bijlage vastgestelde normen.

2) Periodieke bijscholing

- a) De lidstaten zorgen ervoor dat rijexaminatoren om hun bevoegdheid te behouden, ongeacht het aantal categorieën waarvoor zij bevoegd zijn, deelnemen aan:
 - i) een vaste minimumbijscholing van in totaal vier dagen per periode van twee jaar om:
 - de vereiste kennis en examineringsvaardigheden op peil te houden en te actualiseren;
 - [...] nieuwe vaardigheden op te doen die onmisbaar zijn geworden voor de uitoefening van het beroep;
 - ervoor te zorgen dat zij bij het afnemen van examens eerlijke en uniforme maatstaven blijven hanteren;
 - ii) een minimumbijscholing van ten minste in totaal vijf dagen per periode van vijf jaar om de vereiste praktische rijvaardigheid op peil te houden en te verbeteren.
- b) De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat examinatoren bij wie in het kader van de kwaliteitsborgingsprocedure is geconstateerd dat zij in hun functioneren ernstig tekortschieten, snel speciale bijscholing krijgen.
- c) Bijscholing kan worden verstrekt in de vorm van instructies, klassikaal onderwijs, klassieke of computerlessen, en kan individueel of in groepsverband plaatsvinden. Eventueel kunnen de lidstaten periodieke bijscholing ook gebruiken voor het bijstellen van normen.

- d) De lidstaten kunnen bepalen dat wanneer een examinator bevoegd is om in meerdere categorieën examens af te nemen, het voldoen aan de bijscholingseisen in een categorie gelijk staat met het voldoen aan de bijscholingseisen voor meerdere categorieën, mits wordt voldaan aan de voorwaarde vermeld in punt 4.2, punt e).
- e) Wanneer een examinator in 24 maanden geen examen heeft afgenomen voor een bepaalde categorie, moet de examinator een passende herbeoordeling ondergaan alvorens hij weer toelating krijgt om voor die categorie weer examens af te nemen. De herbeoordeling kan een onderdeel zijn van het in punt 4.2, punt a), vermelde vereiste.

5. **Verworven rechten**

- 1) De lidstaten kunnen personen die onmiddellijk vóór 19 januari 2013 bevoegd waren rijexamens af te nemen, toestaan rijexamens te blijven afnemen, ook als die bevoegdheid niet is verleend conform de algemene voorwaarden van punt 2 of de basisvaardigheden van punt 3.
- 2) De regelmatige controles en het kwaliteitsborgingssysteem van punt 4 zijn evenwel ook voor deze examinatoren verplicht.

BIJLAGE V

MINIMUMEISEN INZAKE OPLEIDING EN EXAMENS VOOR BESTUURDERS VAN SAMENSTELLEN, KAMPEERWAGENS EN ZAWARE AMBULANCES ALS OMSCHREVEN IN ARTIKEL 6, LID 1, PUNT C), TWEEDE STREEPJE, TWEEDE ALINEA

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen met het oog op:
 - a) het goedkeuren van en het houden van toezicht op de opleiding als bedoeld in artikel 10, lid 1, punt d), of,
 - b) de organisatie van examens inzake rijvaardigheid en rijgedrag als bedoeld in artikel 10, lid 1, punt d).

A. Samenstellen

1. De opleiding van de bestuurder duurt minstens zeven uur.
2. Inhoud van de opleiding van de bestuurder

De opleiding van de bestuurder bestrijkt de kennis, de rijvaardigheid en het rijgedrag als omschreven in de punten 2 en 7 van bijlage II. Bijzondere aandacht wordt besteed aan rijdynamiek, veiligheidscriteria, trekkend voertuig en aanhangwagen (koppelingsmechanisme), correct laden en veiligheidsaccessoires.

Een praktijkgedeelte omvat de volgende oefeningen: versnellen, vertragen, achteruitrijden, remmen, stopafstand, veranderen van rijstrook, remmen/uitwijken, slingeren van de aanhanger, afkoppelen en aankoppelen van een aanhangwagen aan het trekkend voertuig, parkeren;

Elke deelnemer moet het praktijkgedeelte van de opleiding afleggen en zijn of haar rijvaardigheid en rijgedrag op de openbare weg demonstreren.

De samenstellen van voertuigen die voor de opleiding worden gebruikt, moeten behoren tot de rijbewijscategorie waarvoor de deelnemers een aanvraag hebben ingediend.

3. Duur en inhoud van de examens inzake rijvaardigheid en rijgedrag

De duur van het examen en de afgelegde afstand moeten toereikend zijn om de rijvaardigheid en het rijgedrag als omschreven in punt 2 te beoordelen.

B. Kampeerwagens en zware ambulances

1. De opleiding van de bestuurder duurt minstens zeven uur en mag op de openbare weg of op een gesloten circuit worden georganiseerd.
2. Inhoud van de opleiding van de bestuurder

De opleiding van de bestuurder bestrijkt de kennis, de rijvaardigheid en het rijgedrag als omschreven in punt 2 en, voor aanvragen van een rijbewijs voor categorie C1, in punt 8 van bijlage II. Bijzondere aandacht wordt besteed aan rijdynamiek, veiligheidscriteria, correct laden en veiligheidsaccessoires.

Een praktijkgedeelte omvat de volgende oefeningen: versnellen, vertragen, achteruitrijden, remmen, stopafstand, veranderen van rijstrook, remmen/uitwijken, parkeren.

Voertuigen die voor de opleiding worden gebruikt, moeten behoren tot de rijbewijscategorie waarvoor de deelnemers een aanvraag hebben ingediend.

3. Duur en inhoud van de examens inzake rijvaardigheid en rijgedrag

De duur van het examen en de afgelegde afstand moeten toereikend zijn om de rijvaardigheid en het rijgedrag als omschreven in punt 2 te beoordelen.

BIJLAGE VI

MINIMUMEISEN INZAKE OPLEIDING EN EXAMENS VOOR BESTUURDERS VAN MOTORFIETSEN VAN CATEGORIE A (GELEIDELIJKE TOEGANG)

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen met het oog op:
 - a) het goedkeuren van en het houden van toezicht op de opleiding als bedoeld in artikel 10, lid 1, punt c); of,
 - b) de organisatie van examens inzake rijvaardigheid en rijgedrag als bedoeld in artikel 10, lid 1, punt c).

2. De opleiding van de bestuurder duurt minstens zeven uur.

3. Inhoud van de opleiding van de bestuurder

De opleiding van de bestuurder omvat alle in punt 6 van bijlage II bestreken aspecten.

Elke deelnemer moet het praktijkgedeelte van de opleiding afleggen en zijn of haar rijvaardigheid en rijgedrag op de openbare weg aantonen.

De motorfietsen die voor de opleiding worden gebruikt, moeten behoren tot de rijbewijs-categorie waarvoor de deelnemers een aanvraag hebben ingediend.

4. Duur en inhoud van de examens inzake rijvaardigheid en rijgedrag

De duur van het examen en de afgelegde afstand moeten toereikend zijn om de rijvaardigheid en het rijgedrag als omschreven in punt 3 van deze bijlage te beoordelen.